

YESUS AQA ANJAM MARO TAMO NANGI

Yesus na aqa Mondor qarinyim aqa angro nanngoq aigas

¹ O Tiofilus, e nami anjam bei nengrenyosim inoq qarinyem. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji deqa ti anjam kalil a na tamo ungasari nanqi minjroqnej qaji deqa ti utruq na nengrenyem.

² Nengrenyosim gilsimqa Qotei na Yesus osiq laj qureq oqej di patem. Yesus a laj qureq oqosaisosiq aqa segi angro giltnjrej qaji nanqi koroinjrnaqa Mondor Bole na aqa medabu singilatetonaqa minjrej, “Ningi ijo wau ojoqnsib ijo anjam mare mare laqniy.”

³ Yesus a jaqatinj osiq moisiq olo nambile sosisqa aqa angro nanngoq di brantoqnsiq a manwa gargekoba yeqnaqa nanqi unoqneb. Unoqnsib maroqneb, “Bole.” Bati 40 qa a nanngoq di brantoqnej. Brantoqnsiq Qotei a tamo ungasari nanqo Mandor Koba sosim nanqi taqatnjrqas anjam di minjroqnej.

⁴ Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nanqi di olo koroinjrnsiq minjrej, “Ningi Jerusalem urataib. Ijo Abu aqa Mondor ningi nami engwa marej qaji deqa tarinoqnsib soqniy. E nami ningi deqa merngoqnem.

⁵ Jon a ya na tamo ungasari nanqi yansnjroqnej. Ariya bati qudei koboamqa e Mondor Bole aqa singila na ningi yansngwai.”

⁶ Onaqa bati bei Yesus a olo aqa angro nanği koroinjrnaqa nanği na endegsib nenemyeb, “O Tamo Koba, bini bati endeqa kiyo ni na Rom nanço singila kobotosim iga Israel tamo unğasari singila egimqa iga kamba mandam endi taqatqom?”

⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Niği bati di qalieqa maraib. Di nunço wau sai. Di ijo Abu aqa wau. A segi na bati di giltej unu.

⁸ Ariya Mondor Bole a nunçoq bamqa niği singila osib e qa anjam mare mare laqniy. Niği Jerusalem endia, Judia sawaq di, Samaria sawaq di, sawa sawa kalil keretosib e qa anjam mare mare laqniy.”

Yesus a lañ qureq oqej

⁹ Yesus na aqa angro nanği anjam degsi minjr-siqa a mandam uratosiq lañ goge oqeqnaqa nanği a koqyesoqneb. Onaqa lañbi na a kabutonaqa nanği a olo unosai.

¹⁰⁻¹¹ Nanği lañ goge tarosib ñam ateqnabqa tamo aiyel gara qat jigeb qaji nanği bosib nanço areq di tigelosib minjreb, “O Galili tamo, niği kiyaca lañ goge tarosib ñam ateqnub? Yesus a niği uratnğsiqa lañ goge oqeqnaq niği unonub mon-don a degsim olo bqas.”

Yesus aqa angro nanği na tamo bei giltonab a Judas aqa sawa ej

¹²⁻¹³ Mana nanği soqneb qaji aqa ñam Oliv mana. Mana di Jerusalem jojomq di unu. Nanği dena olo puluosib Jerusalem aisib tal gogetosib nanço warum bei gogeqsi nanği gaigai soqneb qaji deq gileb. Yesus aqa angro warum deq gileb qaji nanço ñam agiende. Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas,

Bartolomyu, Matyu, Alfius aqa niri Jems, Jems bei aqa niri Judas, Saimon agi nami Rom nanği winjrqajqa maroqnej qaji. Yesus aqa anğro 11 nanği di warum deq gileb.

¹⁴ Nanği ti unğasari qudei ti Yesus aqa was nanği ti aqa ai Maria dego nanği koba na gaigai warum dia korooqnsibqa are qujaitoqnsib Qotei paily-oqneb.

¹⁵ Bati bei tamo unğasari 120 Yesus qa nanğo areqalo şingilateb qaji nanği koroosib sonabqa Pita a nanğo ambleq di tigelosıqa minjrej,

¹⁶⁻¹⁷ “O ijo was niŋgi quiy. Qotei aqa anjam bei nenğrenç di unu qaji di aqa damu bini brantqo. Anjam di aqa damu Qotei a nami brantqa marej deqa agi brantqo. Anjam di Qotei aqa Mondor na Devit minjnaq qusiqa nenğrenyonaq soqnej. A Judas qa nenğrenyej. Judas agi ıga koba na sosımqa Yesus aqa wau ojoqnem. Niŋgi qalie, bunuqna a na jeu tamo nanği gam osornjrnaqa Yesus ojev.” Pita a nanği anjam degsi minjrej.

¹⁸ Judas aqa kumbra tulaŋ uge. Aqa kumbra uge agiende. Juda tamo kokba nanği na a silali yonabqa Yesus osıqa nanğo banq di atej. A silali di osıqa mandam taqal bei awaiyej. Awaiyosıqa a mandam dia uloŋosıqa aqa mene paraonaqa bi bilenej.

¹⁹ Bunuqna tamo unğasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanği deqa qusibqa mandam di aqa ñam “Akeldama” waiyeb. Di nanğo segi anjam na ñam waiyeb. Ñam di aqa damu, “Leŋ Aiqajqa Mandam.”

²⁰ Ariya Pita a olo marej, “Devit a nami Qotei louqa buk miligiq di Judas qa endegsi nenğrenyej,

‘Aqa tal laña sqas. Tamo bei na olo aqa tal oqasai.’ Osiqa olo Judas qa endegsi nengrenyej, ‘Tamo bei na kamba aqa wau ojqsas.’

²¹ “Deqa ijo was ningi quiy. Iga tamo bei giltonamqa a na Judas aqa sawa osim iga ti Yesus aqa wau ojgom. Iga nami Tamo Koba Yesus dau-ryosim laqnamqa bati deqa tamo nanği iga koba na soqnem deqaji bei giltqom.

²² Jon yansnjro qaji aqa bati qa Yesus na aqa wau utru atej dena bosı bosıq Qotei a Yesus yaigosıqa lan qureq oqej. Bati deqa tamo nanği iga koba na soqnem deqaji bei giltonamqa a iga ti Yesus aqa wau ojgom. Ojsımqa Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa mare mare laqnqom.”

²³ Pita a nanği anjam degsi minjrnaqa nanği na tamo aiyel gıltnjreb. Josep Matias wo gıltnjreb. Josep aqa ñam bei Barsabas. Aqa ñam bei Jastas.

²⁴ Nanği aiyel gıltnjrsıbqa endegsıb pailyeb, “O Tamo Koba, ni tamo kalil nanço areqalo qalie. Deqa tamo aiyel endi ni yai giltqam di iga osorgımqa tamo dena Judas aqa sawa osim aqa wau ojqsas.

²⁵ Judas a wau di uratosıqa moisiq sawa uge ni nami a aıqajqa gıltem qaji deq aıyej.”

²⁶ Nanği degsıb pailyosıb koboonaqa tamo yai na kamba Judas aqa wau ojqsas deqa marsıbqa meniñ silali alañeb. Alañonabqa Matias aqa meniñ na bunyej. Deqa nanği Matias giltonabqa a Yesus aqa anjam maro tamo 11 nanği koba na sosıb wauoqneb.

Qotei aqa Mondor a mandamq aiyej

¹⁻² Onaqa Juda nanjo yori bati koba ñam Pentikos di brantej. Juda nanjo moma nanji nami inji meli bunuj otoreleñeb. Deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Yesus aqa tamo ungasari nanji tal qujaiq di koroosib soqneb. Sonabqa lan goge na jagwa koba anjam ato bulosiq tal nanji awesoqneb qaji deq aiyej. Aisiq tal keretej.

³ Onaqa inji bei a ñam pulon bulosiq aisiq segi segiosiq nanjo gateq di awoelonaq uneb.

⁴ Bati deqa Mondor Bole a nanjo segi segi are miligiq aisiq meñ bulyetnrnaqa nanji kalil qure utru segi segi nanjo anjam mareleñoqneb.

⁵ Bati deqa Juda tulan gargekoba sawa sawa kalilq di ñambabeb qaji nanji Jerusalem di soqneb. Nanji kalil Qotei qa louoqneb qaji.

⁶⁻⁷ Jagwa koba di anjam ato bulonaqa nanji kalil queb. Qusibqa mañwa di unqajqa bosib koroeb. Koroosib nanjo segi segi qure utru anjam Yesus aqa tamo ungasari nanji na mareqnab qusibqa prugugetoqneb. Osib maroqneb, “Tamo ungasari kalil endi Galili qaji.

⁸ Nanji kiyersib gago segi segi qure utru anjam mareqnab iga queqnum?

⁹ Iga qudei Partia, Midia, Elam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontus, Esia qaji.

¹⁰ Iga qudei Frigia, Pamfilia, Isip qaji. Iga qudei Libia sawa agi Sairini sawa jojom deqaji. Iga qudei Rom qaji.

¹¹ Iga qudei Juda tamo tintin. Iga qudei Juda nanjo lou dauryqa marsim nanjo miligiq aiyem. Iga qudei Krit. Iga qudei Arebia qaji. Nanji

kiyersib gago segi segi qure utru anjam na Qotei aqa maŋwa kalil qa saeqnab iga queqnum?”

¹² Juda kalil naŋgi anjam degsib marsibqa prugugetoqnsib segi segi maroqneb, “Endi kumbra kiyero?”

¹³ Onaqa naŋgi qudei yomuoqnsib maroqneb, “Naŋgi wain bunuj uysib deqa nanariosib anjam laŋa laŋa mareqnu.”

Pita a anjam palontej

¹⁴ Onaqa Yesus aqa aŋgro 11 naŋgi Pita ombla tigelosibqa Pita na aqa medabu waqtosiqa endegsi marej, “Niŋgi Juda ti tamo kalil Jerusalem endi unub qaji niŋgi ti ijo anjam endi qusib poiŋgem.

¹⁵ Niŋgi maronub, ‘Tamo ungasari naŋgi di wain uysib nanarionub.’ Di sai. Endego nobqolo koba. Wain uyqa bati sai.

¹⁶ Maŋwa niŋgi bini unonub qaji endeqa Qotei aqa medabu o tamo Joel a nami marej. Agi a endegsi marej,

¹⁷ ‘Qotei a marqo, “Diŋo bati jojomoqnimqa e na ijo Mondor qarinyitqa tamo ungasari kalil nangoq aiqas. Aisim nungo aŋgro mel ti nungo aŋgro sebiŋ ti naŋgi siŋgila enjrimqa naŋgi ijo medabu osib anjam maroqnaqab. Nungo aŋgro wala naŋgi ti nungo tamo bole bole naŋgi ti areqalo waqtetnjroqnimqa ŋeio buloqnsibqa ijo kumbra gargekoba unonqab.

¹⁸ Bati deqa e na ijo Mondor qarinyitqa ijo wau tamo ti ijo wau uŋa ti nangoq aisim siŋgila enjroqnimqa naŋgi ijo medabu osib anjam maroqnaqab.

¹⁹ Lan goge dia e manwa gargekoba yoqnqai. Mandamq di dego manwa gargekoba yoqnqai. Len ti n̄amyuwo ti qurem koba ti qarinyit mandamq aiqas.

²⁰ Sen ambruqas. Bai lentosim len bulqas. Amqa Tamo Koba a rian koba ti singila koba ti bqas.

²¹ Bati deqa tamo ungasari gargekoba nanqi Tamo Koba aqa ñam metosib pailiyibqa a na nanqo pailyo qusim nanqi kalil elenamqa nanqi so bole gaigai sqab.” ’ Qotei aqa medabu o qaji tamo Joel a nami anjam degsi marej.

²² “Deqa Israel tamo ungasari, ninqi ijo anjam endi quiy. Ninqi qalie, Qotei a Yesus Nasaret qaji aqa singila na manwa gargekoba nunqo ambleq di yoqnej. A degyoqnej. Di kiyaaqa? Ninqi poingwajqa, Qotei na a qarinyonaq bej.

²³ Bunuqna Qotei na Yesus olo osiq nunqo banq di atej. A nami kumbra degyqa marsiq aqa segi areqalo dauryosiq degyej. Degyonaqa ninqi na Yesus ojsib tamo uge nanqo banq di atnabqa nanqi a osib n̄amburbasq di qalnab moiyej. Nunqo kumbra dena ninqi segi na Yesus qalsib moiyoteb.

²⁴ Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiqa moiyo aqa gulbe kobotej. Deqa moiyo na Yesus a olo ojqa keresai.

²⁵ Agi Devit a nami Yesus qa endegsi marej, ‘Tamo Koba a bati gaigai ijo ulatamuq di sonaq e uneqnum.

A ijo ban woq di unu deqa e padalqasai.

²⁶ Deqa e tulan areboleboleibeqnu. E arebolebole na anjam mareqnum.

O Qotei, ingi bole bole ni na e ebqajqa marem qaji di e oqajqa tariñoqnsim unum.

²⁷ Ni ijo qunun uratim moiyo qureq aiqasai.

Ni ino segi angro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.

²⁸ Nambile sqajqa gam di ni na e osorbeqnum.

Ni e ombla sqam deqa e tulan areboleboleibeqnu.’ Devit a nami anjam degsi marej.

²⁹ “O ijo was, e bole mernḡwai. Gago moma Devit a moinaqa subq ateb. Aqa sub agi bini unu iga gaigai uneqnum.

³⁰⁻³¹ Nami Qotei na Devit minjej, ‘Mondon ino moma nanḡi paraosibqa leḡ dena tamo bei a ḡambabqas. Amqa e na tamo di gilitqqa ni mandor koba unum dego kere a kamba ino sawa osim Mandor Koba sqas.’ Qotei a nami Devit anjam degsi minjsiqa aqa anjam di siḡgilatosiqa olo minjej, ‘E ijo anjam di uratqasai. E dauryqai.’ Devit a Qotei aqa medabu o tamo soqnej deqa kumbra Qotei na mondoḡ yqas qaji di Devit a nami qalieej. Osiqa Kristus qa endegsi marej, ‘Bunuqna a subq na tigelqas.’ Osiqa olo marej, ‘Qotei na Kristus moiyo qureq di uratqasai. Aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.’

³² O ijo was, Yesus qujai di Qotei a subq na tigeltonaqa iga kalil ḡamdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum.

³³ A lan qureq oqsiq ñam kobaquja osiq Qotei aqa ban woq di awoej. Osiqa Mondor Bole niḡi nami enḡwa marej qaji di aqa Abu aqaq dena yayisiqa qarinyqo aiqoqa niḡi unsib nuḡo dabkala na dego quonub.

³⁴ Devit a subq na tigelosiq lan qureq oqosai. Ariya a Kristus qa endegsi marej, ‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej, “Ni ijo ban woq endi awo.

³⁵ Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil nanği elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanği taqat-njrqam.”’

Devit a nami Kristus qa degsi marej.

³⁶ “Deqa Israel tamo unğasari, ninği kalil endegsi poingem. Yesus agi ninği na nğamburbasq di qalnab moiyej qaji a Qotei na olo giltosiq a gago Tamo Koba Kristus ñam waiyej.”

Tamo unğasari gargekoba nanği are bulyosib yanso eb

³⁷ Onaqa tamo unğasari nanği Pita aqa anjam di qunabqa anjam dena nanço are qametnjurej. Deqa nanği na Yesus aqa anğro nanği Pita ombla minjreb, “O gago was ninği na mergiy. Iga kiyeron-amqa Qotei na iga elenjamqa iga padalqasai?”

³⁸ Onaqa Pita na kamba minjrej, “Ninği segi segi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Babqa iga Yesus Kristus aqa ñam na ninği yansnğonam Qotei na nunço une kalil kobotetnğwas. Osim aqa Mondor Bole ninği lanğa enğwas. Awai saiqoji.

³⁹ Qotei a nami marej, ‘E na ninği ti nunço anğro ti tamo kalil isa isaq di unub qaji nanği ti ijo Mondor enğwai.’ Qotei a nami degsi marej. Deqa ninği quiy. Gago Tamo Koba Qotei a aqa anjam di uratqasai. Tamo unğasari kalil a na metnjrim aqaq bqab qaji nanği aqa Mondor enjrğas.”

⁴⁰ Pita a anjam deqaji gargekoba sinğila na nanği minjroqnej. Osiqa olo endegsi minjrej, “Tamo

unğasari bini bati endeqa unub qaji nanği kumbra uge uge yoqnsib laqnub. Niñgi nanği ti Qotei na padaltngaim deqa niñgi geregere ñam atoqniy.”

⁴¹ Pita a anjam degsi marnaqa bati deqa tamo unğasari 3,000 nanği aqa anjam di qusib nanço are miligiq di ateb. Osib nanği yanso eb. Nanği Yesus qa nanço areqalo sinğilateb deqa nanği tamo unğasari nami Yesus qa nanço areqalo sinğilateb qaji nanço miligiq aisib koba na soqneb.

Yesus aqa tamo unğasari kalil nanği are qujaitoqnsib soqneb

⁴² Tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo sinğilateb qaji nanği bati gaigai aqa anjam maro tamo nanço anjam quoqnsib dauryoqneb. Nanği are qujaitoqnsib bem gentoqnsib uyoqnsibqa Qotei pailyoqnsib soqneb.

⁴³ Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nanği di sinğila enjreqnaqa nanği manwa gargekoba yoqneb. Yeqnab Yesus aqa tamo unğasari kalil nanği manwa di unoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqneb.

⁴⁴ Tamo unğasari kalil Yesus qa nanço areqalo sinğilateb qaji nanği bati gaigai korooqnsibqa are qujaitoqnsib soqneb. Nanço inği inği kalil di koba qaji degsib maroqnsib segi segi qa jei jeiyoqneb.

⁴⁵ Nanço mandam ti inği inği ti qarinyeleneqnab tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjreqnab oqn-sib Yesus aqa tamo unğasari inği inği saiqoji nanği jeisib enjroqneb.

⁴⁶⁻⁴⁷ Nanği bati gaigai are qujaitoqnsib sosibqa atra tal miligiq di korooqnsib louoqneb. Nanço

segi segi talq di dego korooqnsibqa bem gen-toqnsib uyoqneb. Nanği arebolebole ti lawo na sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib koba na inği uyoqneb. Degyeq nabqa tamo unğasari kalil nanği nanğo kumbra di unoqnsib nanği qa tulan areboleboleinjroqnej. Bati gaigai tamo unğasari qudei nanği are bulyeq nab Tamo Koba a na nanği eleneqnaqa nanği boqnsib tamo unğasari nami Yesus qa nanğo areqalo singilateb qaji nanğo miligiq aiyuqnsib koba na soqneb.

3

Pita Jon wo nanği na tamo singa qandamo boleteb

¹⁻² Bati gaigai bilaq sen kelinqeqnaqa Juda tamo unğasari nanği atra tal miligiq giloqnsib dia Qotei pailyoqneb. Pailyo bati bei Pita Jon wo nanği aiyel pailyoqa marsib atra tal miligiq gilqa laq nabqa tamo bei ai miligiq na singa qandamo ñambabej qaji a atra tal siranme jomq di awesoqnej. Bati gaigai aqa was nanği a qoboiyoqnsib boqnsib siranme jomq di ateq nabqa awooqnsiqa tamo unğasari atra tal miligiq gileq nabqa silali qa ñilnjroqnej. Siranme di aqa ñam Siranme Boledamu.

³ Bati deqa Pita Jon wo nanği atra tal miligiq gilqa laq nabqa unjrsiqa silali qa ñilnjrej.

⁴ Onaqa nanği aiyel na tamo di koqyosibqa Pita na minjej, “Ni aqo nige.”

⁵ Degsi minjnaqa a are qalej, “Nanği aiyel silali bei ebqab.” Degsi are qalsiqa nanği aiyel koqnjre-soqnej.

⁶ Onaqa Pita na minjej, “E silali saiqoji. Ijo ingi bei unu di ni emqai. Yesus Kristus Nasaret qaji aqa ñam na e ni mermonum, ‘Ni tigelosim walwel.’ ”

⁷⁻⁸ Degsi minjsiqa aqa ban woq di ojsiq tigelton-aqa aqa siŋga tombol siŋgilaonab tigeloqujatosiq walwelej. Osiqa Pita Jon wo nanŋi aiyel daurnjr-siqa atra tal miligiq gilsiq tulaŋ areboleboleiyeq-naqa pruprugosiq Qotei aqa ñam soqtoqnej.

⁹⁻¹⁰ A degyeqnaqa tamo unŋasari kalil nanŋi a unsibqa are koba qaloqneb. Osib maroqneb, “Tamo siŋga qandamo bati gaigai atra tal siranme jojomq di awoosiq silali qa ñileqnu qaji agi a di.”

Pita a atra tal miligiq di anjam palontej

¹¹ Tamo di a Pita Jon wo nanŋi aiyel daurnjr-siq laqnaqa tamo unŋasari kalil nanŋi a unoqnsib are koba qaloqneb. Deqa nanŋi gurgur ti bosib atra tal meq di Pita Jon wo sonabqa koba na korooqneb. Atra tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me.

¹² Tamo unŋasari nanŋi bosib koroeqneb Pita a nanŋi unjr-siqa endegsi minjrej, “O Israel tamo unŋasari, niŋgi kiyaga aqo aiyel tamo di boletonum unsibqa are koba qaleqneb? Niŋgi kiyaga aqo aiyel nugsibqa endegsi mareqneb, ‘Nanŋo segi siŋgila na ti kumbra bole na ti tamo di boletonub walwelqo?’ Niŋgi degsib maraib.

¹³ Qotei aqa wau tamo Yesus aqa siŋgila na tamo di boleosiqa walwelqo. Qotei a Abraham, Aisak, Jekop, gago moma kalil nanŋi ti nanŋo Qotei. A na Yesus laŋ qureq osi oqsiqa ñam kobaquja yej. Yesus qujai di niŋgi na osib jeu tamo nanŋo banq di ateb. Onaqa Pailat a olo Yesus tonto talq dena oqeq atqajqa marnaqa niŋgi na saideb.

¹⁴ Yesus a Qotei aqa segi Tamo Boledamu. A une saiqoji. Ariya ninği na Yesus qoreiyosib saidosib Pailat minjeb, ‘Tonto tamo bei oqeq atsim ege.’ Ninği na Pailat degsib minjnabqa a nunço anjam di dauryosiqa leñ ojo tamo osiqa oqeq atsiq engej.

¹⁵ Ariya Yesus a segi ñambile qa utru. Di ninği na qalnab moiyej. Moinaqa Qotei na olo subq na tigeltonaqa iga gago ñamdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum.

¹⁶ Aqo aiyel Yesus qa gago areqalo sinğilateqnum deqa iga aqa ñam na tamo sinğa qandamo di boletonum a sinğilaqo. Tamo sinğa qandamo di ninği qalie. Ninği gaigai a unoqneb. Yesus a segi na aqo aiyel sinğila egwoqa a qa gago areqalo sinğilatosim tamo di boletonumqa nunço ñamdamuq di walwelqo.

¹⁷ “O gago was, e qalieonum, ninği ti nunço gate nanği ti une kobaquja ateb di ninği poinçosai.

¹⁸ Ninği kumbra di yeb deqa Qotei aqa medabu o tamo kalil nanço anjam nami maroqneb qaji di aqa damu Qotei na babetj. Agi Qotei na nanço medabu sinğilatetnjreqnaqa nanği endegsib maroqneb, ‘Qotei aqa Kristus a jaqatiñ koba osim moiças.’

¹⁹⁻²⁰ “Deqa ijo was kalil, ninği are bulyosib Tamo Koba aqaq boiy. Babqa a na nunço une kobotetñgsim ninği sinğila bunuj engwas. Osim mondoñ a na Yesus olo qarinyim nunçoq bças. Tamo di agi Kristus Qotei a nami ninği qa osiq giltej qaji.

²¹ A lañ qureq oqej di unu. A di soqnimqa Qotei na mandam bunuj ti lañ bunuj ti atqa bati

brantimqa a olo bqas. Qotei a nami aqa kumbra deqa anjam marej. Osiqa aqa anjam di aqa medabu o qaji tamo nanği minjreqnaqa nanği na nenğrenyoqneb.

22 “Nami Moses a Yesus qa endegsi marej, ‘Mondon Tamo Koba Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nuņgo ambleq dena tigeltimqa a anjam merņgoqnqas. Anjam merņgoqnimqa niņgi aqa anjam kalil qusib dauryoqniy.

23 Tamo uņgasari kalil aqa anjam quqwa uratqab qaji nanği Qotei na ñumim moreņqab. Deqa nanği olo Qotei aqa tamo uņgasari nanžo ambleq di sqasai.’ Moses a nami Yesus qa degsi marej.

24 Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği dego nami Yesus qa anjam degsib maroqneb. Agi Samuel a utru atsiqa a Yesus bqajqa bati qalieosiq deqa Yesus qa anjam maroqnej. Samuel a moinaqa Qotei aqa medabu o tamo kalil bunuqna branteleneb qaji nanği dego Yesus bqajqa bati qalieosib deqa anjam maroqneb.

25 “Qotei a niņgi elenqa osiq deqa aqa medabu o qaji tamo nanği qariniņreqnaqa aqa anjam mare mare laqneb. A nami nuņgo moma utru nanği ti koba na anjam qosisibqa Abraham endegsi minjej, ‘Mondon ino moma nanği paraosibqa len dena tamo bei ñambabqas. Nambabosim tamo uņgasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği boletniņrqas.’ Qotei a niņgi elenqa osiq deqa anjam di Abraham minjej.

26 Osiqa bunuqna aqa wau tamo Yesus a qarinyonaq nuņgoq aiyej. Qotei a are qalej, a Yesus qarinyim a niņgi kalil boletniņimqa niņgi nuņgo

kumbra uge uge kalil uratqab. Qotei a degsi are qalsiq Yesus qarinyonaq nuŋgoq aiyej.”

4

Nanġi na Pita Jon wo ojelenosib tonto talq di breinjreb

¹⁻³ Pita Jon wo nanġi na tamo unġasari nanġi Qotei aqa anjam minjreqnabqa atra tamo nanġi ti Sadyusi nanġi ti atra tal taqato tamo nanġo gate ombla na tulaŋ minjiŋ oqetnjrnaqa bosib nanġi aiyel ojelenosib tonto talq di breinjreb. Di kiyafa? Nanġi aiyel maroqneq, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa tamo kalil nanġi dego moisib olo subq na tigelqab.” Deqa nanġi aiyel tonto talq di breinjreb. Bilaqtej deqa nanġi aiyel tonto talq di uratnjrnab sonab nebeej.

⁴ Bati deqa tamo unġasari tulaŋ gargekoba nanġi Qotei aqa anjam quoqnsib Yesus qa nanġo areqalo siŋgilatoqneq. Nanġi kalil turteb 5,000.

Pita Jon wo nanġi Juda gate kokba nanġo ulatamuq di tigeleb

⁵ Nebeonaqa Juda nanġo tamo kokba ti gate nanġi ti dal anjam qalie tamo nanġi ti Jerusalem di koroeb.

⁶ Atra tamo gate Anas aqa len kalil nanġi ti dego koroeb. Bei Kaiafas. Bei Jon. Bei Aleksanda.

⁷ Koroosib Pita Jon wo nanġi metnjrnab bonab nanġo ambleq di tigeltjreb. Tamo siŋga qandamyonaq olo boleej qaji a dego osi bosib tigelteb. Osib Pita Jon wo nenemnjreb, “Niŋgi siŋgila qabe na osib tamo endi boleteb? Niŋgi yai aqa ñam na boleteb?”

8-9 Onaqa Mondor Bole a Pita aqa miligiq aisiq medabu singilatetonaqa a na nanği endegsi minjrej, “O Israel tamo kokba ti gate ninği ti ijo anjam endi quiy. Aqo aiyel na tamo singa qandamo endi boletem deqa ninği iga osib nunğo nıamdamuq di tigeltgonub. Tamo endi a kiyersi boleej deqa ninği qalieqa osib nenemgonub.

10 Deqa ninği ti Israel tamo unğasari kalil ti ijo anjam endi qusib poinjem. Nasaret tamo Yesus Kristus agi ninği na nıamburbasq di qalnab Qotei a olo subq na tigeltej qaji aqa ñam na tamo endi a boleqo. Boleosiq nunğo ulatamuq endi tigelesonaq ninği unonub.

11 Yesus a tal ai bul. Ninği tal gereiyo qaji tamo bul. Ninği na tal ai di arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa Qotei na olo tal ai di osiqa tal singilatqajqa deqa tumaq di tigeltej unu.

12 Ninği quiy. Tamo bei aqa ñam na Qotei na iga elenqasai. Yesus aqa ñam na qujai Qotei na iga elenqas. Amqa iga padalqasai. Iga elenqajqa tamo bei saiqoji. Sawa bei beiq di Qotei na tamo bei iga osorgosai bole sai.”

13 Pita Jon wo nanği singila na anjam di maroqneb nanği ulaosai. Deqa Juda tamo kokba nanği tulan prugeb. Di kiyaqa? Nanği qalieeb, nanği aiyel nami skul beiq gilosai. Nanği tamo lanaj. Degsib qalieosib poinjrej, nanği aiyel nami Yesus ombla laqneb.

14 Tamo singa qandamyonaq olo boleej qaji a Pita Jon wo nunğo areq di tigelesonaq Juda tamo kokba nanği unsibqa anjam bei kamba marqa keresaiinjrej.

15 Deqa nanği na Pita Jon wo minjrnabqa taqal beiq gilnabqa nanği segi qairosib mareb,

16 “Iga nanği aiyel kiyernjrqom? Nanği aiyel maṇwa kobaquja yonubqa Jerusalem tamo uṅgasari kalil nanği quekritonub. Deqa iga gisan qa marqa keresai.

17 Uṅgum, iga na nanği aiyel Yesus aqa ñam mare mare laqajqa saidnjrqom. Yimqa nanço anjam kobaqasai.”

18 Juda tamo kokba nanği degsib qairosib nanği aiyel olo metnjrnab bonabqa singila na saidnjrsib minjreb, “Niṅgi aiyel olo Yesus aqa ñam maroq-naib. Medabu getentiy.”

19 Onaqa Pita Jon wo nanği na kamba minjreb, “Aqo aiyel Qotei aqa anjam dauryqa uratosim olo nunço anjam dauryqom di Qotei aqa ṅamgalaq di kumbra bole e? Niṅgi segi mariy.

20 Aqo aiyel medabu getentqa keresai. Qotei aqa maṇwa kalil gago ṅamdamu na unoqnem qaji deqa iga mare mare laqnqom. Aqa anjam kalil gago dabkala na quoqnem qaji di dego iga mare mare laqnqom. Iga uratqa keresai.”

21 Onaqa Juda tamo kokba nanği na olo nanği aiyel Yesus aqa ñam marqajqa singila na saidnjrsib uratnjrnab gileb. Nanği aiyel na tamo singa qandamo boletonabqa tamo uṅgasari tulaṅ gargekoba nanği unsibqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Deqa Juda tamo kokba nanği tamo uṅgasari nanği ulainjreb. Nanği nanço aiyel jejamuq di une bei babto-sai deqa nanği ñumqa keresai. Utru deqa nanği tamo uṅgasari nanği ulainjrsib nanği aiyel urat-njrnab gileb.

22 Tamo sinğa qandamo nanği aiyel na boleteb qaji di aqa wausau 40.

Yesus aqa wau tamo nanği Qotei pailyeb

23 Juda tamo kokba nanği na nanği aiyel urat-njrnab gilsib tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nançoq di branteb. Brantosib anjam kalil atra tamo kokba ti tamo gate ti nanği na minjreb qaji deqa sainjreb.

24 Sainjrnab qusibqa tulan areboleboleinjrej. Deqa nanği kalil medabu qujaitosib Qotei endegsib pailyeb, “O Tamo Koba, ni na lanğ ti mandam ti yuwal ti inği inği kalil ti atem unub.

25 Nami ni na Mondor Bole qarinyonamqa aisiq ino wau tamo agi gago moma Devit aqa medabu singilatetonaqa endegsi marej, ‘Kiyaqa sawa bei bei qaji nanği minjin oqetnjre-qnub?

Kiyaqa nanço areqalo tulan nanarieqnaq nanği Qotei ti qotqajqa qaireqnuv?

26 Sawa bei beiq di mandor kokba nanği tigeloqnsib Kristus qalib moiçajqa deqa singilaeqnuv.

Gate kokba nanği na Tamo Koba aqa Kristus wo goto itnjrqajqa deqa koroeqnuv.’

27 “O Qotei, Devit aqa anjam di aqa damu gam endena brantej. Herot wo Pontius Pailat wo Israel nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti kalil qure endia koroosibqa ino segi wau tamo bole Yesus ni nami giltem qaji a ugeugeiyqa marsibqa anjam kereteb.

28 O Qotei, ni nami marem, ‘Nanği Yesus qalib moiças.’ Ino anjam di agi nanği dauryosib Yesus qalnab moiyej. Nanço segi areqalo na nanği Yesus

qalosauri. Ino singila na ti ino areqalo na ti nanɗi Yesus qalnab moiyej.

²⁹ O Tamo Koba, Juda tamo kokba nanɗi minjin oqetnjrqoqa iga ula egwajqa anjam mergonub di ni unime. Iga ino wau tamo unum. Deqa ni iga singila egoqnmqa iga ino anjam maroqnqom. Iga ulaqasai.

³⁰ Ni iga singila egoqnmqa iga ino wau tamo bole Yesus aqa ñam na tamo unɗasari nanɗi boletnjroqnqom. Osim ino manɗa kokba babtoqnqom.”

³¹ Nanɗi deqsib Qotei pailyosib koboonaqa tal nanɗi koroesoqneb qaji di renɗinej. Onaqa Mondor Bole aisiqa nanɗi singila enjrnaqa nanɗi Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Nanɗi ulaosai.

Yesus aqa tamo unɗasari nanɗi na nanɗo Kristen was nanɗi aqaryainjroqneb

³² Bati deqa tamo unɗasari Yesus qa nanɗo areqalo singilateb qaji nanɗi kalil are qujaitoqnsib soqneb. Tamo bei na aqa inɗi inɗi saiaosiq aqa segi qa marosaiosiq. Nanɗo inɗi inɗi kalil di koba qaji deqsib maroqnsib segi segi qa jei jeiyosiq.

³³ Tamo Koba Yesus aqa anjam maro tamo kalil nanɗi aqa wau ojoqneb. A subq na tigelej anjam di nanɗi mare mare laqneb. Nanɗo anjam di singila ti. Nanɗi mare mare laqneb Qotei a nanɗi qa are tulaɗ boleiyosiq.

³⁴⁻³⁵ Tamo unɗasari Yesus qa nanɗo areqalo singilateb qaji nanɗi kalil inɗi kere soqneb. Bei a inɗi qa truquosaiosiq. Di kiyaaqa? Nanɗi nanɗo segi mandam ti tal ti qarinyeqnabqa tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjroqneb. Enjreqnab silali di

osi boqnsib Yesus aqa anjam maro tamo nanjo banq di ateqnab nanji na tamo inji inji saiqoji nanji jeisib enjroqneb.

³⁶ Nanjo ambleq di tamo bei soqnej aqa ñam Josep. Aqa ñam bei Barnabas. Yesus aqa anjam maro tamo nanji na ñam di waiyeb. Aqa ñam di aqa damu, “Tamo are sinjilatetnjro qaji.” Barnabas a Livai aqa len. A Saiprus nui qaji.

³⁷ Aqa mandam bei soqnej di tamo qudei na awaiyosib silali yonab osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nanjo banq di atej.

5

Ananias aqa ñauñ Safaira wo nanji Qotei gisañyeb

¹⁻² Ariya tamo bei soqnej aqa ñam Ananias. Aqa ñauñ aqa ñam Safaira. Ananias aqa mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali yonabqa a silali di osiq aqa ñauñ wo anjam keretosib silali oto aqa segi qa ulitosiq oto bei osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nanjo banq di atej.

³ Onaqa Pita na minjej, “Ananias, kiyaga Satan a ino are miligiq aiqoqa ni Mondor Bole a gisañyonum? Ino mandam awaiyonub silali osim kiyaga oto bei ino segi qa marsim ulitonum?”

⁴ Nami ino mandam awaiyosaisonabqa di ino segi mandam. Ariya bunuqna mandam awaiyosib silali emonub di ino segi silali. Ni segi na silali di taqatosim ni wau kiye yqa osim ye. Ni kiyaga gisañosim maronum, ‘Silali kalil agi osi bonum?’ Ni kiyaga kumbra uge di yqajqa are qalonum? Ni que. Ino gisañ anjam di ni na

tamo nanği minjrosai. Ni Qotei gisanjyqa osim minjonum.”

⁵⁻⁶ Pita a degsi marnaqa Ananaias a anjam di qusiqa moiyoqujatosiq mandamq di ulonej. Onaqa angro wala nanği bosib aqa jejamu gara na dalaosib osi gilsib subq ateb. Subq atnabqa tamo unğasari kumbra deqa queb qaji nanği tulan ulaugeteb.

⁷ Sokiñalayonaq Ananaias aqa ñauñ bej. Aqa gumbulun moiyej di a qaliesai.

⁸ A bonaqa Pita na minjej, “Ni mare. Ni ino gumbulun wo nuñgo mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali engonub qaji agi ino gumbulun na osi bosiq ebqo endi segi e?” Onaqa minjej, “Od. Silali kalil agide.”

⁹ Degsi minjnaqa Pita na minjej, “Kiyaqa ni ino gumbulun wo anjam keretosib kumbra uge di yonub? Niñgi are qalonub, Tamo Koba aqa Mondor a nuñgo kumbra di unqasai. Degosib niñgi yonub. Ni que. Angro wala ino gumbulun subq atonub qaji nanği bosib siranmeq di tigelonub. Nanği ni dego qoboimosib gilsib subq atqab.”

¹⁰ Degsi minjnaqa a dego moiyoqujatosiq Pita aqa siñgaq di ulonej. Onaqa angro wala nanği bosib a moiyej di unsib qoboiyosib gilsib aqa gumbulun aqa areq di subq ateb.

¹¹ Onaqa tamo unğasari kalil kumbra deqa queb qaji nanği tulan ulaugeteb. Kristen kalil nanği dego ulaugeteb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanği manwa gargekoba babtoqneb

12 Bati deqa Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nanġi sinġila enjreqnaqa nanġi maŋwa gargekoba yeqnabqa tamo unġasari nanġi unoqneb. Tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo sinġilateb qaji nanġi kalil are qujaitoqnsibqa atra tal meq di koroqnsibqa Qotei qa louoqneb. Tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me.

13 Jerusalem dia tamo unġasari laŋa laŋaj kalil nanġi na tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo sinġilateb qaji nanġo ñam soqtetnjroqnsibqa nanġi ti koba na koroqajqa ulaoqneb.

14 Tamo ti uŋa ti tulaŋ gargekoba nanġi Tamo Koba Yesus qa nanġo areqalo sinġilatoqnsib boqn-sib tamo unġasari nami Yesus qa nanġo areqalo sinġilateb qaji nanġo miligiq aiyeqnaq nanġi tulaŋ kobaoqneb.

15 Kobaoqnsib nanġo ma tamo nanġi sapersaq di nejotnjroqnsib qoboinjroqnsib gam qalaq di atelenjoqneb. Di kiyaaqa? Pita a gam na walwelosim giloqnimqa aqa seŋ qunuŋ na nanġi waburtnjroqnimqa nanġo ma kobooqnaqajqa deqa.

16 Qure kiñilala kalil Jerusalem jomq di soqneb qaji dena dego tamo mainjro qaji nanġi ti tamo mondor uge uge na ojelenjo qaji nanġi ti joqnsib boqneb. Joqnsib beqnaq nanġi kalil boleoqneb.

Laŋ anġro na Yesus aqa anjam maro tamo nanġi tonto talq dena oqeq atej

17-18 Yesus aqa anjam maro tamo nanġi kumbra degyeqnaqqa atra tamo gate aqa wau qujai aġi Sadyusi nanġi ti koba na unsib minjij oqetnjrnaqa nanġi ojelenjosib tonto talq di breinjrnab soqneb.

19 Sonabq̄a q̄oloej. Onaqa Tamo Koba aqa laŋ angro bei aisiqa tonto tal siran̄me waqtosiq nan̄gi joqs̄iq oq̄edeb. Oq̄edonabq̄a laŋ angro na minjreb,

20 “Niŋgi gilsib atra tal miligiq̄ di tigelosib tamo uŋgasari nan̄gi ŋambile gaigai sqajqa anjam palontosib minjroq̄niy.”

21 Onaqa nan̄gi laŋ angro aqa anjam di dau-ryosib nobq̄olo malu qameqnaqa atra tal miligiq̄ gilsib dia tigelosib tamo uŋgasari nan̄gi Qotei aqa anjam palontosib minjroq̄neb.

Bati deqa atra tamo gate aqa wau qujai ti nan̄gi na Juda tamo kokba ti Israel tamo gate ti nan̄gi metjn̄rab bosib koroeb. Koroosib anjam kere-tosib nan̄go qaja tamo nan̄gi minjreb, “Niŋgi aisib Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi tonto talq̄ dena joqs̄ib boiy.”

22 Onaqa qaja tamo nan̄gi aisib tonto talq̄ di brantosib ŋam ateb Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi di sosai. Nan̄gi degsi unsib deqa olo puluosib bosib Juda tamo kokba nan̄gi minjreb,

23 “Iga aiyonum di tonto tal siran̄me qandimes-onaq unonum. Tal taqato tamo nan̄gi aŋ ti siran̄meq̄ di tigelenab. Ariya iga siran̄ waqtosim miligiq̄ gilonum di iga tamo bei unosai.”

24 Degsib minjn̄rabq̄a atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nan̄go gate omb̄la na anjam di qusib are koba qalsib maroq̄neb, “Tamo nan̄gi di kiyersib tonto tal uratosib jaraiyonub?”

25 Onaqa tamo bei bosiq̄a nan̄gi minjreb, “Niŋgi quiy. Tamo niŋgi na tonto talq̄ di breinjreb qaji nan̄gi atra tal miligiq̄ di sosibq̄a anjam plalteq̄nab tamo uŋgasari nan̄gi queq̄nub.”

²⁶ Degsi minjrnaqa qaja tamo nanği ti atra tal taqato tamo nanço gate ombla na atra tal miligiq gileb. Gilsib Yesus aqa anjam maro tamo nanği di sonab unjrsib ojelenosib joqsib gileb. Singila na ojsib gilosai. Lawo na joqsib gileb. Tamo unğasari nanği nriņosib meniņ osib nanği ñumaib deqa ulaosib lawo na joqsib gileb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanği aqa anjam marqajqa ulaosai

²⁷ Joqsib gilsib Juda tamo kokba nanço ulatamuq di tigeltņreb. Tigelonabqa atra tamo gate na nanği nriņtnjrnsiq minjrej,

²⁸ “Niņgi Yesus aqa ñam mare mare laqajqa iga singila na saidņgem. Di niņgi na olo mare mare laq nabqa tamo unğasari kalil Jerusalem endi unub qaji nanği quekriteq nub. Di segi sai. Niņgi gago jemuq di une qamoqnsib mareq nub, iga na Yesus namburbasq di qalnam moiyej.”

²⁹ Atra tamo gate na Yesus aqa anjam maro tamo nanği degsi minjrnaqa nanği Pita ombla na kamba minjeb, “Iga Qotei aqa anjam segi dauryqom di kere. Iga tamo nanço anjam dauryqasai.

³⁰ Di bole, niņgi na Yesus namburbasq di qalnab moiyej. Moinaqa gago moma utru nanço Qotei na olo subq na tigeltej.

³¹ Yesus qujai di Qotei na laņ qureq osi oqsiqa aqa baņ woq di awotej. Deqa Yesus a gago Tamo Koba. A na qujai iga elenamqa iga padalqasai. Yesus qujai dena iga Israel tamo unğasari are buyetgoqnsiq gago une kobotetgeqnu.

³² Iga gago segi nãdamu na Yesus aqa kumbra di unoqnem deqa mare mare laqnum. Mondor Bole

a dego Yesus aqa kumbra di ubtosiq mareqnu. Mondor di agi Qotei na tamo ungasari aqa anjam dauryeqnub qaji nanği enjreqnu.”

Gamaliel a Juda tamo kokba nanği dalnjrej

³³ Onaqa Juda tamo kokba nanği Yesus aqa anjam maro tamo nanğo anjam di qusibqa minjin ani oqetnrnaqa nanği ñumib moreñqajqa maroqneb.

³⁴ Onaqa nanğo ambleq dena Farisi tamo bei aqa ñam Gamaliel a tigelej. A dal anjam qalie tamo kobaquja. Tamo kalil nanği bati gaigai a qa maroqneb, “A tamo bolequja.” A tigelosiqa Juda tamo kokba nanği minjrej, “Ninği mati tamo nanği endi minjrib taqal beiq gileb.”

³⁵ Onaqa nanği taqal beiq gilnabqa Gamaliel na olo Juda tamo kokba nanği minjrej, “O Israel tamo, ninği na tamo nanği endi gulbe enjrqa osibqa mati geregere are qaliy.

³⁶ Ninği qalie, nami yala tamo bei aqa ñam Teudas a tigelosiqa aqa segi ñam soqtoqnsiqa maroqnej, ‘E tamo kobaquja.’ Degsi mareqnaqa tamo 400 a dauryoqneb. Onaqa Rom nanği na bosib a qalnab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nanği segi segi jaraiyonab aqa wau koboej.

³⁷ Bunuqna tamo ungasari nanğo ñam sisiyo bati qa Galili qaji tamo bei aqa ñam Judas a dego tigelosiqa Rom nanği ti qotqajqa maroqnsiqa tamo nanğo are tigeltetnjreqnaqa nanği a dauryoqneb. Onaqa Rom nanği na a qalnab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nanği segi segi jaraiyeb.

³⁸ Deqa ningi quiy. Ningi tamo nanği endi urat-njrib nanço wau yoqnebe. Nanği nanço segi areqalo na wau endi tigeltqab di nanço wau koboqas.

³⁹ Ariya nanği Qotei aqa areqalo na wau endi tigeltqab di ningi na nanği kobotnjrqa keresai. Ningi nanği ñumqab di ningi Qotei ti qotqab.”

Gamaliel na Juda tamo kokba nanği degsi min-jrnaqa nanği aqa anjam di dauryosib Yesus aqa anjam maro tamo nanği ñumqa urateb.

⁴⁰ Osib nanği metnjrnabqa nanği olo bonabqa bu toqoñ na nanği kumbainjrsib nanği Yesus aqa ñam olo marqajqa siñgila na saidnjrsib nanği urat-njreb.

⁴¹ Onaqa nanği koro sawa di uratosib gileb. Qotei a are qalej, nanği Yesus aqa ñam qa jaqatiñ ti jema ti oqa kere. Deqa nanği areboleboleinjrnaq gileb.

⁴² Nanği Yesus aqa anjam mare mare laqajqa uratosaiogneb. Nanği bati gaigai Yesus aqa anjam plaltoqnsib maroqneb. Atra tal miligiq di, tamo unğasari nanço segi segi talq di nanği anjam endegsib maroqneb, “Yesus a bole Kristus.”

6

Tamo 7 nanği inği jeiyu wau ojqaqqa giltjnreb

¹ Bati deqa Juda tulañ gargekoba nanği are buly-oqnsib Yesus qa nanço areqalo siñgilatoqneb. Juda qudei nanği Grik qaji. Deqa nanği Grik anjam qalie. Juda qudei nanği Hibru qaji. Deqa nanği Hibru anjam qalie. Bati bei Grik qaji Juda nanği tigelosib Hibru qaji Juda nanği qa ñiriñeb. Di kiyaaqa? Inği jeiyu batieqnaqa Hibru qaji Juda

nanği na Grik qaji Juda nanęo uęa qobul nanği uratnjroqnsib nanęo segi uęa qobul nanği inęi jeisib enjroqneb.

² Deęa Yesus aęa anjam maro tamo 12 nanği na tamo uęgasari kalil Yesus dauryoqneb qaji nanği koroinjrsib minjreb, “Ięa Yesus aęa anjam maro tamo unum. Gago wau qujai aęi ięa Qotei aęa anjam mare mare laqnum. Ięa gago wau di uratosim inęi jei jeiyoqnaasai.

³ Deęa ięo was, ninęi tamo 7 nunęo ambleq dena giltnjriy. Tamo endeqaji giltnjriy. Nanęo kumbra tulaę boledamu. Qotei aęa Mondor a nanęoq di sosięa nanği singilatnjreqnu. Nanği powo koba ti unub. Ninęi tamo deęaji giltnjrsib wau enjribqa nanği na inęi jeiyetęgoqnaab.

⁴ Ięa Yesus aęa anjam maro tamo unum deęa ięa bati gaigai Qotei pailyoqnsim Yesus aęa anjam mare mare laqnaom. Gago wau bole aęide.”

⁵ Onaęa Kristen nanği kalil anjam di qusib odosib tamo 7 nanği giltnjreb. Bei aęa ñam Stiven. Stiven aęa areqalo kalil Yesus qa singilatoqnej. A areqalo aiyeltosaioqnej. Mondor Bole a Stiven aęa are miligiq aiyoqnsięa singilatoqnej. Bei aęa ñam Filip. Bei Prokorus. Bei Nikanor. Bei Timon. Bei Parmenas. Bei Nikolas. Nikolas aęa qure utru Antiok. A Juda tamo sai. A nami Jerusalem bosięa Juda nanęo lou dauryęa marsię nanęo miligiq aiej.

⁶ Kristen nanği na tamo 7 nanği di giltnjrsib Yesus aęa anjam maro tamo nanęo ulatamuę di tigeltjnrbab nanęo gateq di baę atsib nanği qa Qotei pailyeb.

⁷ Bati deęa Qotei aęa anjam tulaę kobaoqnej.

Jerusalem dia tamo unḡasari tulaḡ gargekoba naḡgi Yesus qa naḡgo areqalo siḡgilatoqneb. Atra tamo gargekoba naḡgi dego Qotei aqa anjam dau-ryoqnsibqa Yesus qa naḡgo areqalo siḡgilatoqneb.

Stiven a Juda tamo kokba naḡgo ulatamuq di tigelej

⁸ Qotei a Stiven qa are tulaḡ boleiyuqnsiq a siḡgila yeqnaqa a na tamo unḡasari kalil Jerusalem di soqneb qaji naḡgo ḡamdamuq di maḡwa gargekoba yoqnej.

⁹ Onaqa bati bei Juda tamo qudei naḡgi tigelosib Stiven ombla anjam na qotoqneb. Tamo naḡgi di Juda naḡgo Qotei tal beiq di gaigai louoqneb. Naḡgi nami kaḡgal tamo sosibqa olo bunuqna naḡgo segi wau ojoqneb deqa naḡgi Qotei tal dia louoqneb. Qotei tal di aqa ḡam endegsib waiyeb, “Tamo Naḡgo Segi Wau Ojo Qaji Naḡgo Qotei Tal.” Tamo naḡgi di Stiven ombla anjam na qotoqneb. Naḡgi nami Sairini qure ti Aleksandria qure ti Silisia sawa ti Esia sawaq dena ti beleneb.

¹⁰ Naḡgi Stiven ombla anjam na qoteqnaḡ Qotei aqa Mondor na Stiven powo koba yoqnej deqa naḡgi aqa anjam qalotqa keresai.

¹¹ Deqa naḡgi lumu na tamo qudei naḡgi met-njrnab bonab minjreb, “Niḡgi Stiven aqa jejamu laḡa gisaḡiyiy.” Degyosib silali enjreb. Silali enjrnab naḡgi gisaḡosib mareb, “Stiven a Moses Qotei wo qa misiliḡ anjam mareqnaq iga quonem.”

¹² Naḡgi anjam degsib marnabqa Juda tamo unḡasari naḡgi ti Juda gate naḡgi ti dal anjam qalie

tamo nanği ti qusibqa Stiven qa minjiñ oqetnır-naqa a ojev. A ojsib koro sawaq osi gilsib Juda tamo kokba nanço ulatamuq di tigelteb.

¹³ Tigeltosib tamo qudei nanği dego osi bonab nanği Stiven aqa jejamu laña gisanıyosib mareb, “Tamo endi a bati gaigai Qotei aqa atra tal qa ti Moses aqa dal anjam qa ti misiliñ anjam mareqnu.

¹⁴ Bati bei a endegsi marnaq iga quem, ‘Nasaret tamo Yesus a na atra tal endi niñaqyosim Moses aqa dal anjam iga nami egej qaji di dego kobotosim dal anjam bunuj egwas.’”

¹⁵ Onaqa tamo kalil koro sawaq di awesoqneb qaji nanği Stiven koqyoqneb. Koqyoqnsib aqa ulatamu lañ anğro aqa ulatamu bulonaq uneb.

7

Stiven a Qotei aqa anjam plaltej

¹ Onaqa atra tamo gate a na Stiven nenemyej, “Nanço anjam maronub di bole e?”

²⁻³ Onaqa Stiven a kamba marej, “O ijo was ijo abu ti niñgi ijo anjam endi quiy. Nami gago moma utru Abraham a Mesopotemia sawaq di sosiqa Haran qureq gilosaisonaqa gago Qotei lañ qureq di unu qaji a Abraham aqa ulatamuq di brantosiqa minjej, ‘O Abraham, ni ino sawa ti ino was nanği ti uratnırsimqa mandam mutu bei e na osormitqa deq gilime.’”

⁴ Qotei na Abraham degsi minjnaqa a tigelosiqa Kaldia sawa uratosiq Haran qureq gilsiq di soqnej. Bunuqna aqa abu moinaqa Qotei na a qarınıyonaq mandam mutu iga bini unum qaji endeq bosiq soqnej.

⁵ Sonaqa Qotei na mandam mutu endi a yosai. A angro saiqoji sonaqa Qotei na minjej, 'Bunuqna e na ni ti ino moma kalil nambabqab qaji nanği ti mandam mutu endi engwai.'

⁶ Osiqa minjej, 'Mati ino moma kalil nanği sawa beiq di yaun tamo soqribqa sawa deqaji tamo nanği na wau koba enjroqnsib ugeugeinjroqribqa wausau 400 gilqas.

⁷ Yimqa e na kamba sawa deqaji tamo nanği peginjrsiy ñumitqa ino moma nanği sawa di uratosib bosib mandam mutu endia sosib e qa louoqnaqab.' Qotei na nami Abraham degsi minjej.

⁸ Osiqa Abraham ombla anjam qosisiqa minjej, 'Ni mulun unqam.' Degsi minjnaqa Abraham aqa angro Aisak a nambabonaqa bati 8 qa mulun waiyej. Bunuqna Aisak aqa angro Jekop a nambabej. Olo bunuqna Jekop aqa angro 12 nanği dego nambabeb. Di gago moma utru 12.

⁹⁻¹⁰ "Onaqa bati bei Jekop aqa angro 11 nanği nanço was Josep qa ugeosib a ojsib tamo qudei nanço banq di atnabqa nanği na silali enjrsib Josep osi sumsib Isip sawaq di uratonab soqnej. Josep a Isip sawaq di gulbe ti sonaqa Qotei na aqaryaiyoqnsiqa geregereiyonej. Osiqa Josep powo koba yeqnaqa Isip nanço mandor a di unoqnsiqa Josep qa are boleiyonaq soqnej. Deqa a na Josep minjej, 'Ni gate koba sosim Isip sawa taqatqam.' Degsi minjej deqa Josep a Isip sawa taqatoqnej. A mandor aqa tal dego taqatoqnej.

¹¹ "Bunuqna Isip sawa ti Kenan sawa ti nanği mam koba osib gulbe kobaquja iteb. Gago moma utru nanği dego inği saiinjrej.

12 Onaqa Jekop a endegsi quej, 'Isip sawaq di inği unu.' Qusiqa gago moma utru nanği qarınjrnaq inği awaiyqajqa Isip sumeb. Sumsib inği awaiyosib olo puluosib beb.

13 Bunuqna Jekop na gago moma utru nanği olo inği awaiyqa qarınjrnaq Isip sumeb. Sumsib nanço was Josep aqa ulatamuq di tigelonab a segi qa babtonaq nanği a qa poinjrej. Josep a aqa abu qa ti aqa was nanği qa ti dego babtonaq Isip nanço mandor a nanği qa poinjrej.

14 Deqa Josep na aqa was nanği olo qarınjrnaq aisib Josep aqa leñ kalil aqa abu Jekop ombla joqsib Isip sumeb. Tamo ti unğa ti kalil turtonab 75.

15 Bati deqa Jekop a Isip sumsiqa dia sosiq moiyej. Gago moma utru nanği dego dia moreñeb.

16 Onaqa nanço qusa osi bosib Sekem qureq di subq ateleñeb. Sub di nami Abraham a Hamor aqa anğro nançoq dena awaiyej.

17 "Ariya Israel nanği Isip uratosib mandam mutu iga bini unum qaji endeq bqajqa bati jojomej. Bati jojomonaqa Israel nanği tulañ gargekobaeb. Agi nami Qotei na Abraham minjej, 'Bunuqna e na ni ti ino moma nanği ti mandam mutu endi enğwai.'

18 Bati deqa Isip nanço mandor bei tigelej. A Josep qa poiyoşai.

19 Deqa a na gago moma nanği gisa gisanjroqnsiq ugeugeinjqonej. Nanço anğro nambabeqna b a na nanği minjqreqnaq osi giloqnsib nañuq di uratnjreqna b moreñeqne b.

20 Bati deqa Moses a nambabej. Qotei a Moses qa are tulañ boleiyonaq soqnej. Bai qalub qa Moses

aqa ai abu nanngo talq di a ulitosib geregereiy-oqneb.

²¹ Bunuqna nanngi Moses osib yaq di uratonab sonaqa Isip nanngo mandor aqa angro sebiñ na itosiq aqa segi qa marsiq a boletonaq tamo kobaqujaej.

²² A Isip nanngo skul kobaq giloqnsiq powo koba oqnej. Deqa a tamo siñgila koba soqnej. A siñgila na wauoqnsiqa anjam maroqnej.

²³⁻²⁴ “Moses aqa wausau 40 kereonaqa a na aqa was Israel nanngi unjrqaqqa marsiqa gilsiq nanngoq di brantej. Brantonaqa Isip tamo bei na Israel tamo bei qalougeteqnaq unsiqa a kamba Israel tamo di aqaryaiyosiq Isip tamo qalnaq moiyej.

²⁵ Osiqa are qalej, ‘Ijo was Israel nanngi ijo kumbra di unsib endegsi poinjrqa, “Bole, Qotei a Moses giltimqa a na iga joqsim Isip sawa uratqom.”’ Nanngi degsi poinjrosai.

²⁶ Nebeonaqa Moses a olo walwelosi gilsiq Israel tamo aiyel qoteqnaq unjrsiqa nanngi aiyel potnjrsiq minjrej, ‘Niñgi aiyel was wo. Kiyaaqa niñgi qoteqnub?’

²⁷ Degsi minjrnaqa tamo aqa was qaloqnej qaji a na tigelosiqa Moses aqa bañ gotranyetosiqa minjej, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?’

²⁸ Ya ni na Isip tamo bei qalnam moiyej degsim e olo lubsim moiyoqbam e?’

²⁹ Onaqa Moses a anjam di qusiqa a ulanosiqa gilsiq Midian sawaq di yaunrej. Di sosiqa unja osiqa angro mel aiyel nambabtnjrej.

³⁰ “A di sosiqa wausau 40 koboonaqa Sainai

mana aqa wadau sawaq di nam luwit yusiq puloŋeqnaqa Qotei aqa laŋ angro bei nam puloŋq di sonaq unej.

³¹⁻³² Unsiqa are koba qalsiqa olo geregere unqa osiqa nam luwit utruq gilej. Gilnaqa nam puloŋ miligiq di Tamo Koba a na anjam endegsi minjej, ‘O Moses, e ino moma nanŋo Qotei. E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ Degsi minjnaqa Moses a qusiqa ulaugetosiq gindagin-danej. Osiqa nam puloŋ di unqa uratosiqa turuej.

³³ Onaqa Tamo Koba a na olo minjej, ‘Mandam mutu kiŋala ni tigelejunum endi getento koba. Deqa ino singa tatal piqt.

³⁴ Ni que. Ijo segi tamo ungasari nanŋi Isip sawaq di gulbe koba ti sonab e unjreqnum. Nanŋi akamkobaeqnaq e queqnum. Deqa e na nanŋi Isip nanŋo mandor aqa baŋq dena elenqai. E deqa ni mermqa bonum. Deqa ni tigel. E ni qarinqmitqa Isip aiqam.’ Qotei na Moses degsi minjej.

³⁵ “O ijo was, Moses qujai di nami Israel nanŋi na qoreiyosib minjeb, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?’ Agi a qujai Qotei na gate koba atsiqa qarinqyonaqa a Israel nanŋoq aisiqa aqaryainjrej. Laŋ angro nam luwitq di sosiqa Moses aqaq di brantej qaji a Moses singilatonaq a kumbra di yej.

³⁶ Moses qujai dena Isip aisiq dia maŋwa gargekoba yoqnej. Osiqa Israel nanŋi joqsiqa Isip uratosib gilsib wadau sawaq di, Yuwal Lentq di Moses na maŋwa gargekoba yeqnaqa wausau 40 koboej.

³⁷ Moses qujai dena Israel nanŋi minjrej, ‘Bunuqna Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei

e bul nungo ambleq dena tigeltimqa a na ninği anjam merngoqngas.’

³⁸ Moses qujai dena Israel nanği joqsiq wadau sawaq di korooqneb. Di gago moma nanği. Moses qujai di Sainai manaq oqsiq dia lan angro bei na anjam minjnaqa a ombla soqneb. Sosibqa Moses a anjam nambile unu qaji di Qotei aqaq dena yayosiqa gago moma nanği enjrej.

³⁹ “Ariya Moses a Sainai mana goge di sonaqa gago moma nanği na aqa anjam dauryqa uratosib a qoreiyosib olo puluosib Isip aiqajqa maroqneb.

⁴⁰ Osib atra tamo gate Aron endegsib minjeb, ‘Ni gago qotei qudei gereiyetgimqa nanği na iga joqsim puluosim Isip olo aiqom. Moses agi iga Isip dena joqsi bej qaji bini a qabitqo kiyo di iga qaliesai.’ Nanği na Aron degsib minjeb.

⁴¹ Minjsib bati deqa nanği na makau sigitosib aqa sulum gereiyosib gisan qotei di atraiyosib areboleboleinjroqnej.

⁴² Nanği kumbra degyeb deqa Qotei na nanği qoreinjrnaqa nanği sen ti bai ti bongar ti binjroqneb. Nanço kumbra deqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği bunuqna endegsib nenğrenyeb, ‘O Israel tamo unğasari, ninği wausau 40 wadau sawaq di sosibqa makau ti kaja ti nñoqnsib gisan qotei nanği atrainjroqneb. Ninği e atraibosaiqneb.

⁴³ Ninği gisan qotei Molek aqa tal ti gisan qotei Refan aqa bongar ti sigitosib nanço sulum gereiyosib wadau sawaq di osi laqnsib nanği binjroqneb. Nunço une deqa e ninği winğitqa ninği sawa endi uratosib Babilon qure taqal beiq

gilsib di sqab.’ Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği anjam degsib nenğrenjyeb.

44 “Gago moma nanği wadau sawaq di sosibqa Qotei aqa tal gara na gereiyo qaji di osi laqneb. Tal di Qotei na nami sigitosiqa Moses osoryonaqa degsi gereiyej. Tal dia Qotei na aqa anjam bole babtoqnej.

45 Bunuqna gago moma nanği tal di onabqa Josua na nanği joqsi bosiq mandam mutu endia soqneb. Sonabqa Qotei a Josua minjnaqa a na sawa bei bei qaji nanği winjrnaq jaraiyonabqa Qotei a gago moma nanği mandam mutu endi enjrej. Bati deqa gago moma nanği Qotei aqa tal di osi bosib mandam mutu endia atnab soqnej gilsiq Devit aqa batiej.

46 Qotei a Devit qa are boleiyonaq soqnej deqa Devit a endegsi pailyej, ‘O Jekop aqa Qotei, ni e odbimqa e ni sqajqa tal kobaquja gereiyetmqai.’

47 Ariya a tal gereiyosai. Bunuqna Devit aqa njiri Solomon a na tal di Qotei gereiyetej.

48 “O was niği quiy. Qotei Goge Koba a tal tamo na gereiyo qaji dia sqasai. Aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam endegsi marej,

49 ‘Tamo Koba a marqo, “Lağ qure a ijo awo jaram koba. Mandam a ijo siğa atqajqa sawa. Deqa e sqajqa tal niği na gereiyetbqa keresai. E aqaratqajqa sawa bei sosai.

50 E ijo segi bağ na iği iği kalil di gereiyem unu.” ’ ’ ”

51 Stiven a anjam kalil di marekritisig olo Juda tamo kokba nanği siğila na endegsi minjrej, “Niği anjam gotranjo ani tamo. Nungo are Qotei aqağ di sosai. Niği sawa bei bei qaji nanği bul.

Niŋgi Qotei aqa anjam quqwa urateqñub. Niŋgi bati gaigai Mondor Bole aqa anjam dego quqwa urateqñub. Nungo moma naŋgi kumbra deqaji yoqñeb agi niŋgi na olo yeqñub.

⁵² Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgi na nungo moma naŋgi anjam endegsib minjroqñeb, ‘Kumbra Bole Yeqñu Qaji Tamo a bqas.’ Degsib minjreñab naŋgi quqwa uratoqñeb. Osib Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil naŋgi ugeugeinjroqñsib ñumoqñeb. Bei uratosaiogñeb. Ariya tamo di a bonaqa niŋgi na nungo moma naŋgo kumbra uge di dauryosib agi tamo di ojsib jeu tamo naŋgo bañq di ateb. Atnabqa naŋgi na qalnab moiyej. Tamo di agi Yesus.

⁵³ Moses a lañ angro naŋgo bañq dena dal anjam yainjrej. Dal anjam di niŋgi na osib olo dauryqa urateqñub.” Stiven a Juda tamo kokba naŋgi degsi minjrej.

Naŋgi Stiven meniñ na qalsib moiyoteb

⁵⁴ Onaqa Juda tamo kokba naŋgi Stiven aqa anjam di qunab are qametnjrnaqa minjin ani oqetnjrnaqa qalagei anjam atoqnej.

⁵⁵ Bati qujai deqa Mondor Bole na Stiven siñgila yonaqa a lañ goge tarosiqa Qotei aqa rianj koba unej. Unsiqa Yesus a dego Qotei aqa bañ woq di tigelesonaq unej.

⁵⁶ Osiqa Juda tamo kokba naŋgi minjrej, “Niŋgi quiy. Lañ waqwoqa Tamo Angro a Qotei aqa bañ woq di tigelesonaq e unonum.”

⁵⁷ Stiven a naŋgi degsi minjrnaqa naŋgi kalil aqa anjam di quqwa uratosib tulañ murqumyosib

nanngo dabkala ban na getentosib gurgur ti gilsib singila na Stiven oheb.

⁵⁸ Ojsib meniñ na qalib moiqañqqa titosib qure polomq osi gileb. Osi gilsib meniñ na qaloqneb. Tamo nanñgi nami Stiven aqa jejamu laña gisanñyeb qaji nanñgi na nanngo gara jugo piqtelenosib angro wala bei aqa ñam Sol aqa singaq di koroiyeb.

⁵⁹ Tamo kalil nanñgi meniñ na Stiven qaleqnabqa a moiqa osiqa endegsi pailyej, “O Tamo Koba Yesus, ni na ijo qunun ame.”

⁶⁰ Degsi pailyosiqa singa tombol na awoosiq tulan maosiq marej, “O Tamo Koba, nanñgi e lubonub nanngo une deqa ni na kambatnjraime.” A degsi pailyosiqa moiyej.

8

¹⁻² Nanñgi Stiven qalnab moinaqa Sol a di unsiqa tulan areboleboleiyej. Osiqa marej, “Kerentosib Stiven qalñub moiqa.” Onaqa tamo qudei Qotei aqa kumbra dauryoqneb qaji nanñgi Stiven moiyej deqa akamkobaoqsib bosib aqa jejamu osib subq ateb.

Sol a Kristen nanñgi ugeugeinjroqnej

Bati deqa Jerusalem dia Juda tamo kokba nanñgi Kristen nanñgi qa minñin oqetnjrnaqa ugeugeinjroqneb. Deqa Kristen nanñgi segi segi jaraiyosib Judia sawa ti Samaria sawa ti deq giloqneb. Yesus aqa anjam maro tamo nanñgi segi Jerusalem di soqneb. Nanñgi jaraiyosai.

³ Sol a dego Kristen nanñgi qa minñin oqeqnaqa ugeugeinjroqnej. A nanngo segi segi talq giloqnsiqa

tamo ti unja ti ojelenoqnsiqa nanği joqoqnsiq aiy-oqnsiqa tonto talq di breinjroqnej.

Samaria qureq di nanği Qotei aqa anjam mare mare laqneb

⁴ Yesus aqa tamo unğasari jaraiyeb qaji nanği sawa bei beiq di Qotei aqa anjam bole palontoqnsib laqneb.

⁵ Filip a Samaria nanğo qure kobaqujaq gilsiq dia nanği Kristus aqa anjam minjroqnej.

⁶ Minjroqnsiqa manwa gargekoba yeqnaqa nanği unoqnsib Filip aqa anjam dauryoqneb.

⁷ Tamo unğasari gargekoba nanği mondor uge ti sonabqa Filip na mondor uge wiyetnjreqnaqa mondor uge nanği nanğo jejamu uratoqnsib tulan lelenoqnsib jaraiyoqneb. Tamo unğasari jejamu lainjro qaji ti sinğa qandamnjro qaji ti gargekoba Filip na boletnjroqnej.

⁸ Deqa qure dia tamo unğasari nanği tulan are-boleboleinjroqnej.

⁹ Qure dia quñam tamo bei soqnej aqa ñam Saimon. A nami quñam gargekoba yoqnsiqa aqa segi ñam soqtoqnsiqa maroqnej, “E tamo kobaquja.” Degyeqnaqa tamo unğasari qure dia soqneb qaji nanği a ulaiyoqnsibqa binjiyoqneb.

¹⁰ Deqa tamo ñam ti tamo lanaj ti kalil qure dia soqneb qaji nanği Saimon aqa anjam quoqnsib dauryoqneb. Osib aqa ñam soqtoqnsib maroqneb, “Tamo endi a sinğila koba. A Qotei aqa sinğila na waueqnu.”

¹¹ Nanği degyoqneb. Di kiyacaq? Saimon a nami quñam qaloqnsiq manwa gargekoba yoqnej deqa. Degsi yonaq yonaq nanği a unoqnsib binjiyoqneb.

¹² Ariya Qotei na aqa segi tamo ungasari nanği taqatnjrsim nanço Mandor Koba sças anjam bole di Filip a palontoqnsiqa Yesus Kristus aqa ñam mare mare laqnej. Laqnaqa tamo ungasari gargekoba nanği quoqnsib are bulyoqnsib Yesus qa nanço areqalo şingilatoqneb. Degyeq nabqa Filip na nanği yansnjroqnej.

¹³ Onaqa Saimon a dego Filip aqa anjam di qusiqa quñam uratosiq are bulyosiq aqa areqalo Yesus qa şingilatej. Deqa Filip na Saimon dego osiq yansej. Yansonaqa Saimon a Filip dauryosiq laqn-siqa Qotei na Filip aqa bañ na mañwa gargekoba yeqnaq unoqnsiqa tulañ prugoqnej.

¹⁴⁻¹⁵ Bati deqa Samaria tamo ungasari gargekoba nanği Qotei aqa anjam osib Yesus qa nanço areqalo şingilatoqneb. Deqa Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneb qaji nanği degsi qusi-bqa Pita Jon wo qarinjrnab Samaria nançoq gileb. Gilsib Samaria nanği qa endegsib Qotei pailyeb, “O Abu, ni na Samaria nanği ino Mondor Bole enjime.” Degsib Qotei pailyeb.

¹⁶ Di kiyaca? Bati di Qotei aqa Mondor nançoq aiyosaisoqnej deqa. Nanği Tamo Koba Yesus aqa ñam na segi yanso eb.

¹⁷ Ariya nanği aiyel Samaria nanği qa pailyoqn-sibqa nanço gateq di bañ ateqnab nanği Qotei aqa Mondor oqneb.

¹⁸ Pita Jon wo nanği degyeq nabqa Saimon a unsiqa silali osi bosiqa nanği aiyel silali enjrqa osiqa minjrej,

¹⁹ “Niñgi e dego şingila ebibqa e kamba tamo qudei nanço gateq di bañ atoqnitqa nanği Mondor

Bole oqñqab.”

²⁰ Degsi minjrnaqa Pita na minnej, “Qotei aqa siñgila endi a na iga laña egwo. Iga silali na awaiyosai. Deqa ni silali na awaiyqa maraim. Ni kumbra ugetonum. Deqa ni ino silali qoji padalqam.

²¹ Ino are miligi Qotei na unqo bolesai. Deqa ni iga ombla wau endi ojqa keresai.

²²⁻²³ E ni numonum ino are miligi tulan uge. Ino kumbra uge dena ni siñgila na ojejunu. Deqa ni are bulyosim ino kumbra uge di urat. Osim Tamo Koba pailiyqa a ino are uge di taqal waiyetmqas. Yim a ni qa olo are boleyqas.”

²⁴ Onaqa Saimon na minjrej, “Niñgi segi aiyel e qa Tamo Koba pailiy. Yimqa e padalqa merbonub di e padalqasai.”

²⁵ Ariya Pita Jon wo nanji qure dia Tamo Koba aqa anjam bole palontoqnsib aqa kumbra kalil qa saogneb. Osib bati bei olo puluosib Jerusalem aiyognsib Samaria nanjo qure qure kalilq di brantognsib Yesus aqa anjam bole minjre minjre aiyeqñab quoqneb.

Filip a Itiopia tamo bei itosiq Yesus qa saiyoqnej

²⁶ Onaqa Tamo Koba aqa lañ angro bei a Filip aqaq aisiqa minnej, “Ni tigelosim gam Jerusalem dena Gasa qureq aiyejunu deq aiye.” Gam di wadau sawaq di unu.

²⁷ Onaqa Filip a lañ angro aqa anjam di qusiqa tigelosiq gam deq aiyej. Aisiq nam atej di Itiopia tamo bei a Qotei louqajqa Jerusalem gilsiq dena puluosiq Itiopia sawaq olo aiyeqnaqa gamq di turej. Tamo di a tamo kobaquja. A Itiopia nanjo mandor aqa ñoro taqatoqnej. Mandor di aqa ñam

Kandasi. A uña. Aqa ñoro ti silali ti kalil tamo dena taqatoqnej.

²⁸ Aqa karis goge di awoosiqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nenngrenq di so qaji di sisiyoqnsiq aiyooqnej.

²⁹ Onaqa Mondor na Filip minjej, “Ni gilsim karis di jojomye.”

³⁰ Degsi minjnaqa Filip a ururosiq karis jomyosiqa tamo di a Aisaia aqa anjam sisiyeqnaqa qusiqa nenemyej, “Ni anjam sisiyeqnum di aqa damu poimqo e?”

³¹ Onaqa tamo dena minjej, “E kiyersiy anjam endi aqa damu poibqas? Tamo bei na anjam endi aqa damu plaltosim merbimqa e poibqas.” Osiqa Filip metonaqa a karis gogetosiqa ombla awoeb.

³² Tamo di a Qotei aqa anjam endegsi sisiyoqnej, “A kaja du bul qalib moiqajqa osi gileb. Kaja nanqi jungum joqetnjreqnab mequmosib unub dego kere a mequmesoqnej.

³³ Nanqi a tulan ugeugeiyosib gisan anjam gargekoba aqa jejamuq di lana qametoqneb. Deqa a mandamq endi olo sqasai. A angro saiyoji unu deqa tamo qudei na aqa angro bei qa marqa kere-sai.”

³⁴ Itiopia tamo dena anjam di sisiyekritosiq Filip minjej, “Ni e merbe. Qotei aqa medabu o qaji tamo aqa anjam endi yai qa nenngrenyej? A segi qa kiyo tamo bei qa kiyo nenngrenyej?”

³⁵ Onaqa Filip a anjam dena utru atsiq Qotei aqa anjam qudei ti turtosiq Yesus qa saiyoqnej.

³⁶ Onaqa nanqi gam dauryosib aiyooqnsib gam qalaq di ya bei sonaq unsibqa Itiopia tamo dena

Filip minjej, “Ni une. Ya agide. Ingi bei na e getentbqa keresai. Deqa ni e yansbe.”

³⁷ Onaqa Filip na minjej, “Ni are bulyosim ino areqalo kalil Yesus qa singilatqam di e ni yansmqai.” Onaqa minjej, “E ijo areqalo Yesus Kristus qa singilatosim poibqo, a Qotei aqa Niri.”

³⁸ Degsi minjsiqa aqa karis tigeltosiq nanngi aiyel mandamq aisib Filip na a osiq yaq aisiq yansej.

³⁹ Onaqa nanngi aiyel yaq dena tigelonabqa Tamo Koba aqa Mondor na Filip loumtosiq osi gilsiq sawa beiq di atnaqa Itiopia tamo a olo Filip unosai. A yanso ej deqa a tulanj areboleboleiyon-aqa gam dauryosiq aiyej.

⁴⁰ Onaqa Filip a Asdot qureq di brantosiq dena walweloqnsiqa qure qureq di Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nanngi minjroqnsiq gilsiq Sis-aria qureq di brantej.

9

Sol a are bulyosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej

¹ Bati deqa Sol na tamo ungasari Tamo Koba Yesus dauryoqneb qaji nanngi ugeugeinjrsim moy-otnjrqajqa singila na maroqnej. Deqa a atra tamo gate aqaq gilsiq minjej,

² “Ni anjam bei nengrenyosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda tamo kokba nanngi enjrqai. Enjritqa nanngi na anjam di sisiosib e odbibqa tamo ungasari Damaskus qureq di Yesus aqa gam dauryeqnub qaji nanngi tontnjrsiy joqsiy Jerusalem bqai.”

3-4 Degsi minjnaqa anjam di nenġrenjosiq yonaqa walwelosi gilsiq Damaskus qure jojomyeq-naqa gamq di puloŋ singila koba minjal ti laŋ goge na aqaq aisiq tulaŋ rianonaqa a uloŋosiq mandamq di ɳeiej. Neiesosiqa Yesus aqa kakro quej. Yesus na minjej, “O Sol, ni kyaqa e ugeugeibeqnum?”

5 Onaqa Sol na minjej, “O Tamo Koba, ni yai?” Onaqa minjej, “E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum.

6 Deqa ni tigelosim Damaskus qureq gile. Gilsim dia tamo bei itqam. A na ni wau kiye yqam di mermqas.”

7 Onaqa tamo naŋgi Sol ombla walweloqneb qaji naŋgi Yesus aqa kakro qusib ɳam ateb naŋgi tamo bei unosai. Deqa naŋgi ulaosib mequmosib laŋa tigelesoqneb.

8 Onaqa Sol a mandamq dena tigelosiqa ɳam plaltej a sawa unqa keresai. Deqa naŋgi a babanjyosib Damaskus qureq osi gileb.

9 Sol a bati qalub ɳam qandimyonaq soqnej. Deqa a iŋgi bei uyosai. A ya uyosai dego.

10 Damaskus qureq di tamo bei aqa ɳam Ananias a soqnej. A Yesus dauryoqnej qaji. Tamo Koba a na aqa areqalo waqtetosiqa ɳeiobilqei na minjej, “O Ananias.” Onaqa minjej, “Tamo Koba, e agiende.”

11 Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Ni tigelosimqa gam bei aqa ɳam Tintin di dauryosim gilsim Judas aqa talq di brantqam. Tarsus tamo bei aqa ɳam Sol a dia pailyoqnsiq unu di unqam.

12 E na Sol aqa areqalo waqtetonumqa a ɳeiobilqei na kumbra endegsi unqo. Tamo bei aqa ɳam Ananias a bosim Sol aqaq di baŋ atimqa ɳam poiylim sawa unqas.”

13-14 Onaqa Ananaias na kamba minjej, “O Tamo Koba, Sol a Jerusalem dia ino tamo ungasari nanği tulanj ugeugeinjreqnu. Atra tamo kokba nanği na a qarinyonab Damaskus qure endeq bej. A qure endia tamo ungasari ino ñam metoqnsib pailmeqñub qaji nanği tontnjrsim joqsim Jerusalem aiqajqa deqa bej. Tamo gargekoba nanği degsib mareqñab e queqñum.”

15 Onaqa Tamo Koba a na Ananaias minjej, “Ni ijo anjam dauryosim Sol aqaq gile. Sol a ijo wau tamo. E na a giltem deqa a ijo ñam osi walwelosim sawa sawa kalilq di tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanği ti mandor kokba ti Israel nanği ti ijo ñam ubtosim minjroqñas.

16 A ijo ñam qa gulbe gargekoba itoqñas. Gulbe di e na osoryoqñit itoqñas.”

17 Onaqa Ananaias na minjej, “Od, Tamo Koba, e ino anjam dauryqai.” Osiqa tigelosiq gilsiq Sol soqnej qaji tal di gogetosiq Sol aqaq di banj atsiqa minjej, “O ijo was Sol, Tamo Koba Yesus agi gamq di a segi qa babtonaq ni unem qaji a na e endegsi merbqo, ‘Ni gilsim Sol boletimqa aqa ñamdamu olo poiyaqas. Yimqa Mondor Bole a Sol aqa are miligiq aisim a siñgilatqas.’ O Sol, Yesus na e degsi merbosiq qarinqoqa agi e inoq bonum.”

18 Ananaias na Sol degsi minjnaqa bati qujai deqa inji bei qe gajige bul Sol aqa ñamdamuq dena ulononaq ñam poiyaonaqa sawa unej. Sawa unsiqa tigelonaq Ananaias na Yesus aqa ñam na yansej.

19-20 Yansonaqa a inji uynaqa jejamu siñgilaej.

Sol a Damaskus qureq di maroqnej, “Yesus a Qotei aqa Niri”

Sol a bati qudei Damaskus qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanği koba na koroqneb. A Juda nanço Qotei tal dego miligiq giloqnsiqa nanği endegsi minjroqnej, “Yesus a Qotei aqa Niri.”

²¹ Yeqnaqa tamo ungasari aqa anjam quoqneb qaji nanği tulañ prugoqnsib maroqneb, “Ninği uniy. Sol a Yesus aqa anjam mare mare laqnu. A nami Jerusalem dia tamo ungasari Yesus aqa ñam metoqnsib pailyeqnub qaji nanği ugeugeinjroqnej. Osiqa Damaskus endia dego nanği tontnrsim atra tamo kokba nançoq olo joqsim aiqajqa bej.” Tamo ungasari nanği degsib maroqnsib tulañ prugoqneb.

²² Sol a sinğila na Qotei aqa wau yeqnaqa aqa sinğila ti powo ti tulañ kobaoqnej. Deqa a Qotei aqa anjam geregere plaltoqnsiqa endegsi maroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarınıej qaji.” Degsi mareqnaqa Juda tamo kokba Damaskus di soqneb qaji nanği aqa anjam qalotqa keresaiinjroqnej.

Juda tamo kokba nanği Sol qalsib moiyoqajqa maroqneb

²³ Onaqa bati gargekoba yala koboonaqa Juda tamo kokba nanği koroosib mareb, “Iga Sol qalsim moiyoqom.”

²⁴⁻²⁵ Nanği degsib marsibqa Sol a ulanaim deqa nanği qolo ti qanam ti qure aqa siranme kalil taqatesoqneb. Taqatesonabqa tamo ungasari Sol dauryoqneb qaji nanği na qolo a osib gumbağ di jigsib qure aqa jeñ gogetosib sil na gumba tontosib goge na ura uratonab jeñ qalaq aiyej.

Sol a Jerusalem aisiq di soqnej

²⁶ Bunuqna Sol a walweloşiqa Jerusalem di brantosiq tamo unğasari Yesus dauryoqneş qaji naŋgoq gilsiq minjrej, “E niŋgi koba na Qotei aqa wau ojgom.” Degsi minjrnaqa naŋgi a ulaiyosib saidyeb. Di kiyaaqa? A Yesus dauryoqnej di naŋgi poinjrosai deqa.

²⁷ Onaqa Barnabas na Sol osiqa Yesus aqa anjam maro tamo naŋgoq gilsiq Sol a nami gamq di Tamo Koba unnaqa anjam minjej qaji deqa naŋgi sainjrej. Sol a Damaskus dia Yesus aqa ñam na anjam mare mare laqnej a ulaosaiqnej deqa ti Barnabas na naŋgi sainjrej.

²⁸ Deqa naŋgi Sol osib koba na soqneş. Sosibqa Sol a Jerusalem dia Tamo Koba aqa ñam na anjam mare mare laqnej. A ulaosaiqnej.

²⁹ Bati bei Sol a Juda tamo qudei ti anjam na qotoqneş. Tamo naŋgi di Grik anjam maro qaji. Naŋgi Sol ombla anjam na qotsibqa naŋgi a qa ugeosib mareş, “Iga Sol qalsim moiyoqom.”

³⁰ Onaqa Yesus aqa tamo unğasari naŋgi deqa qusibqa Sol osib Sisaria qureq osi gileş. Gilsib dena Sol qarinyonabqa Tarsus qureq gileş.

³¹ Bati deqa Judia sawaq di, Galili sawaq di, Samaria sawaq di dego tamo unğasari Yesus qa naŋgo areqalo şinğilateş qaji naŋgi geregere lawo na soqneş. Naŋgi bati gaigai Tamo Koba aqa sorgomq di sonabqa Mondor Bole na are şinğilateşnjroqnej. Tamo unğasari gargekoba naŋgi are bulyoqnsib Kristen naŋgo miligiş aiyeqnaş naŋgi tulaŋ kobaoqneş.

Pita na Ainias boleteş

³² Ariya Pita a sawa bei beiq di laqnsiqa gilsiq Lida qureq di brantej. Brantosiqa Qotei aqa segi tamo ungasari qure dia soqneb qaji nanqi itnjrej.

³³⁻³⁴ Dia tamo bei soqnej aqa ñam Ainias. A jejamu laiyonaq soqnej. Wausau 8 a bijalq di ñeiesoqnej. Onaqa Pita na unsiqa minjej, “Ainias, Yesus Kristus na ni boletmqo. Deqa ni tigelosim ino bijal qale.” Degsi minjnaqa aqa jejamu singilaonaq a tigelej.

³⁵ Onaqa tamo ungasari kalil Lida qure ti Saron sawa ti dia soqneb qaji nanqi tamo di boleonaq unsibqa nanqi are bulyosib Tamo Koba qa nanjo areqalo singilateb.

Pita na Tabita tigeltej

³⁶ Jopa qureq di uña bei soqnej aqa ñam Tabita. A Yesus dauryoqnej qaji. Grik anjam na aqa ñam Dorkas. A uña bolequja. A gaigai kumbra tulan bolequja yoqnsiqa tamo ungasari inqi inqi saiqoji nanqi lueinjroqnsiq inqi anainjroqnej.

³⁷ Bati bei a maiyosiq moiyej. Moinaqa uña qudei na aqa jejamu yansosib warum bei goge di atnab soqnej.

³⁸ Lida qure di Jopa qure jom. Deqa Jopa qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanqi Pita a Lida qureq di soqnej di qusibqa tamo aiyel qarinjrnab aisib Pita minjeb, “Ni urur au. Ni iga daurgosim koba na Jopa qureq gilqom.”

³⁹ Onaqa Pita a tigelosiqa nanqi daurnjrsiqa koba na gilsib Jopa qureq di branteb. Branton-abqa nanqi Pita osib uña moiyej qaji aqa warum miligiq gileb. Gilnabqa uña qobul kalil nanqi Pita aqa areq di koroosib akamoqneb. Osib gara jugo ti

gara tugo ti nami Dorkas a nanği koba na sosibqa gereiyelenej qaji di Pita osoryeb.

⁴⁰ Onaqa Pita a nanği minjrej, “Ninği kalil oqediy.” Degsi minjrnaqa nanği oqedonab sinğa pulutosiq Qotei pailyej. Pailyosiq koboonaqa uņa moiyej qaji aqa areq gilsıqa minjej, “O Tabita, ni tigel.” Degsi minjnaqa a nım plaltosıqa Pita unsiq tigelosiq awoej.

⁴¹ Onaqa Pita na aqa baņ ojsiq tigeltej. Tigeltosıqa Qotei aqa segi tamo uņgasari nanği ti uņa qobul nanği ti metnrnaqa nanği warum miligiq bosib Tabita uneb a nımbile soqnej.

⁴² Onaqa Jopa qureq di tamo uņgasari kalil nanği maņwa deqa qusıbqa nanği gargekoba Tamo Koba qa naņgo areqalo sinğilateb.

⁴³ Onaqa Pita a bati gargekoba yala Jopa qureq di soqnej. Tamo bei wagme aqa jegara na inği inği gereiyo qaji aqa nıam Saimon aqa talq di a ombla soqneb.

10

Laņ anğro bei na Kornilius anjam minjej

¹ Sisaria qureq di tamo bei soqnej aqa nıam Kornilius. A Rom tamo. A qaja tamo naņgo gate. A na qaja tamo 100 nanği taqatnjroqnej. Qaja tamo nanği di Itali sawa qaji.

² Kornilius a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. Deqa tamo uņgasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği a ti Qotei aqa sorgomq di soqneb. Juda nanği inği inği saiinjreqnaqa a nanği silali qa aqaryainjroqnej. A bati gaigai Qotei pailyoqnej.

³ Ariya bati bei senj kelintonaq a Qotei na Kornilius aqa areqalo waqtetonaqa ñeio bulosiqa Qotei aqa lañ angro bei aqaq bonaq unej. Unnaqa lañ angro dena minjej, “O Kornilius.”

⁴ Onaqa Kornilius na lañ angro di koqyosiqa tulañ ulaugetosiq minjej, “O Tamo Koba, ni kiyaaqa ijoq bonum?”

Onaqa lañ angro dena minjej, “Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda nanği inği inği saiinjreqnaqa ni na nanği aqaryainjreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulañ areboleboleiyeqnu.

⁵ Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanği qarijnrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas.

⁶ A tamo bei wagme aqa jegara na inği inği gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.”

⁷ Lañ angro dena Kornilius anjam degsi minjsiq olo ulañonaqa Kornilius na aqa kanğal tamo aiyel metnjrnaqa aqa areq beb. Qaja tamo qujai dego metonaq aqa areq bej. Qaja tamo di a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. A bati gaigai Kornilius ombla sosiqa wauetoqnej.

⁸ Onaqa Kornilius na anjam kalil lañ angro a marej qaji di nanği qalub minjrnsiq qarijnjrnaq Jopa qureq aiyeb.

Pita a ñeio bulej

⁹ Nanği walwelosi aisib gamq di qoloinjrnaqa ñereñeb. Olo nebeonaqa tigelosib aisib Jopa qure

jojomyeqnabqa bati qujai deqa Pita a Qotei pai-lyqa osiqa warum bei gogeqsi deq oqej. Di qanam jige.

¹⁰⁻¹¹ Oqsiq warum dia sonaqa a mamyonaga uqa qudei nanqi minjrnaqa ingi goiyeteb. Ingi goiyeqnabqa Qotei na Pita aqa areqalo waqteton-aqa a neio bulej. A neio bulosiqa lan waqonaq ingi bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lan goge dena ura uratonab aiyeqnaq unej.

¹² Gara miligiq di wagme utru segi segi soqneb. Bel ti bauj ti amal ti bagu ti qebari ti sonab unjrej.

¹³ Unjrsiqa kakro bei quej. A marej, “Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.”

¹⁴ Onaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, e uyqa-sai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaiognem. Wagme deqaji uyqajqa di getento koba.”

¹⁵ Osiqa Pita a kakro di olo quej. A marej, “Ingi ingi e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.”

¹⁶ Gara di degsi ayoqalubtosiqa olo torei oqej.

¹⁷ Neio di aqa utru Pita a poiysai. Deqa a are koba qalsiq soqnej. Onaqa tamo qalub Kornilius na qarijnjrej qaji nanqi Jopa qureq di brantosib tamo qudei nanqi endegsib nenemnjbreb, “Saimon aqa tal qabi unu?” Degsib nenemnjbrebqa nanqi na minjreb, “Saimon aqa tal agide.” Onaqa nanqi walwelosib Saimon aqa tal meq di tigeleb.

¹⁸ Tigelosib maosib mareb, “Saimon nam bei Pita a tal endi unu e?”

¹⁹ Pita a neio deqa are koba qaleqnaqa Qotei aqa Mondor na minjej, “Ni que. Tamo qalub bosib ni qa maronub.

20 Deqa ni tigelosim nanği daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq. E na nanği qarınjronum bonub.”

21 Onaqa Pita a tal uratosiq mandamq aisiq nanço areq di brantosiq minjrej, “Niği tamo nıameqnub qaji agi e di. Niği kiyaca bonub?”

22 Onaqa nanği na minjeb, “Qaja tamo gate aqa ñam Kornilius a tamo bolequja. A Qotei aqa sorgomq di sosıca kumbra bole dauryeqnu. Juda kalil nanği a qa mareqnub, ‘A tamo bolequja.’ Ni que. Ya bilaq Qotei aqa laj angro bei a Kornilius aqaq di brantosiq minjej, ‘Ni tamo qudei nanği qarınjrimqa aisib Pita minjib ino talq bosim anjam bei mermim quqwam.’ ”

23 Onaqa Pita a nanço anjam di qusiqa nanği joqsıca tal a soqnej qaji dia koba na soqneb. Nereşosib nebeonaqa Pita a nanği koba na tigelosib gileb. Jopa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanği dego koba na gileb.

Pita a Kornilius aqa talq gilej

24 Nanği gilsib gamq di qoloinjrnaqa nerenjeb. Olo nebeonaqa nanği tigelosib gilsib Sisaria qureq di branteb. Kornilius a nanği qa tariñoqnsiq nıam atoqnej. A na aqa tamo si nanği ti aqa segi lej nanği ti kalil minjrnaq bosib a ti koroosib tariñoqneb.

25 Onaqa Pita a gilsıca Kornilius aqa talq di brantej. Brantosıca tal gogetonaqa Kornilius a bosıca Pita aqa sinqaq di sinqa pulutosıca a bıniyej.

26 Onaqa Pita na Kornilius tigeltosiq minjej, “Ni tigel. Ni e bınjibaim. Aqo ombla mandam tamo.”

²⁷ Degsi minjsiqa nanği ombla anjam qairosib warum bei miligiq gileb. Warum miligiq di tamo unğasari gargekoba nanği koroesonab unjrej.

²⁸ Unjrsiqa minjrej, “Niñgi qalie, e Juda tamo. Niñgi Juda tamo sai. Niñgi sawa bei qaji. Deqa gago Juda kumbra agiende. Iga nuñgo tal gogetqajqa getento koba. Iga niñgi koba na laqajqa dego getento koba. Moses aqa dal anjam nami degsi nenğrenyej unu. Ariya Qotei na e endegsi merbej, ‘Sawa bei bei qaji nanği ijo ñamgalaq di tamo uge edegaim.’ Qotei na e degsi merbej.

²⁹ Deqa niñgi e qa anjam qarinyonab e nuñgo anjam gotranjosai. E nuñgo anjam dauryosim bosim nuñgo tal gogetonum. Deqa niñgi merbiy, niñgi kiyaqa e qa anjam qarinyeb?”

³⁰⁻³¹ Onaqa Kornilius na Pita minjej, “Ya ya endi bati qolqe gilqo señ bati kere endego señ kelintonaga e pailyeqnamqa tamo bei gara tulañ qat jigsiqa bosiq ijo ulatamuq di tigelosiqa merbej, ‘O Kornilius, Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda nanği inği inği saiinjreqnaqa ni na nanği aqaryainjreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulañ areboleboleiyeqnu.

³² Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanği qarijnjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas. A tamo bei wagme aqa jegara na inği inği gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.’

³³ Lañ anğro na e degsi merbonaqa e tamo qudei nanği urur qarijnjrnam Jopa qureq aisib inoq di branteb. Brantonabqa ni na nanği daurnjrsim

agi ijo talq bonum. Deqa e ni qa tulaŋ are-boleboleibqo. Endego iga kalil endia koroosimqa Qotei aqa ŋamgalaq di awejunum. Deqa anjam kalil Tamo Koba a na ni mermej qaji di mergimqa iga quqwom.” Kornilius na Pita degsi minjej.

Pita a anjam bole palontej

³⁴ Onaqa Pita a tigeloŋsiqa naŋgi endegsi minjrej, “Endego e qalieonum, Qotei a tamo qudei bole qa maroŋnsiq olo tamo qudei uge qa marosaieqnu. Aqa ŋamgalaq di tamo kalil kerekere unub.

³⁵ Deqa sawa sawa kalilq di tamo uŋgasari kumbra bole bole yoŋnsib Qotei aqa sorgomq di unub qaji naŋgi Qotei na tulaŋ areinjreqnu.

³⁶ Bole, nami Qotei na aqa anjam bole qarinyonaqa Israel naŋgo segiq aiyej. Anjam bole di aqa damu endegsi unu. Tamo uŋgasari naŋgi Qotei ti ombla jeu atoŋnsib sonabqa Yesus Kristus na jeu kobotej. Yesus a tamo kalil naŋgo Tamo Koba.

³⁷ Niŋgi qalie, Jon a bosiqqa tamo uŋgasari naŋgi yanso qa anjam minjroqnej. Bati deqa Yesus Nasaret qaji a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa walweloŋnsiqqa Judia sawa naŋgo qure kalil kere-toŋnsiq wauoqnej.

³⁸ Qotei na aqa Mondor Bole ti aqa siŋgila ti Yesus yonaqa a walweloŋnsiqqa kumbra bole bole yoqnej. Yoŋnsiqqa tamo uŋgasari Satan na ugetnjro qaji naŋgi kalil boletnjroqnej. Qotei a Yesus ombla soqneb deqa a siŋgila ti wauoqnej.

³⁹ Yesus a Juda naŋgo sawa ti Jerusalem qure ti dia maŋwa gargekoba yeqnaqa iga gago ŋamdamu na unoqnem. Iga deqa bini saoŋsim laqnum.

Ariya nan̄gi na Yesus osib n̄amburbasq di qalsib moiyyoteb.

⁴⁰ Bati qalub koboonaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonaqa a tigelosiqa gago n̄amdamuq di branteqnaqa iga unoqnem.

⁴¹ A Juda kalil nan̄go n̄amdamuq di brantosaioqnej. Iga Qotei na aqa anjam mare mare laqajqa giltgej qaji gagoq di segi branteqnej. Agi a subq na tigelosiqa iga koba na awooqnsimqa in̄gi ti ya ti uyoqnem.

⁴² A na mergej, ‘E segi qujai Qotei na giltbej qaji. Deqa mondoŋ e na tamo n̄abile so qaji ti tamo moreŋo qaji ti nan̄gi peginjrqai. Niŋgi na tamo uŋgasari nan̄gi e qa degsib minjroqniy.’ Yesus na iga degsi mergej.

⁴³ O ijo was, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nan̄gi nami endegsib maroqneb, ‘Qotei na tamo uŋgasari kalil Kristus qa nan̄go areqalo siŋgilatqab qaji nan̄gi aqa ñam na nan̄go une kobotetnrqas.’ ”

Qotei na sawa bei bei qaji nan̄gi aqa Mondor Bole enjrej

⁴⁴⁻⁴⁶ Pita a anjam degsi mareqnaqa bati qujai deqa Mondor Bole aisiqa tamo kalil Pita aqa anjam quoqneb qaji nan̄go meŋ bulyetnrnaqa nan̄gi qure utru segi segi nan̄go anjam poinjrnaqa mareleŋoqneb. Maroqnsib Qotei aqa ñam soqteqnaqqa Juda Kristen Pita koba na beb qaji nan̄gi di qusibqa tulaŋ prugeb. Di kiyaaqa? Bati di Qotei na sawa bei bei qaji nan̄gi dego aqa Mondor enjrej deqa. Onaqa Pita a endegsi marej,

⁴⁷ “Iga Juda tamo unum. Iga nami Qotei aqa Mondor em. Dego kere bini sawa bei bei qaji nan̄gi

aq̄a Mondor onub. Deqa tamo bei na iga nan̄gi yansnr̄qajq̄a saidgwa keresai.”

⁴⁸ Osiqa nan̄gi minjrej, “Nīngi Yesus Kristus aqa ñam na yanso oiy.” Degsi minjr̄naqa nan̄gi na yanso osib Pita minjeb, “Ni bati q̄udei iga koba na endi sqom.” Degsi minjnabqa a nan̄gi koba na soqneb.

11

Pita a Jerusalem aiyej

¹ Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi ti Yesus aqa tamo un̄gasari kalil Judia sawaq di soqneb q̄aji nan̄gi ti anjam endegsib queb, “Sawa bei bei q̄aji nan̄gi dego Qotei aqa anjam osib nan̄go areqaloq di sīngilateb.”

² Onaqa bati bei Pita a Jerusalem aisiq̄ di sonaqa Juda tamo q̄udei Yesus dauryoqneb q̄aji nan̄gi na Pita ñirin̄tosib minjeb,

³ “Sawa bei bei q̄aji nan̄gi mulun̄ unosaieq̄nub. Deqa ni kiyaaqa nan̄go tal gogetosim nan̄gi ti awoosim in̄gi uyoq̄nem?”

⁴ Onaqa Pita a nan̄go anjam di q̄usiqa utruq̄ na anjam endegsi sainjrej,

⁵ “E Jopa q̄ureq̄ di pailyeq̄namqa Qotei na ijo areqalo waqtetbonaqa e ñeio bulem. E ñeio bu-losimqa in̄gi bei gara kobaquja bul plalosiq̄ mutu qolq̄eq̄ di ojelen̄osib lan̄ goge na ura uratonab ijo ulatamuq̄ ainaq̄ unem.

⁶ Unsim geregere gara miligi peleiyosim wagne utru segi segi unjrem. Wagne juwan̄ ti amal ti bagu ti q̄ebari ti gara miligiq̄ di sonab unjrem.

⁷ Unjrsmq̄a kakro bei quem. A merbej, ‘O Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.’

⁸ Onaqa e marem, ‘O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaiognem. Wagme uge deqaji uyqajqa di getento koba.’

⁹ Onaqa kakro di a olo laŋ goge na brantej. A marej, ‘Ingi ingi e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.’

¹⁰ Gara di degsi aiyogalubtosiq̄a wagme kalil gara ti olo torei goge oqej.

¹¹ “Bati qujai deqa tamo qalub naŋgi bosib e soqnem qaji tal meq di tigeleb. Tamo bei na naŋgi Sisaria qureq dena qarinq̄rmaq̄a ijoq beb.

¹² Bonab Qotei aqa Mondor na e merbej, ‘Ni tigelosim naŋgi qalub daurnjrsm gile. Ni are gulbeimaiq.’ Degsi merbonaqa e tigelosim naŋgi qalub daurnjrsm Yesus aqa tamo 6 agi endia tigelejunub qaji naŋgi koba na gilem. Gilsim Sisaria qureq di brantosim tamo di aqa tal gogetem.

¹³⁻¹⁴ Gogetonamqa tamo dena iga endegsi saigej, ‘Laŋ angro bei a bosiq̄a ijo talq̄ endi tigelesonaq e unem. Unnamqa merbej, “Ni na tamo qudei naŋgi qarinq̄rimq̄a Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na ni Qotei aqa anjam mermimq̄a anjam dena Qotei na ni oqas. Osim tamo unq̄asari kalil ni ombla tal qujaiq̄ endi unub qaji naŋgi dego elenq̄as.” ’

¹⁵ O ijo was, tamo dena iga degsi saigonamqa e kamba anjam marqa yeqnamqa Mondor Bole a tamo kalil tal dia koroesoq̄neb qaji naŋgoq̄ aiyej. Mondor a nami iga Juda gagoq̄ aiyej dego kere

nanḡoq aiyej.

¹⁶ Nanḡoq ainaqa e unsimqa Tamo Koba aqa anjam nami marej qaji deqa olo are qalem. Agi a endegsi marej, ‘Jon a ya na tamo unḡasari nanḡi yansnjroqnej. Ariya e Mondor Bole aqa siḡgila na niḡi yansḡwai.’

¹⁷ O ijo was niḡi quiy. Iga nami Tamo Koba Yesus Kristus qa gago areqalo siḡgilatonamqa Qotei na aqa Mondor Bole iga egej. Bini sawa bei bei qaji nanḡi dego Yesus qa nanḡo areqalo siḡgilateq nabqa Qotei na aqa Mondor nanḡi enjreqnu. Deqa Qotei aqa wau di e na getentqa keresai.”

¹⁸ Onaqa Juda tamo Pita ḡirinḡeb qaji nanḡi aqa anjam di qunabqa nanḡo ḡirinḡ koboej. Deqa nanḡi Qotei aqa ḡam soqtosib mareb, “Bole, Qotei a sawa bei bei qaji nanḡi dego are bulyetnjreqnu. Deqa nanḡi dego ḡambile gaigai sqab.”

Antiok qureq di tamo unḡasari gargekoba nanḡi are bulyoqneb

¹⁹ Ariya Juda tamo Stiven qaleb qaji nanḡi na Kristen nanḡi ugeugeinjreqnab segi segi jaraiyosib Fonisia sawa ti Saiprus nui ti Antiok qure ti deq gileleḡeb. Gilsib dia Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Laqnsibqa Juda nanḡi segi Qotei aqa anjam minjroqneb. Sawa bei bei qaji nanḡi Qotei aqa anjam minjrosai oqneb.

²⁰ Ariya Kristen qudei nanḡi Saiprus ti Sairini ti dena tigelosib Antiok qureq aisib Grik nanḡi dego Tamo Koba Yesus aqa anjam bole minjroqneb.

²¹ Kristen nanḡi di Tamo Koba aqa siḡgila ti wauoqneb deqa tamo unḡasari tulaḡ gargekoba

nanği Yesus qa nanġo areqalo sinġilatoqnsib are bulyoqneb.

²² Onaqa Yesus aqa tamo unġasari Jerusalem di soqneb qaji nanği kumbra deqa qusibqa Barnabas qarinyonab Antiok gilej.

²³ Antiok gilsiq a Qotei a Grik nanği qa dego are boleiyuqnsiq aqaryainjroqnej di unej. Unsiqa tulañ areboleboleiyej. Deqa a na nanği kalil are sinġilatetnjroqnsiq minjroqnej, “Niñgi Tamo Koba a gaigai dauryoqnsib soqniy.”

²⁴ Barnabas a tamo bolequja. Mondor Bole aqaq di sonaqa a sinġila ti wauoqnej. Aqa areqalo kalil Tamo Koba Yesus qa sinġilatosiq soqnej. Deqa a Yesus aqa anjam mareqnaqa tamo unġasari gargekoba nanği quoqnsib Yesus aqaq boqneb.

²⁵ Ariya bati bei Barnabas a Sol ñamqajqa marsiq Tarsus qureq gilej.

²⁶ Gilsiq Sol ñamosiq itosiq ombla puluosib Antiok olo aiyeb. Aisib dia wausau qujai Yesus aqa tamo unġasari nanği koba na wauoqneb. Wauoqnsibqa tamo unġasari tulañ gargekoba nanği Qotei aqa anjam minjroqneb. Antiok dia tamo unġasari Yesus dauryoqneb qaji nanġo ñam Kristen wainjreb.

²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa medabu o qaji tamo qudei nanği Jerusalem dena walwelosib Antiok beb.

²⁸ Bei aqa ñam Agabus. Nanği Antiok bonabqa Qotei aqa Mondor na Agabus medabu sinġilatetonaqa a tigelosiq marej, “Sawa sawa kalilq di nanği mam koba oqab.” Agabus a degsi marej. Mam di bunuqna Mandor Koba Klodius aqa bati qa brantej.

²⁹ Yesus aqa tamo ungasari nanği Agabus aqa anjam di qusibqa nanği nanžo segi segi silali soqnej di koroiyeb. Koroiyosib nanžo Kristen was Judia sawaq di soqneb qaji nanği aqaryainjrqa marsib silali qarinyonab nanžoq aiyej.

³⁰ Silali di nanği Barnabas Sol wo enjrnabqa nanği na osi aisib Kristen gate Judia sawaq di soqneb qaji nanžo banq di ateb.

12

Herot na Pita ojsiqa tonto talq di waiyej

¹ Bati deqa Mandor Herot na Yesus aqa tamo ungasari qudei nanği ojelenosiqa ugeugeinjroqnej.

² Osiqa a na qaja tamo bei qarinyonaqa gilsiq Jon aqa was Jems serie na qalnaq moiyej.

³ A degyonaqa Judia tamo kokba nanği areboleboleinjrej di qalieosiq deqa Pita dego ojej. Bati di Bem Tiyosai Qaji Uygajqa Yori Bati Koba.

⁴ Herot a Pita ojsiqa tonto talq di waiyosiqa qaja tamo 16 nanği minjrnaqa nanği Pita taqatesoqneb. Herot a endegsi are qalej, “Yori bati koba ñam Pasova di koboamqa e Pita osiy Judia nanžo ulatamuq di tigeltqai.”

⁵ Pita a tonto talq di sonaqa Yesus aqa tamo ungasari nanği singila na Pita qa pailyoqneb.

Lan angro bei a bosiq Pita tonto talq dena oqeq atej

⁶ Herot a marej, “Nebeamqa e na Pita osiy Judia nanžo ulatamuq di tigeltqai.” Qolo deqa qaja tamo aiyel na Pita osib tonto tal miligiq di warum beiq waiyosib ambletosib sil kokba aiyel na tontonab

ņeiesoqnej. Qaja tamo qudei nanġi tonto tal siranme jojomq di tigelesosib taqatoqneb.

⁷ Onaqa qolo qujai deqa Tamo Koba aqa lan angro bei a warum miligiq di brantoqujatej. Aqarjan na warum di tulan suwantej. Onaqa lan angro dena Pita jar banġaq di kontosiqa dudumyej. Dudumyosiq minnej, “Ni tigeluqumat.” Degsi minjnaqa sil kokba aiyel Pita aqa ban qoseb qaji di pamblonosi uloneb.

⁸ Onaqa lan angro na olo Pita minnej, “Ino gara tigsim ino sinġa tatal jige.” Onaqa Pita a degyonaqa olo minnej, “Ino gara jugo dego jigsim e daurbe.”

⁹ Degsi minjnaqa Pita a warum di uratosiq lan angro dauryosiq gilej. Lan angro a bole Pita oqeq atej di Pita a poiyoasai. A are qalej, “Eņe iobilqeionum kiyo?”

¹⁰ Nanġi walwelosib qaja tamo bei tonto tal taqatesoqnej qaji di bunjosib gilsib olo qaja tamo bei bunjosib siranme kobaquja ain na gereiyo qaji di brantonab siran a segi waqonaqa nanġi aiyel oqedeb. Siranme di tonto talq dena oqedosim qureq aqajqa siranme. Nanġi siranme dena oqedosib gam dauryosib giloqnsib lan angro na Pita uratosiq ulanej.

¹¹ Onaqa Pita a poiyoanaqa marej, “Bole. Endego e qalionum, Juda nanġi e lubqa laqnaqqa Tamo Koba a na aqa lan angro qarinyoqa bosiq e aqaryaibosiqa Herot aqa banq dena e oqo.”

¹² Pita a degsi poiyoanaqa walwelosi gilsiq Jon aqa ñam bei Mak aqa ai Maria aqa talq di brantej. Tal miligiq di Kristen gargekoba nanġi koroesosib Pita qa pailyoqneb.

13-14 Onaqa Pita a tal meq di brantosiqa siran meq di tigelosiq kindokindonosiqa maeqnaqa kanjal unja bei aqa nam Roda a bosiq siran waqtqa osiqa Pita aqa kakro qusiq tulan areboleboleiyej. Onaqa a siran waqtqa uratosiqa olo urur ti warum miligiq gilsiq nanji minjrej, “Pita bqo agi tal meq di tigelejunu!”

15 Onaqa nanji na minjeb, “Ni nanarionum. Di Pita sai.” Degsi minjnabqa a tulan singilaosiqa minjrej, “E nanariosai. E bole maronum. Pita a bqo aqa kakro quonum.” Onaqa nanji na minjeb, “Di Pita sai. Di aqa lan angro kiyo?”

16 Onaqa Pita a siran meq di tigelesosiqa kindokindoneqnaqa nanji kalil bosib siran waqtosib Pita unsib tulan prugeb.

17 Onaqa Pita a aqa ban soqtonaqa nanji kirionabqa Tamo Koba a na tonto talq dena oqeq atej deqa nanji sainjrej. Osiqa minjrej, “Ninji gilsib Yesus aqa tamo ungasari kalil Jems ombla endegsib minjriy, ‘Pita a tonto talq dena oqedqo.’” Pita a nanji degsi minjrnsiq nanji uratnjrsiq tal beiq gilej.

18 Nebeonaqa qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nanji nam ateb Pita a tonto talq di sosai. Nanji degsi unsibqa tulan ulaugetosib are koba qaloqnsib maroqneb, “Pita a qabitqo?”

19 Onaqa Herot na aqa qaja tamo qudei nanji minjrej, “Ninji tonto talq gilsib Pita osib boiy.” Degsi minjrnaqa nanji tonto talq gilsib Pita qa namonab ugeinjrej. Ugeinjrnaqa olo puluosib aisib Herot minjeb, “Pita a tonto talq di sosai.” Degsib Herot minjnabqa a segi gilsiq qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nanji nenemjnarnaqa minjeb,

“Pita a qabitqo kiyo di iga qaliesai.” Nanği degsib Herot minjnabqa a na aqa qaja tamo qudei nanği minjrej, “Nanği Pita geregere taqatosai deqa ninği na nanği ñumib moreñqab.” Osiqa bunuqna Herot a Judia sawa uratosiqa Sisaria qureq gilsiq di soqnej.

Herot a moiyej

²⁰ Herot a nami Tair qure ti Saidon qure ti nanği qa ñirinugetej. Deqa tamo unğasari qure aiyel dia soqneb qaji nanği koroosib mareb, “Iga tamo qudei qarınjrimqa nanği Sisaria qureq aisib Herot aqa are latetqab. Yim aqa ñirin koboqas.” Nanği degsib marsib tamo qudei qarınjrnabqa nanği aisib Herot aqa talq di brantosib tal taqato tamo aqa ñam Blastus endegsib minjeb, “Ni na Herot minjim a odimqa iga a ombla qairqom. Yim aqa ñirin koboqas.” Sawa kalil Herot a taqatoqnej qaji nanğoq dena Tair ti Saidon ti nanği na inği awaiyoqneb. Utru deqa nanği Herot aqa ñirin kobotqajqa mareb. Onaqa Blastus a nanğo anjam di qusiqa gilsiq Herot minjej.

²¹ Minjnaqa Herot a qusiqa odosiqa nanği koba na qairqajqa bati atej. Bati brantonaga nanği koroonabqa Herot a nanği anjam bei minjrqa osiqa mandor kokba nanğo wala gaigai jigeqñub deqaji bei jigsıqa aqa awo jaram kobaq di awoosiq nanği anjam minjroqnej.

²² Minjreqnaqa tamo unğasari koroesoqneb qaji nanği aqa anjam di quoqñsib tulan arebolebolein-jrnaqa lelenosib maroqneb, “Herot a mandam tamo sai. A dego qotei bei. Deqa a anjam degsi mareqnu.”

²³ Herot a Qotei bole aqa ñam soqtosai. A aqa segi ñam soqtoqnsiqa anjam maroqnej. Deqa Tamo Koba aqa lañ angro bei urur aisiq Herot a ma uge yonaqa aqa bi ani ambli na uynab a moiyej.

²⁴ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulañ kobaoqnsiqa qure qure kalil keretoqnej.

²⁵ Onaqa Barnabas Sol wo nanği Jerusalem dia nango wau kobotosib olo puluqa laqnsib Jon aqa ñam bei Mak a osib koba na Antiok qureq gileb.

13

Antiok qureq di Kristen nanği na Barnabas Sol wo giltnejeb

¹ Antiok dia Qotei aqa medabu o tamo nanği ti Qotei aqa anjam plalto tamo nanği ti Kristen nango ambleq di soqneb. Nango ñam agiende. Bei Barnabas. Bei Simeon aqa ñam bei Niger. Bei Lusius. A Sairini qaji. Bei Manain. A nami Mandor Herot ombla tal qujaiq di angro kiñilala sosib boleeb. Bei Sol.

² Nanği Tamo Koba a qa louoqnsib ingi ti ya ti uratosib sonabqa Mondor Bole na nanği minjrej, “Ninği Barnabas Sol wo nanği aiyel giltjnrsib qarijnjribqa nanği gilsib wau e na enjronum qaji di ojgab.”

³ Onaqa nanği ingi ti ya ti uratosib pailyosib nango aiyel gateq di banj atsib qarijnjrnaq gileb.

Saiprus nuiq di Barnabas Sol wo nanği Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁴ Mondor Bole na nanği aiyel qarijnjrnaq gilsib Selusia qureq di brantosib dia qobuñ bei gogetosib qobuñ na gilsib Saiprus nuiq di branteb.

⁵ Brantosib Salamis qureq di tiryosib dena nanği sinğa na walweloqnsib Juda nanġo Qotei tal qudei miligiq giloqnsib Qotei aqa anjam minjre minjre laqneb. Jon aqa ñam bei Mak a nanği aiyel daurn-jrsiq aqaryainjroqnej.

⁶ Nanği Saiprus nui aqa qure kalil keretosib Pafos qureq di branteb. Osib qure dia quñam tamo bei aqa ñam Barjisas iteb. A Juda tamo. A na tamo unġasari nanği gisa gisañjroqnsiqa endegsi minjroqnej, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”

⁷⁻⁸ Rom nanġo gate koba bei aqa ñam Sergius Paulus a Pafos qureq di soqnej. Barjisas a gaigai Sergius Paulus dauryosiq laqnej. Sergius Paulus a qalie tamo kobaquja. A na Barnabas Sol wo nanği metnjrnaqa aqa areq bosib Qotei aqa anjam minjoqneb. Onaqa Barjisas (Grik anjam na aqa ñam Elimas) a are qalej, “E na Barnabas Sol wo nanġo anjam gegentoqnqai. Sergius Paulus a Yesus qa aqa areqalo sinġilato uge.”

⁹⁻¹⁰ Sol aqa ñam bei Pol. Mondor Bole a Pol aqa miligiq aisiq sinġila yonaqa a na Elimas koqyosiq minjej, “Ni Satan aqa anġro. Ni kumbra bole kalil jeutosim laqnum. Ni gisañ anjam marqajqa ino areqaloq di maqejunu. Ni gisañ kumbra yqajqa tulañ sinġilaeqnum. Ni Tamo Koba aqa anjam bole beltoqnsimqa olo gisañ anjam segi mareqnum. Ino kumbra uge di ni uratqa keresai.

¹¹ Deqa ni que. Endego Tamo Koba aqa sinġila inoq aiyimqa ni ñamdamu getenmimqa bati gargekoba yala señ unqasai.” Degsi minjnaqa aqa ñamdamu ambruiyonaqa a sawa unqa keresai. Deqa a na tamo qudei nanği metnjroqnsiqa

endegsi minjroqnej, “Ningi ijo ban ojsib e gam osorbiy.”

¹² Sergius Paulus a Tamo Koba aqa singila di unsiqa Qotei aqa anjam Pol Barnabas wo nanği maroqneb qaji di poiyoñaqa tulañ prugosiq Yesus qa aqa areqalo siñgilatej.

Pol a Pisidia sawaq di Qotei aqa anjam palontej

¹³ Onaqa tamo nanği Pol dauryosib laqneb qaji nanği a koba na Pafos qure uratosib qobuñ na gilsib Pamfilia sawaq di brantosib Perga qureq di tiryeb. Tiryosib dia Jon Mak a nanği uratnjrsiqa olo puluosiq Jerusalem aiyej.

¹⁴⁻¹⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nanği Perga qure uratosib siñga na walwelosib Pisidia sawaq gilsib Antiok qureq di branteb. Brantosib di sonabqa yori batiej. Deqa nanği Qotei tal miligiq gilsib awoonabqa Juda gate kokba nanği tigelosib Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanço anjam ti sisiyoqneb. Sisiyosib koboonaqa nanği na Pol Barnabas wo minjreb, “O gago was aiyel, ningi gagoq bonub deqa tamo unğasari nanço are siñgilateñjr qajqa anjam bei soqnim tigelosib mariy.”

¹⁶ Onaqa Pol a tigelosiq aqa ban soqtonaqa tamo unğasari nanği kirionabqa endegsi minjrej, “O Israel ningi ti tamo unğasari kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji ningi ti ijo anjam endi quiy.

¹⁷ Qotei a nami gago moma nanği giltñjrnaqa nanği Isip sawaq di tulañ gargekobaonabqa Qotei a singila na nanği joqsiqa Isip uratosib gileb. Gago moma nanği di agi Israel.

18 Nanġi gilsib wausau 40 wadau sawaq di son-abqa Qotei a nanġo gulbe qoboiyetnjroqnej.

19 Osiqa Kenan sawaq di qure kokba 7 padalt-njrsiqa nanġo mandam pupoiyoqnsiq gago moma nanġi enjroqnej. Qotei a nanġi degnjroqnsiq bosì bosìq wausau 450 koboej.

20 Di koboonaqa Qotei a gago moma qudei nanġi giltnjrsiqa gate kokba atsiqa sinġila enjreqnaqa sinġila dena nanġi na Israel tamo unġasari nanġi taqatnjroqneb. Degsib yonab yonab Qotei aqa medabu o qaji tamo Samuel aqa bati brantej.

21 “Onaqa Israel nanġi na Samuel minjeb, ‘Ni na tamo bei giltimqa a gago mandor koba sosim iga taqatgwas.’ Degsib Samuel minjnabqa a na Kis aqa njiri Sol giltonaqa a Israel nanġo mandor koba soqnej. Sol a Benjamin aqa len. A Israel nanġo mandor koba sonaqa wausau 40 koboej.

22 Onaqa Qotei na Sol kobotosiqa olo Devit giltonaqa a kamba Israel nanġo mandor koba soqnej. Qotei a Devit qa endegsi marej, ‘E Jesi aqa njiri Devit unonum, aqa kumbra tulañ boledamu. E Devit aqa kumbra qa tulañ arearetbeqnu. E qalieonum, a ijo areqalo kalil dauryoqnqas.’

23 O ijo was ninġi quiy. Qotei aqa anjam bei a nami marej qaji di a segi dauryosiqa Devit aqa len nanġoq dena tamo bei giltosiqa qarinyonaq Israel gagoq bej. Tamo di aqa ñam Yesus. A iga padalo sawaq na elenqajqa deqa Qotei na qarinyonaq bej.

24 “Yesus na aqa wau utru atosaisonaqa Jon a namoqna bosìqa Israel nanġi endegsi minjroqnej, ‘Ninġi are bulyibqa e na ninġi yansnġwai.’

25 Osiqa aqa wau kobotqa osìqa olo endegsi

maroqnej, 'Niŋgi e qa kiyersib mareqñub? E nami merngem, e Kristus sai. Kristus a ijo qoreq na bças. Aqa ñam kobaquja. E ñam saiqoji. E tamo lañaj. Deqa e na Kristus kaŋgalyqajqa e tamo bolesai.' Jon a degsi maroqnej.

²⁶ "O Abraham aqa moma niŋgi ti tamo kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji niŋgi ti ijo anjam endi quiy. Niŋgi kalil ijo was. Qotei a iga padalo sawaq na elenqas anjam di a na qarinyonaq gagoq bej.

²⁷ Tamo unğasari Jerusalem di unub qaji naŋgo gate ti naŋgi na Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb. Di kiyaaqa? Yesus a bole Kristus di naŋgi poinjrosai deqa. Qotei aqa medabu o tamo naŋgo anjam yori bati gaigai sisiyeqñub qaji di aqa damu dego naŋgi poinjrosai. Utru deqa naŋgi na Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb. Naŋgo kumbra dena naŋgi Qotei aqa medabu o tamo naŋgo anjam keretosib yeb.

²⁸ Naŋgi Yesus aqa une bei babtosai. Naŋgi a moiyoťqajqa utru saiqoji. Deqa naŋgi laña aqa jemuq di une qamsib Pailat minjeb, 'Yesus a une ti deqa ni a ñamburbaşq di gaint.' Degsib minjnabqa a na Yesus osiq qaja tamo naŋgo bañq di atnaqa naŋgi a qalnab moiyej.

²⁹ Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo naŋgi nami nenğrenyeb qaji di Juda naŋgi keretosib yosib ağı Yesus qalsib moiyoťeb. Moiyotosib ñamburbaşq dena osib subq ateb.

³⁰⁻³¹ Onaqa Qotei na olo Yesus subq na tigel-tonaqa a tigelosiqa tamo naŋgi nami a ombla Galili sawa uratosib Jerusalem aiyeb qaji naŋgo ñamdamuq di bati gargekoba branteqnaqa naŋgi

unoqneb. Deqa bini nanği Yesus qa anjam saonqnsib laqnabqa Juda tamo unğasari kalil nanği queqnum.

³² “Nami Qotei na gago moma nanği anjam bole endegsi minjrej, ‘E na Kristus qarinyit bosim tamo unğasari nanği elenqas.’ Qotei aqa anjam bole di bini aqo Barnabas wo na niği merņgeqnum.

³³ Qotei na anjam bole di aqa damu babtqa osiq deqa Yesus olo subq na tigeltej. Gago moma nanğoleñ agi iga. Deqa Yesus a gagoq bej. Devit a nami louqa buk miligiq di Yesus qa endegsi nenğrenjey, ‘Ni ijo anğro bole.

Bini e ni nambabtmonum.’

Devit a lou namba 2q di anjam di nenğrenjey.

³⁴ Bunuqna Yesus a moinaqa Qotei na subq na tigeltej deqa Yesus a olo moiqasai. Aqa jejamu subq di qusaqasai dego. Agi Qotei a nami marej, ‘E nami Devit boletem dego kere e niği boletnğwai. E bole merņgonum.’

³⁵ Deqa niği quiy. Nami Devit a Qotei minjej, ‘Ni ino segi anğro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu subq di uratim qusaqasai.’ Devit a degsi Qotei minjsiqa louqa buk miligiq di nenğrenjey.

³⁶ Niği qalie, Devit a mandamq di sosiqa a Qotei aqa areqalo dauryoqnej. A moinaqa aqa jejamu subq ateb. Aqa moma nanği nami subq ateleñeb a dego degsib subq ateb. Onaqa aqa jejamu subq di qusaej.

³⁷ Ariya tamo Qotei na subq na tigeltej qaji aqa jejamu qusaosai. Tamo di agi Yesus.

³⁸ O ijo was, niği endegsi poingem. Yesus qujai di aqa ñam na Qotei a nunğo une kobotetnğwas.

E Yesus qujai deqa anjam plaltoqnsim ningi merngeqnum.

³⁹ Ningi Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena Qotei a nungo une kobotetngwasai. A ningi tamo bole qa merngwasai dego. Tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateqnub qaji nanji segi Qotei na une kobotetnjroqnsiq nanji tamo bole qa minjreanu.

⁴⁰ Deqa ningi geregere nam atoqniy. Qotei aqa medabu o tamo nanjo anjam nanji nami maroqneb qaji di aqa damu nunjoq bo uge. Agi nanji endegsib maroqneb,

⁴¹ ‘O ijo anjam misilinyo qaji tamo, nunjo bati qa e na manwa bei babbitqa ningi di unsib tulan prugwab. Tamo bei na manwa deqa saingwas di ningi bole qa marqasai. Deqa ningi padalougetqab.’” Pol a anjam degsi marej.

⁴² Onaqa lou koboonaqa Pol Barnabas wo nanji Qotei talq dena oqedonabqa tamo ungasari nanji na minjreb, “Yori bati bei ningi bosib anjam deqaji olo mergibqa iga quqwom.”

⁴³ Tamo ungasari nanji jaraiyeq nabqa nanjo ambleq di Juda gargekoba nanji na Pol Barnabas wo nanji daurnjreb. Sawa bei bei qaji qudei nami Qotei aqa sorgomq di sqa marsib Juda nanjo miligiq aiyeb qaji nanji dego Pol Barnabas wo nanji daurnjreb. Deqa nanji aiyel na nanjo are singilatetnjroqnsib endegsib minjroqneb, “Qotei a ningi qa are boleiyeqnu aqa kumbra di ningi geregere ojesoqniy.”

⁴⁴ Onaqa yori bati bei tamo ungasari kalil Antiok qureq di soqneb qaji nanji Qotei aqa anjam quqwa marsibqa bosib Qotei talq di koroeb.

⁴⁵ Onaqa Juda nanği na nanği unjrsib are ugein-jrej. Deqa Pol a anjam mareqnaqa nanği na aqa anjam gegentoqnsib a misilinyoqneb.

⁴⁶ Yeqnab Pol Barnabas wo nanği na Juda nanği singila na endegsib minjreb, “Qotei na aqo Barnabas wo qarinqosiq mergej, ‘Ninği namoqna Juda nanği segi ijo anjam minjroqniy.’ Mergej deqa iga bosim Qotei aqa anjam ninği Juda segi namoqna merņgeqnum. Merņgeqnamqa ninği na gago anjam gotranıyeqnum. Nunġo kumbra dena ninği nunġo segi jejamuq di une atoqnsib ninği nambile gaigai sqajqa gam urateqnum. Deqa ninği quiy. Bini aqo aiyel ninği uratnġsimqa sawa bei bei qaji nanġoq giloqnsim Qotei aqa anjam nanği minjroqnoqom.

⁴⁷ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Tamo Koba a nami iga endegsi mergej, ‘E ni qarınmitqa ni pulon bul sosim sawa bei bei qaji nanġoq giloqnoqam. Giloqnsim lan utru qolqeq di tamo unġasari nanği ijo anjam minjroqnim e na nanği elenqai.’ ”

⁴⁸ Onaqa sawa bei bei qaji nanği Pol aqa anjam di qusibqa tulan areboleboleinjrnaqa Tamo Koba aqa anjam binıyoqneb. Deqa qure dia tamo unġasari Qotei na nami nambile gaigai sqajqa gıltnjrej qaji nanği Yesus qa nanġo areqalo singilateb.

⁴⁹ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulan kobaosıqa sawa di keretej.

⁵⁰ Onaqa Juda nanği Pol Barnabas wo nanği qa tulan minjin oqetnjrnaqa unġa kokba qudei Qotei qa louoqneb qaji nanği ti qure deqa gate kokba ti nanġo are ugetetnjreb. Are ugetetnırnabqa nanği tigelosib Pol Barnabas wo nanği ugeugeinjsib nanği aiyel qure dia sqajqa singila na saidnjrsib winırnab jaraiyeb.

⁵¹ Deqa nanği aiyel nanğo sinğa tumberum butuyosib qure di urateb. Juda nanği nanğo segi une qalieqajqa deqa nanği aiyel kumbra di yeb. Yosib Aikoniam qureq aiyeb.

⁵² Bati deqa Antiok qureq di Mondor Bole a tamo unğasari Yesus qa nanğo areqalo sinğilateb qaji nanğo are miligiq aiyocnsiqa nanği sinğilatnjreqnaqa nanği tulan areboleboleinjroqnej.

14

Pol Barnabas wo nanği Aikoniam qureq di Qotei aqa anjam palontoqneb

¹ Pol Barnabas wo nanği Aikoniam dia Juda nanğo Qotei tal miligiq gileb. Gilnabqa tamo unğasari nanği koroesonabqa tigelosib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. Minjreqnabqa nanğo aiyel anjam dena tamo unğasari tulan gargekoba Juda ti Grik ti are qametnjrnaqa nanği Yesus qa nanğo areqalo sinğilateb.

² Onaqa Juda qudeci nanği Pol Barnabas wo nanğo anjam quqwa uratosib Grik qudeci nanğo are ugetetnjrnabqa nanği Yesus aqa tamo unğasari nanği qa ugeosib misilinjroqneb.

³ Deqa nanği aiyel Aikoniam qureq di sokobaiyosib Tamo Koba a tamo unğasari nanği qa are boleiyeqnu anjam di mare mare laqneb. Nanği aiyel ulaosai. Tamo Koba a na nanği aiyel sinğila enjreqnaqa nanği mañwa gargekoba yoqneb. Yeqnabqa tamo unğasari gargekoba nanği mañwa di unocnsib endegsi poinjroqnej, “Bole, nanğo aiyel anjam di Qotei aqa anjam.”

⁴ Onaqa qure dia tamo unğasari nanği poelenosib qudei nanği Juda nanği daurnjrsib olo qudei nanği Pol Barnabas wo nanği daurnjreb.

⁵ Deqa Grik qudei ti Juda qudei ti nango gate nanği ti endegsib are qaleb, “Iga na nanği aiyel ugeugeinjr sim meniñ na ñumsim moiyo tnrqm.”

⁶ Onaqa nango areqalo di Pol Barnabas wo nanği qalieosib jaraiyosib Likonia sawa nango qure aiyel Litra ti Derbe ti deq aiyeb. Aisib sawa bei jom di dego branteb.

⁷ Brantosib dia Yesus aqa anjam bole mare mare laqneb.

Pol Barnabas wo nanği Likonia sawaq di Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁸ Litra qureq di tamo bei ai miligiq na siñga qandamo ñambabej qaji a soqnej. A nami walwelo-saioqnej. Aqa siñga siñgila saiqoji. Awogaigaisoqnej.

⁹ Bati deqa Pol a Qotei aqa anjam palonteqnaqa tamo di a quoqnej. Onaqa Pol na tamo di koqyosiq aqa areqalo unej aqa areqalo qujai Qotei na a boletbqa kere.

¹⁰ Degsi unsiq deqa tamo di metosiq minjej, “Ni tigelosim walwel.” Minjnaqa a tigeloqujatosiq walwelej.

¹¹ Pol a kumbra di yonaqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği unsibqa nango segi Likonia anjam na lelenoqnsib maroqneb, “Ningi uniy. Gago qotei nanği tamo bulyosib gagoq bonub.”

¹² Nanği degsib lelenoqnsib Barnabas minjeb, “Ni gago qotei Sus.” Pol a Qotei aqa anjam plaltoqnej deqa nanği a minjeb, “Ni gago qotei Hermes.”

13 Qure polomq di nanngo qotei Sus aqa atra tal soqnej. Deqa atra tamo a makau qudei osiq nam so na walatnjrsiqa Pol Barnabas wo nanngi aiyel atrainjrqa marsiqa tamo ungasari gargekoba joqsiq nanngi koba na qure polomq gileb.

14 Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo aiyel Barnabas Pol wo nanngi deqa qusibqa are tulan gulbeinjrnaqa nanngo segi gara bumbranyosib gurgur ti tamo ungasari nanngo ambleq aisib lelenosib minjreb,

15 “O tamo ungasari, ningi kiyaaqa kumbra endi yeqnum? Aqo aiyel mandam tamo, ningi ti kere. Aqo aiyel na Yesus Kristus aqa anjam bole ningi merneqnum. Di kiyaaqa? Ningi are bulyosib gisan qotei kalil endi torei uratnjrsib Qotei nambile so qaji a qa nunngo areqalo singilatqajqa deqa. Qotei agi a na lan ti mandam ti yuwal ti ingi ingi kalil ti gereiyej.

16 Bole, nami Qotei na sawa bei bei qaji nanngi uratnjreqnaqa nanngi nanngo segi areqalo dauryoqnsib laqneb.

17 Bati deqa Qotei a ningi qa uliosaiioqnej. Ningi a qa qalieqajqa deqa a bati gaigai ningi geregereingoqnej. A lan goge na awa engeqnaqa ingi uyo kalil aqa bati qa melieqnaqa ningi uyoqnsib areboleboleingoqnej.”

18 Onaqa tamo ungasari nanngi Pol Barnabas wo nango anjam di qusib quosaibulosib olo minjreb, “Ningi gago qotei.” Degsib minjroqnsib nanngi aiyel atrainjrqaqajqa tulan singilaeqnaq nanngi na saidnjroqneb.

19 Onaqa Juda tamo qudei nanngi Antiok dena ti

Aikoniam dena ti walwelosib Listra qureq bosib dia tamo ungasari nanngo are ugetetjrnabqa nanngi tigelosib Pol meniņ na qaleb. Osib a girinjosib gilsib qure qalaq di ateb. Nanngi are qaleb, “A moiqo.”

²⁰ Onaqa tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo sinjilateb qaji nanngi Pol aqa areq gilsib Pol a mandamq di neiesonaq a kainyesonabqa tigelosiqa olo qure miligiq gilej. Nebeonaqa a Barnabas osiqa ombla walwelosib Derbe qureq aiyeb.

Pol Barnabas wo nanngi na Kristen nanngi sinjilatnjreb

²¹ Nanngi aiyel Derbe qureq aisib dia Yesus aqa anjam bole plalteq nabqa tamo ungasari gargekoba nanngi Yesus dauryoqneb. Onaqa bunuqna nanngi aiyel olo puluosib qure kalil nanngi nami laqneb qaji deq olo giloqneb. Listra qure ti Aikoniam qure ti Antiok qure ti deq giloqneb.

²² Nanngi aiyel degsib giloqnsibqa tamo ungasari nami Yesus dauryoqneb qaji nanngi sinjilatnjroqnsib minjroqneb, “Ninngi Yesus qa nunngo areqalo sinjilatoqnsib soqniy. Ninngi gulbe gargekoba itelenqab di unqum. Gulbe di nunngoq boqnbqa Qotei a nunngo Mandor Koba sosim ninngi taqatngwas.”

²³ Qure kalilq di nanngi aiyel na Kristen gate atelenjoqneb. Osib inngi ti ya ti uratoqnsib Kristen gate nanngi qa pailyoqneb. Osib nanngi joqnsib Tamo Koba agi nami a qa nanngo areqalo sinjilateb qaji aqa banq di atoqneb.

Pol Barnabas wo nanngi olo Antiok qureq aiyeb

²⁴ Bunuqna Barnabas Pol wo nanği aiyel Pisidia sawa amble potosib walwelosib Pamfilia sawaq di branteb.

²⁵ Brantosib Perga qureq aisib dia Yesus aqa anjam palontoqnsib minjroqneb. Dena tigelosib Atalia qureq aiyeb.

²⁶ Aisib dena qobun gogetosib aisib Antiok qure agi nami nanği dena tigelosib walweleb qaji di olo branteb. Dia nami Kristen nanği koroosib nanği aiyel qa pailyosib qarinjrnab gileb. Qotei a nanği aiyel qa are boleiyim nanği aiyel singila na wauoqnqajqa deqa pailyeb. Ariya nanği aiyel wau di kobotosib qure deq olo aiyeb.

²⁷ Aisib Kristen nanği koroinjrsibqa wau kalil Qotei a nanço ban na yoqnej qaji deqa nanği sainjroqneb. Sainjroqnsib endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanği dego gam waqtetnjreqnaqa nanği Yesus qa nanço areqalo singilateqñub.”

²⁸ Nanği aiyel Antiok qureq di tamo unğasari Yesus dauryoqneb qaji nanği koba na sokobaiyeb.

15

Kristen nanği Jerusalem di koroeb

¹ Bati bei tamo qudei nanği Judia sawaq dena walwelosib Antiok qureq gilsib dia Kristen nanği endegsib minjreb, “Ninği Moses aqa dal anjam dauryosib mulun uniy. Yimqa Qotei a ninği elenqas. Ninği mulun unqasai di Qotei a ninği elenqasai.”

² Degsib minjrnabqa Pol Barnabas wo nanği qusibqa tamo nanği di njirinjnrsib nanği ti anjam

na qotoqneb. Onaqa Kristen kalil nanği koroosib anjam endegsib kereteb, “Iga na Pol Barnabas wo Yesus aqa tamo qudei ti nanği qariñnjrim Jerusalem aiqab. Aisib dia Yesus aqa anjam maro tamo nanço gate nanği ti koba na anjam di gereiyqab.”

³ Nanği degsib anjam keretosib nanği qariñnjrnab aiyeb. Nanği aiyoqnsibqa Fonisia sawa ti Samaria sawa ti dia Yesus aqa tamo unğasari nanği itnjroqnsibqa endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanği dego are bulyetnjreqnu.” Degsib minjreqnab nanği kalil quoqnsib tulañ areboleboleinjroqnej.

⁴ Nanği aisib Jerusalem di brantonabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Kristen kalil ti nanço gate ti nanği na minjreb, “Ninği kere bonub.” Onaqa Pol Barnabas wo nanği tigelosib wau kalil Qotei a nanço bañ na yoqnej qaji deqa nanği sainjreb.

⁵ Sainjrnabqa Farisi tamo qudei Yesus qa nanço areqalo sinğilateb qaji nanği qusibqa tigelosib mareb, “Sawa bei bei qaji nanği gago miligiq aiqa osibqa nanği mati muluñ unsib Moses aqa dal anjam dauryqab di kere.”

⁶⁻⁷ Nanği degsib marnabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Kristen gate nanği ti anjam di gereiyqa koroeb. Koroosib anjam gargekoba marelenjoqneb. Onaqa Pita a tigelosiqqa nanği endegsi minjrej, “O ijo was kalil ninği qalie, Qotei a nami nuñço ambleq dena e giltbej. E na sawa bei bei qaji nanği Yesus aqa anjam bole minjroqnitqa nanği quoqnsib Yesus qa nanço areqalo sinğilatqajqa deqa giltbej.

⁸ Qotei a tamo kalil nanngo areqalo qalie. A na aqa Mondor Bole nami iga egej dego kere sawa bei bei qaji nanngi enjreqnu. Aqa kumbra dena a na iga osorgeqnu, a na sawa bei bei qaji nanngi dego elenqajqa are qaleqnu.

⁹ Qotei a gam bei na iga Juda elenjoqnsiq olo gam bei na sawa bei bei qaji nanngi elenjosaiqnu. Nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateqnuub gam dena qujai Qotei na nanngo are miligi yansetnjreqnu.

¹⁰ Deqa ninngi kiyaaqa tamo ungasari Yesus dau-ryeqnuub qaji nanngi gulbe koba enjreqnuub? Nunngo kumbra dena ninngi Qotei aqa areqalo ugeteteqnuub. Gulbe di nami gago moma nanngi qoboiyqa keresai. Bini iga dego qoboiyqa keresai.

¹¹ Iga endegsi poigeqnu, Tamo Koba Yesus a iga ti sawa bei bei qaji nanngi qa ti are boleiyeqnu kumbra dena qujai Qotei na iga kalil elenqnu.”

¹² Pita a nanngi degsi minjrnaqa nanngi kalil aqa anjam di qusibqa nanngi mequmesoqneb. On-aqa Barnabas Pol wo nanngi kamba tigelosib Qotei na nami nanngi aiyel singilatnjreqnaqa nanngi sawa bei bei qaji nanngo ambleq di manjwa gargekoba yoqneb deqa nanngi sainjrnab queb.

¹³ Sainjrsib koboonaqa Jems a kamba tigelosiqa marej, “O ijo was, ninngi e na anjam bei merngit quiy.

¹⁴ Saimon a mergwo, ‘Qotei a sawa bei bei qaji nanngo ambleq dena aqa segi tamo ungasari nanngi elenqa osiq giltnej.’

¹⁵ Saimon aqa anjam de ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo anjam ti utru qujai. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a anjam endegsi nenngrenyej,

16 “Tamo Koba a marqo, “Bunuqna e olo bosiy Devit aqa tal ulonej qaji di olo tigeltqai. Tal aqa inġi inġi kalil ugeelenjeb qaji di dego bunuj atelenqai.

17 Amqa sawa bei bei qaji nanġi e itbqa maroqn-sib ijoq boqnqab. E na nanġi giltnjritqa nanġi ijo segi tamo unġasari sqab.”

18 Tamo Koba aqa anjam di a nami babtej agi bini olo babbtoqnsiq mareqnu.’

19 “Deqa ijo was, e ijo areqalo endegsi mernġwai. Sawa bei bei qaji nanġi are bulyoqnsib Qotei aqaq boqnibqa iga nanġi gulbe bei enjrqsai.

20 Iga anjam truquyala segi nenġrenjyosim nanġoq qarinyqom. Anjam agiende. ‘Ninġi gisan qotei atrainjro qaji inġi uyoqnaib. Ninġi sambala kumbra yoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab morenej qaji di ninġi uyoqnaib. Wagme lej ti dego uyoqnaib.’ Iga anjam truquyala di segi nenġrenjyosim sawa bei bei qaji nanġoq qarinyqom.

21 Iga qalie, nami koba Juda nanġi Moses aqa dal anjam qure qureq di palontoqneb agi bini palontoqnsib unub. Yori bati gaigai nanġi nanġo Qotei tal kalil miligiq di Moses aqa dal anjam sisiyeqnu.”

Kristen nanġi anjam nenġrenjyosib sawa bei bei qaji nanġoq qarinyeb

22 Jems a anjam degsi marnaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanġi ti Yesus aqa tamo unġasari kalil ti nanġo gate ti nanġo ambleq dena tamo aiyel giltnjreb. Tamo aiyel di qarinyjrib Pol Barnabas wo nanġi daurnjsib Antiok qureq gilqajqa deqa giltnjreb. Tamo aiyel giltnjreb qaji nanġo ñam

Judas aqa ñam bei Barsabas nanği Sailas wo. Nanği aiyel Kristen gate soqneb.

²³ Nanği qariñnrqa osibqa anjam truquyala endegsib nenğrenyosib nanğo banq di ateb,

“O was niñgi kaiye. Iga Yesus aqa anjam maro tamo iga ti Kristen gate ti anjam endi nenğrenyosim nunğoq qariñyonum. Niñgi Antiok qure ti Siria sawa ti Silisia sawa ti di unub. Niñgi sawa bei bei qaji.

²⁴ Iga nami quem, tamo qudei nanği gago ambleq na tigelosib nunğoq gilsib nanğo segi areqalo na anjam bei merngeb. Merngsib anjam dena nunğo areqalo niñaqyetñgeb. Tamo nanği di iga na qariñnjrosai.

²⁵ Deqa iga kalil koroosim areqalo qujaitosim tamo aiyel giltñrsimqa nunğoq qariñnjronum. Nanğo ñam Judas Sailas wo. Iga na nanği ti gago Kristen was bole aiyel Barnabas Pol wo nanği ti nunğoq qariñnjronum.

²⁶ Barnabas Pol wo nanği gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam siñgila na ojsib waueqnub. Jeu tamo nanği na nanği aiyel ñumib moreñqajqa mareqnab nanği ulaosaieqnub.

²⁷ Deqa iga nanği aiyel Judas Sailas wo koba na nunğoq qariñnjronum. Judas Sailas wo nanği na gago anjam nenğrenyonom qaji endi niñgi olo mernğib quqwab.

²⁸ O was niñgi quiy. Iga Mondor Bole ombla areqalo qujaitosim anjam endi qosonum. Niñgi gago anjam truquyala endi segi qusib dauryqab di kereqas. Iga niñgi gulbe koba enğwasai. Gago anjam truquyala agiende.

²⁹ Ningi gisaŋ qotei atrainjro qaji inŋi uyoqnaib. Wagme leŋ ti uyoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreŋeb qaji di uyoqnaib. Sambala kumbra dego yoqnaib. Ningi kumbra di segi dau-ryqab di niŋgi geregere sqab. Koboqo.” Yesus aqa tamo uŋgasari naŋgi anjam di nenŋrenjyeb.

³⁰ Nenŋrenjyosib tamo qolqe naŋgo baŋq di atsib naŋgi qariŋnjrnab gileb. Gilsib Antiok di brantosib Yesus aqa tamo uŋgasari naŋgi koroinjrsibqa anjam nenŋrenjyeb qaji di enjreb.

³¹ Onaqa naŋgi kalil anjam di sisiyosib anjam dena naŋgo are siŋgilatetnjrnaqa naŋgi tulaŋ are-boleboleinjrej.

³² Judas Sailas wo naŋgi Qotei aqa medabu o qaji tamo soqneb deqa naŋgi aiyel anjam olekoba Yesus aqa tamo uŋgasari naŋgi minjrnab qunabqa anjam dena naŋgo are siŋgilatetnjrej.

³³⁻³⁴ Naŋgi aiyel bati qudei Antiok di sonabqa bunuqna Yesus aqa tamo uŋgasari naŋgi na minjreb, “O gago was aiyel niŋgi olo aiyiy.” Degsib minjrsib qariŋnjrnabqa naŋgi aisib Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneb qaji naŋgoq di olo branteb.

³⁵ Onaqa Pol Barnabas wo naŋgi Antiok di sosi-bqa Kristen qudei ti koba na wauoqnsibqa Tamo Koba aqa anjam paltoqnsib tamo uŋgasari naŋgi minjroqneb.

Pol Barnabas wo naŋgi ŋiriŋkobaosib poeb

³⁶ Onaqa bati bei Pol na Barnabas minjej, “Aqo aiyel nami qure qureq di Tamo Koba aqa anjam palontoqnem qaji deq olo gilsimqa Yesus aqa

tamo unğasari naŋgi unjrqom. Naŋgi kiyersib unub kiyo di unjrqom.”

³⁷ Onaqa Barnabas na Pol minjej, “Di kere. Iga Jon olo osim koba na gilqom.” Jon aqa ñam bei Mak.

³⁸ Onaqa Pol a singila na Barnabas saidyoqnej, “Eo. Mak a nami iga koba na wauqa gilnamqa Pamfilia sawaq di a na iga uratgosiq Jerusalem aiyej deqa iga a olo osi gilqasai.”

³⁹ Pol na Barnabas degsi saidyeqnaqa naŋgi aiyel anjam titosib ƚirinƚobaosib poeb. Deqa Barnabas a Mak osiqa qobuŋ na Saiprus nuiq gileb.

⁴⁰ Ariya Pol a Sailas osiqa ombila gilqa laqnabqa Yesus aqa tamo unğasari naŋgi na minjreb, “Tamo Koba a naŋgi qa are boleyeme.” Osib naŋgi aiyel qarınjrnab gileb.

⁴¹ Naŋgi aiyel gilsib Siria sawa ti Silisia sawa ti ambleq na walweloqnsibqa qure qureq di brantognsibqa Kristen naŋgi itnjroqnsib Qotei aqa anjam minjroqnsib singilatnjroqneb.

16

Timoti a Pol dauryej

¹ Onaqa bati bei Pol a walweloqnsib Derbe qureq di brantej. Dena tigelosiq Listra qureq gilej. Dia tamo bei soqnej aqa ñam Timoti. A Yesus dauryoqnej qaji. Aqa ai a Juda uŋa. A Yesus qa aqa areqalo singilatej qaji. Timoti aqa abu a Grik tamo.

² Listra qure ti Aikoniam qure ti dia Yesus aqa tamo unğasari naŋgi maroqneb, “Timoti a tamo bolequja.”

³ Sawa dia Juda nanği qalieeb, Timoti aqa abu a Grik tamo. Deqa Pol a Timoti osiqa a ombla wauqa marsiqa muluñ waiyej.

⁴ Bati bei nanği aiyel Sailas koba na gilsib qure qureq di walweloqneb. Walweloqnsibqa Jerusalem dia anjam qoseb qaji di Kristen nanği qusib dauryqajqa deqa minjroqnsib laqneb. Anjam di Yesus aqa anjam maro tamo nanço gate nanği ti qoseb.

⁵ Bati deqa Qotei na tamo uñgasari Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nanği singilatnjoqnej. Bati gaigai tamo uñgasari gargekoba are bulyoqn-sib Kristen nanço miligiq aiyeqnab nanği tulan kobaoqneb.

Pol a ñeio bulosiqa Masedonia tamo bei unej

⁶ Bati bei Pol na Sailas na Timoti na nanği qalub walwelosib Frigia sawa ti Galesia sawa ti dia Qotei aqa anjam mare mare giloqneb. Nanği Esia sawaq di Yesus aqa anjam marqa laqnabqa Mondor Bole na nanği saidnjrej.

⁷⁻⁸ Deqa nanği walwelosib Misia sawaq di branteb. Dena Bitinia sawaq gilqa laqnabqa Yesus aqa Mondor na nanği olo saidnjrnaqa nanği Misia sawa amble potosib sumsib torei Troas qureq di branteb.

⁹ Nanği Troas di sosibqa qolo Pol a ñeio bulosiqa Masedonia tamo bei unej. Masedonia tamo di a Pol aqa ulatamuq di tigelosiq minjej, “Ni Masedonia bosim iga aqaryaige.” ¹⁰ Pol a ñeio degsi unej deqa iga tigelosim Masedonia sawaq sumem. Iga endegsi poigej, “Qotei na iga metgwo deqa iga

Masedonia sawaq di tamo ungasari nanngi Yesus aqa anjam bole minjroqnoqom.”

Lidia a Yesus qa aqa areqalo sinjilatej

¹¹ Onaqa iga Troas qureq dena qobun gogetosim Samotres nui tinjosim sumem. Sumsim nui di bunjosim nebeonaqa Neapolis qureq di tiryem.

¹² Dena iga sinnga na walwelosim Filipai qureq di brantem. Qure di nami Rom nanngi bosib awoeb qaji. Qure di Masedonia nanngo qure kobaquja. Iga sumsim bati gargekoba yala qure dia soqnem.

¹³ Onaqa Juda nanngo yori bationaqa iga qure polomq aisim ya qala beiq di brantem. Iga are qalem, “Ya qalaq di Juda nanngo pailyo sawa unu kiyoy?” Degosim aiyem. Aisim ungasari qudei dia koroesonab nanngi itnjrsimqa nanngi koba na awoosim Qotei aqa anjam minjroqnem.

¹⁴ Nanngo ambleq di unja bei soqnej aqa ñam Lidia. A gara lent oqnsiq qarinyeqnaqa tamo nanngi na awaiyoqneb. Di aqa silali wau. Aqa qure utru Taiataira. A Qotei qa louoqnej qaji. A ya qalaq di sonaqa Qotei na aqa areqalo waqtetonaqa a Pol aqa anjam qusiq poiyoonaqa are bulyej.

¹⁵ Deqa tamo ungasari Lidia aqa talq di soqneb qaji nanngi Lidia a ti yanso eb. Onaqa Lidia na iga mergej, “E Tamo Koba a qa ijo areqalo sinjilatonum ninngi bole edegosib bosib ijo talq endi iga koba na sqom.” Lidia a tulanngi sinjilaej deqa iga aqa talq di a koba na soqnem.

Filipai qureq di Pol Sailas wo nanngi tonto talq di breinjreb

¹⁶ Onaqa bati bei iga olo pailyo sawaq aiyeqnamqa kanqal uña bei bosiqqa gamq di iga itgej. Uña di a mondor uge ti soqnej. Mondor uge dena kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosiq minjeqnaqa a kamba tamo qudei nanqi minjroqnej. Minjreqnaqa nanqi quoqnsib silali koba yeq nab osi giloqnsiqa aqa tamo kokba nanqo banq di atoqnej.

¹⁷ Iga Pol koba na aiyeqnamqa uña di a iga daurgoqnsiqa tulan lelenoqnsiqa maroqnej, “Tamo nanqi di Qotei Goge Koba aqa wau tamo. Nanqi anjam palontoqnsib Qotei a ninqi padalo sawaq na elenqajqa gam osorngeq nub.”

¹⁸ Bati gargekoba uña dena anjam degsi maroqnsiq iga daurgoqnej. Deqa bati bei Pol a uña deqa minjin oqnaqa bulosiqa mondor uge di minjej, “E Yesus Kristus aqa ñam na ni mermonum, ni uña di uratosim ulan.” Degsi minjnaqa mondor uge dena uña di uratosiq ulanej.

¹⁹⁻²⁰ Pol a kumbra degyej deqa uña di aqa tamo kokba nanqi silali oqajqa gam saiinjrej. Gam sainjrnaqa di unsibqa Pol Sailas wo nanqi ojsib koro sawaq joqsib gilsib Rom gate nanqo ulatamuq di tigeltnjreb. Tigeltnjrsibqa Rom gate nanqi endegsib minjreb, “Tamo aiyel nanqi dena iga tamo unqasari qure endia unum qaji gulbe koba egeq nub. Nanqi aiyel Juda tamo.

²¹ Nanqi aiyel kumbra osorgeq nub qaji di iga Rom tamo na dauryqajqa getento koba.”

²² Onaqa tamo unqasari kalil qure dia soqneb qaji nanqi anjam di qusibqa Pol Sailas wo nanqo jejamuq di une qametnjroqneb. Onaqa Rom gate nanqi na nanqi aiyel ojsib qaja tamo nanqo

banq di ateb. Atnabqa nanqi na osib gara bum-branyetnjrsib bu toqon na kumbainjreb.

²³ Nanqi kumbainjro gargekobatosib tonto talq di breinjrsib tonto tal taqato tamo a minjeb, “Ni na nanqi aiyel singila na tontnjrsim geregere taqat-njresoqne.”

²⁴ Degsib minjnabqa a nanqi aiyel joqsiqa tonto tal miligiq di warum beiq di breinjrsiq namtan kobaquja na nanqo singa gitantetnjrej.

²⁵ Onaqa qolo jige Pol Sailas wo nanqi tonto tal miligiq di Qotei pailyoqnsib loueqnabqa tamo nanqi tonto talq di soqneb qaji nanqi quoqneb.

²⁶ Bati qujai deqa miminj koba dosiqa singila na tonto tal renjinyonaqa siranme kalil waqelenjeb. Sil kokba kalil tamo nanqi tontnjreb qaji di pam-blonelejeb.

²⁷⁻²⁸ Onaqa tonto tal taqato tamo a tigelosiqa nam atej di siranme kalil waqelenesonaq unej. Deqa a are qalej, “Tonto tamo kalil nanqi jaraiyonub.” Degsi are qalsiqa aqa serie osiq aqa segi jejamu qalqa yonaqa Pol a maosiq minjej, “Ni ino segi jejamu qalaim. Iga kalil endi unum. Iga jaraiyosai.”

²⁹⁻³⁰ Pol a degsi tonto tal taqato tamo di minjnaqa a na qaja tamo qudei nanqi metnjrnaq wanjal osi bonab warum suwanjeb. Onaqa a tulan ulage-tosiq gindagindanosiq urur ti warum miligiq gilsiq Pol Sailas wo nanqo singaq di nam quosiq nejeb. Dena tigelosiqa nanqi aiyel joqsiq oqedosiq nennemnjrej, “O tamo kokba aiyel, e kumbra kiye yitqa Qotei na e oqas?”

³¹ Onaqa nanqi aiyel na minjeb, “Ni Tamo Koba

Yesus qa ino areqalo singilatime. Yimqa Qotei na ni ti tamo ungasari kalil ni ombla tal qujaiq di unub qaji nanqi ti elenqas.”

³² Degsi minjsibqa Tamo Koba aqa anjam plalteqnabqa a quoqnej. Tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanqi dego quoqneb.

³³ Onaqa qolo deqa tonto tal taqato tamo a na nanqi aiyel yu qosetnjrsiqa tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanqi koba na yanso eb.

³⁴ Onaqa a na nanqi aiyel joqsiqa aqa talq gilsib dia inqi anainjrej. Tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanqi a ti tulan areboleboleinjrej. Di kiyafa? Nanqi are bulyosib Qotei qa nanjo areqalo singilateb deqa.

³⁵ Ariya nebeonaqa Rom gate nanqi na qaja tamo qudei nanqi qarijnjrnab aisib tonto tal taqato tamo di minjeb, “Ni na tamo aiyel di oqeq atim nanqi sumeb.”

³⁶ Onaqa a nanjo anjam di qusiqa Pol minjej, “Rom gate nanqi na qaja tamo qudei qarijnjronub bosib e endegsib merbonub, ‘Ni na nanqi aiyel oqeq atim nanqi sumeb.’ Nanqi e degsib merbonub. Deqa ninqi aiyel are lawo sumiy.”

³⁷ Onaqa Pol a anjam di qusiqa qaja tamo nanqi minjrej, “Aqo aiyel Rom tamo. Gate nanqi na gago une bole babtosai. Nanqi aqo aiyel lanja ojsib tamo ungasari nanjo namdamuq di kumbaingosib tonto talq endi waigeb. Bini nanqi lumu na iga olo oqeq atib sumqajqa maronub. Deqa iga sumqasai. Nanqi segi bosib iga tonto talq endena oqeq atib sumqom.”

³⁸ Onaqa qaja tamo nanği olo gilsib Rom gate nanği Pol aqa anjam di minjrnabqa qusib ulaeb. Di kiyaaqa? Pol Sailas wo nanği Rom tamo deqa.

³⁹ Deqa Rom gate nanği Pol Sailas wo nanğo are latetnjrqa marsibqa tonto talq aisib minjreb, “Bole, iga grotonum.” Degsib minjrsibqa siran waqtetnjrsib joqsib oqedeb. Oqedosib nanği aiyel minjreb, “Niñgi qure endi uratosib sumiy.”

⁴⁰ Degsib minjrnabqa nanği aiyel tonto tal uratosibqa walwelosib Lidia aqa talq gileb. Gilsib dia Yesus aqa tamo unğasari qudei nanği itnjrsibqa Yesus aqa anjam na nanğo are singilatetnjreb. Osib nanği uratnjrsib qure di uratosib sumeb.

17

Tesalonaika nanği na Pol Sailas wo ojqa mareb

¹ Pol aqa wau qujai nanği ti sumsib Amfipolis qureq di brantosib dena walwelosib Apolonia qureq sumeb. Dena tigelosib sumsib Tesalonaika qureq di branteb. Dia Juda nanğo Qotei tal bei soqnej.

² Deqa Pol aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa Qotei tal miligiq gilej. Gilsiq yori bati qalub qa Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di plaltoqnsiqqa Juda tamo unğasari nanği minjroqnej.

³ Pol a anjam geregere plaltosiq endegsi minjroqnej, “Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji di aqa utru agiende. Kristus a jaqatinj koba osim moisim olo subq na tigelqas.” Osiqa minjroqnej, “Yesus agi e niñgi a qa merngeqnum qaji a bole Kristus.”

⁴ Pol a nanği anjam degsi minjreqnaqa tamo unğasari qudei nanği aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nango areqalo singilatosib Pol Sailas wo daurnjreb. Grik tamo gargekoba Qotei qa louoqneb qaji nanği ti uña kokba qudei ti nanği dego Yesus qa nango areqalo singilatosib Pol Sailas wo daurnjreb.

⁵ Onaqa Juda nanği Pol Sailas wo nanği qa minjin oqetnjrnaqa tamo uge qudei ingi qarinyo sawaq dena joqsib tamo unğasari kalil nango are ugetetnjreb. Osib Pol Sailas wo ojqa marsib tamo bei aqa ñam Jeson aqa talq gurgur ti gileb. Nanği aiyel tal dia ñerenjoqneb. Gilsib nanği aiyel tamo unğasari nango ulatamuq di tigeltnjrqa marsib nanği aiyel qa ñamoqneb.

⁶⁻⁷ Namonab ugeinjrnac nanği Jeson laña ojsib Yesus aqa tamo unğasari qudei dego ojelenosib girinjrsib aisib qure deqa gate kokba nango ulatamuq di tigeltnjreb. Tigeltnjrsib lelenosib endegsib maroqneb, “Pol Sailas wo qure qureq di tamo unğasari nango areqalo niñaqyetnjroqsib laqnub. Agi nanği gago qure endeq bonabqa Jeson na nanği joqsıqa aqa talq di gereinjrej unub. Tamo aiyel dena gago mandor koba Sisar aqa dal anjam gotranjoqsib mareqnub, ‘Mandor koba bei unu aqa ñam Yesus.’ Nanği aiyel degsib mareqnub.”

⁸ Juda nanği na anjam di Pol Sailas wo nango jejamuq di qametnjrnabqa qure deqa gate kokba ti tamo unğasari gargekoba ti nanği qusibqa nanği aiyel qa minjin oqetnjrej.

⁹ Onaqa qure deqa gate kokba nanği na Yesus aqa tamo unğasari qudei Jeson a ti minjreb, “Nango aiyel une di ninği na awaiyosib silali atibqa

iga nin̄gi uratn̄gnam gilqab.” Onaqa nan̄gi silali atnabqa gate kokba nan̄gi na nan̄gi uratnjrnab gileb.

Pol Sailas wo Beria qureq di Qotei aqa anjam maroqneb

¹⁰ Onaqa qolo qujai deqa Yesus aqa tamo un̄gasari Tesalonaika di soqneb qaji nan̄gi na Pol Sailas wo qarinjrnab walwelosib sumsib Beria qureq di branteb. Di brantosib Juda nan̄go Qotei tal miligiq gilsib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb.

¹¹ Juda tamo un̄gasari Beria di soqneb qaji nan̄go kumbra tulan̄ boledamu. Tesalonaika di soqneb qaji nan̄gi bul sai. Nan̄gi Qotei aqa anjam quqwa-jqa tulan̄ areboleboleinjroqnej. Bati gaigai nan̄gi Qotei aqa anjam nen̄gren̄q di so qaji di gegerere peleiyoqneb. Pol Sailas wo nan̄go anjam bole kiyo sai kiyo di nan̄gi qalieqa marsib deqa nan̄go aiyel anjam ti Qotei aqa anjam nen̄gren̄q di so qaji de ti gegerere tenemtoqneb.

¹² Deqa qure dia Juda gargekoba nan̄gi Yesus qa nan̄go areqalo singilatoqneb. Grik tamo un̄gasari kokba qudei dego Yesus qa nan̄go areqalo singilatoqneb.

¹³ Onaqa Juda nan̄gi Tesalonaika di soqneb qaji nan̄gi Pol a Beria qureq sumsib dia dego Qotei aqa anjam palontoqnej di qusibqa minjin̄ oqetnjrnaqa mareb, “Iga Pol qalqom.” Degsib marsibqa Beria qureq bosib dia tamo un̄gasari nan̄go are ugetetnjreb.

¹⁴ Degyonabqa Kristen nanği na Pol qarınyonab alile aijej. Ariya Sailas Timoti wo nanği aiyosai. Nanği Beria di soqneb.

¹⁵ Tamo nanği Pol suweiyeb qaji nanği a osib koba na torei Atens qureq sumeb. Sumsib Atens qureq di nanği Pol uratosib olo puluqa laq nabqa Pol na minjrej, “Ninği oqsib Sailas Timoti wo minjrib ijoq boqujateb.”

Pol a Atens qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹⁶ Onaqa Pol a Atens qureq di Sailas Timoti wo nanği qa tariñesosıqa qure ambleq di walweloqn-sıqa gısañ qotei nanço sulum gargəkoba unoqn-sıqa are tulañ gulbekobaiyoqnej.

¹⁷ Deqa a bati gaigai Juda nanço Qotei tal miligiq giloqn-sıqa Juda nanği ti Grik nanği Qotei qa lou-qneb qaji nanği ti Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Atens nanço koro sawaq di dego a bati gaigai tigeloqn-sıqa tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

¹⁸ Bati bei Grik nanço qalie tamo qudei Atens di soqneb qaji nanği Pol ombla anjam na qotoqneb. Qudei nanği qalie tamo koba Epikurias aqa skulq dena qalie eb. Qudei nanği skul bei aqa ñam Stoik dena qalie eb. Pol a nanği endegsi minjroqnej, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa mondoñ tamo kalil nanği dego subq na tigelqab.” Pol a nanği degsi minjroqnej deqa nanği Pol ombla anjam na qotoqnsib segi segi maroqneb, “Pol a anjam laña laña mareqnu. A anjam kiyersi merg-wajqa bqo?” Qudei nanği maroqneb, “Pol a qure bei nanço qotei qa mergeqnu kiyo?”

19 Nanġi deġsib maroqnsib Pol osib nanġo koro sawa aqa ñam Areopagus deq osi gileb. Osi gilsib nanġo ambleq di tigeltosib minjeb, “Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru geregere mergimqa iga qusim qalieqom.

20 Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru bei. Iga anjam deqaji nami quosaioqnem. Deqa ni na anjam aqa utru geregere mergimqa iga qalieqom.”

21 Bati gaigai Atens nanġi ti tamo uñgasari sawa bei beiq na Atens beleneb qaji nanġi ti korooqnsibqa anjam bunu bunuj maroqneb.

22 Deqa Pol a nanġo koro sawa ambleq di tigelosiqqa minjrej, “O Atens tamo uñgasari, e unonum, niñġi qotei gargekoba louetnjreqnub.

23 E nuñġo qure ambleq di walweloqnsimqa nuñġo louqajqa inġi inġi kalil unelenosim gilsim atra bijal bei unonum. Atra bijal di aqa quraq di anjam endegsi nenġrenyonab sonaq unonum, ‘Atra bijal endi qotei bei iga qaliesai qaji aqa atra bijal.’ O Atens tamo uñgasari niñġi ijo anjam endi quiy. E Qotei niñġi qaliesai qaji di ubtosiy mernġwai. A Qotei bole. Niñġi a qa qaliesai. Niñġi a qa laña loueqnub.

24 “Qotei di a lañ ti mandam ti inġi inġi kalil dego gereiyelenej. A segi qujai lañ qa ti mandam qa ti Tamo Koba. Deqa atra tal tamo na gereiyo qaji Qotei a dia sqasai.

25 Iga mandam tamo unum deqa iga na Qotei aqaryaiyosim inġi bei yqa keresai. A inġi bei qa truquosaieqnu. A segi inġi inġi kalil nanġo utru. A segi na iga ñambile egeqnu. Inġi inġi kalil dego a

segi na iga egeqnu.

²⁶⁻²⁷ Qotei dena nami tamo qujai Adam gereiy-onaqa aqa moma nanği paraosibqa sawa sawa kalil kereteb. Qotei na tamo unğasari nanğo segi segi sqajqa bati atelenej. Nanğo segi segi sqajqa mandam beli dego atelenej. A degyej. Di kiyafa? Tamo unğasari nanği a qa namosib namosib itqajqa deqa. O Atens tamo unğasari ninği quiy. Qotei a isağ di sosai. A nunğo jojomq di unu.

²⁸ A segi na iga nambile egeqnaqa iga bole sosim walweleqnum. Nunğo segi powo tamo qudei nanği nami deqa are qalsib endegsib mareb, ‘Iga dego Qotei aqa anğro.’

²⁹ Di bole. Iga Qotei aqa anğro. Deqa ninği quiy. Qotei a sulum bul sai. Tamo nanği gol na silva na meniñ na ti sulum gereiyeqnu. Nanğo segi ban na ti qalie na ti sulum di gereiyeqnu. Qotei a sulum deqaji bul unu ninği edegaib.

³⁰ “Nami tamo unğasari nanği nanari soqneb. Nanği Qotei qaliesai. Deqa nanği gisañ qotei nanğo sulum gereinjroqnsib biñinjroqneb. Bati di Qotei a nanğo kumbra di unoqnsiqa unosaibuloqnsiqa nanği kambatnjrosaiognej. Ariya bini Qotei na tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği endegsi minjreanu, ‘Ninği are buliy.’

³¹ Qotei a bati atej unu. Bati di brantimqa a na tamo unğasari kalil nanğo une qa peginjrqas. Aqa segi kumbra bole na ti aqa Niri Yesus Kristus giltej qaji aqa wau na ti nanğo une qa peginjrqas. Tamo unğasari nanği degsib qalieqajqa deqa Qotei na Yesus subq na tigeltej.”

³² Onaqa tamo unğasari nanği subq na tigelu qa

anjam di qusibqa nanği qudei Pol kikiyeb. Ariya nanği qudei na Pol minjeb, “Anjam di bunuqna ni na olo mergim iga quqwom.”

³³ Onaqa Pol a nanği uratnjrsiqa gilej.

³⁴ Tamo qudei nanği Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nanžo areqalo sinğilatosib Pol dauryeb. Bei aqa ñam Dionisius. A koro sawa deqaji gate koba. Uña bei aqa ñam Damaris. Tamo unğasari qudei dego nanği Yesus qa nanžo areqalo sinğilatosib Pol dauryeb.

18

Pol a Korin qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹ Onaqa bati bei Pol a Atens qure uratosiqa walwelosiq Korin qureq gilej.

² Gilsiq dia Juda tamo bei aqa ñam Akwila itej. Akwila aqa qure utru Pontus. Nami yala Akwila aqa ñauñ Prisila wo Itali sawa uratosib Korin beb. Rom nanžo mandor koba Klodius a marej, “Juda nanği Rom qureq endi sqasai. Kalil jaraiqab.” Deqa nanği aiyel Itali sawa uratosib Korin qureq beb. Bosib Korin di sonabqa Pol a gilsiq nanği itnjrej.

³ Pol a nanği ti silali wau qujai. Deqa nanği koba na Korin di sosibqa silali qa wauoqneb. Nanžo silali wau di nanği gara na tal gereiyoqneb.

⁴ Yori bati gaigai Pol a Juda nanžo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Juda ti Grik ti nanği Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Aqa anjam dena nanžo are qametnjrimqa nanği Yesus qa nanžo areqalo sinğilatqajqa deqa osiq anjam minjroqnej.

⁵ Onaqa bati bei Sailas Timoti wo nanği Masedonia sawa uratosib gilsib Korin dia Pol itosib nanği koba na soqneb. Deqa Pol na aqa silali wau uratosiqa Qotei aqa anjam qa segi wauoqnej. Osııa Juda nanęo Qotei tal miligiq giloqnsiqa nanği singila na endegsi minjroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarınıyej qaji.”

⁶ Degsi minjreqnaqa nanği aqa anjam di quonqsib gotranıyoqnsib a misilinıyoqneb. Deqa Pol na aqa segi gara jugo tumburum butuyosiqa minjrej, “Nınęi padalqab di nunęo segi une na padalqab. Ijo une na sai. Deqa bini e nınęi uratnısiy tamo Juda sai nanęoq giloqnsiyqa Yesus aqa anjam minjroqnqai.”

⁷ Pol na Juda nanği degsi minjrısiqa nanęo Qotei talq dena oqedosiq tamo bei aqa nıam Titius Jastus aqa talq di soqnej. Titius a Qotei qa louoqnej qaji. Aqa tal di Juda nanęo Qotei tal jojomq di soqnej.

⁸ Bati deqa Qotei tal taqato tamo aqa nıam Krispus a ti tamo unęasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği ti Pol aqa anjam qusib Tamo Koba a qa nanęo areqalo singilateb. Korin tamo unęasari gargekoba nanği dego Pol aqa anjam qusib Yesus qa nanęo areqalo singilatosib yanso eb.

⁹ Bati bei qolo Pol a nıeio bulosiqa Tamo Koba Yesus unnaqa minnej, “O Pol, ni ulaaim. Ni qure endia sosimqa ino medabu waqtoqnsimqa boleq di ijo anjam mare mare laqne. Mequmaim.

¹⁰ E ni ombla sqai deqa tamo bei na ni ugeugeimqasai. Qure endia ijo segi tamo unęasari gargekoba unub.”

¹¹ Onaqa Pol a anjam di dauryosiqa Korin dia wausau qujai bai 6 sosiqa tamo unęasari nanği

Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej.

¹² Ariya Rom nanĝo gate koba Galio a Akaia sawa taqatesonaqa bati deqa Korin dia Juda nanĝi Pol qa minjin oqetnjrnaqa a ojsib koro sawaq osi gilsib Galio aqa awo jaram namoq di tigelteb.

¹³ Tigeltosib Galio minjeb, “Tamo endena iga Juda gago dal anjam gotranyoqnsiqa Qotei louqa-jqa gam bei osorgeqnu.”

¹⁴ Onaqa Pol a kamba anjam marqa laqnaqa Galio na getentosiqqa Juda nanĝi minjrej, “O Juda tamo unĝasari ninĝi quiy. Tamo endi a une kobaquja bei yimqa kiyo tamo bei qalim moiymqa kiyo ninĝi a ojsib bosib ijo ulatamuq endi tigeltqab di e nunĝo anjam quqwai.

¹⁵ Ariya ninĝi nunĝo segi dal anjam qa ti nunĝo segi moma nanĝo ñam qa ti maronub deqa e nunĝo anjam di gereiyqasai. Di ijo wau sai. Ninĝi segi na gereiyiy.”

¹⁶⁻¹⁷ Galio a awo jaramq di awesosiqa Juda nanĝi degsi minjrnsiqa nanĝi winjrej. Onaqa Juda nanĝi nanĝo Qotei tal taqato tamo aqa ñam Sostenes a ojsib Galio aqa awo jaram namoq di qalougeteb. Qaleqnab Galio a di unsiqa a deqa yala are qalosai. Unsiq unosaibulej.

Pol a Jerusalem olo aisiq dena Antiok qureq gilej

¹⁸ Pol a bati gargekoba yala Korin di soqnej. Sosiqa Yesus aqa tamo unĝasari nanĝi uratnjrsiqa Prisila Akwila wo nanĝi joqsiqa koba na Siria sawaq aiqa marsib qobun gogeteb. Nanĝi qobun gogetqa yosib Pol a mati Senkria qureq di Juda nanĝo kumbra dauryosiqa aqa segi gate banĝa ti me jungum ti gentej. Nami a bati qudei Qotei

pailyoqnsiq deqa aqa gate banqa ti me junqum ti uratonaq soqnej.

19-21 Ariya nanqi Senkria qureq di qobun gogetosib aisib Efesus qureq di tiryeb. Tiryosib mandamq aisib Pol a Juda nanqo Qotei tal miligiq gilsiq nanqi Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Onaqa nanqi Pol aqa anjam qusib minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Minjnabqa a na nanqi saidnjrsiq aqa osiq minjrej, “Qotei na odbimqa bunuqna e nunqoq olo bqai.” Degsi minjrsiq a qobun gogetosiq aiyej. A na Prisila Akwila wo nanqi Efesus qureq di uratnjrsiq aiyej.

22 Pol a aisiqa Sisaria qureq di tiryosiq qobun uratosiq singa na walwelosiq aisiq Jerusalem di brantej. Brantosiq Yesus aqa tamo unqasari nanqi itnjrsiq koba na soqneb. Osiqa nanqi olo uratnjrsiq walwelosiq Antiok qureq gilej.

23 Gilsiq Antiok dia bati gargekoba yala sosiq dena walwelosiq Galesia sawa ti Frigia sawa ti dia laqnej. Laqnsiq nanqo qure kalilq di brantoqnsiq tamo unqasari Yesus dauryoqneb qaji nanqi koroinjroqnsiq Qotei aqa anjam na singilatnjroqnej.

Apolos a Efesus qureq di Qotei aqa anjam plaltoqnej

24 Onaqa bati bei Juda tamo bei aqa ñam Apolos a Efesus qureq bosiq dia wauoqnej. Aqa qure utru Aleksandria. A Qotei aqa anjam maro tamo. A Qotei aqa anjam tulan qaliedamu. Deqa a na Qotei aqa anjam kalil nenqrenq di so qaji di geregere plaltoqnej.

²⁵ Tamo qudei na nami Tamo Koba aqa gam Apolos osoryeb deqa a singila na Yesus aqa anjam plaltoqnej. A Jon yansjro qaji aqa wau qa segi qalieej.

²⁶ Deqa bati bei a Juda nanjo Qotei tal miligiq di singila na anjam palonteqnaqa Prisila Akwila wo nanji aqa anjam qusibqa a osib qalaq gilsibqa Qotei aqa gam bole geregere osoryonab a poiyej.

²⁷ Onaqa bunuqna Apolos a marej, “E Akaia sawaq gilqai.” A degsi marnaqa Yesus aqa tamo ungasari Efesus qureq di soqneb qaji nanji na odyosib minjeb, “Di kere. Ni gilime.” Degsib minjsibqa anjam bei nenjrenjyosib Apolos yonab a na osi gilsiqqa Yesus aqa tamo ungasari Akaia sawaq di soqneb qaji nanji enjrej. Endegsib nenjrenjyeb, “O gago was ninji quiy. Apolos a nunjoq bqo. Deqa ninji a osib geregereiyiy.” Ariya Apolos a Akaia sawaq di sosisqa a na tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanji Qotei aqa anjam minjreqnaqa anjam dena nanji singilatnjroqnej. Qotei a nami nanji elenqa marsiq deqa nanji qa are boleiyej. Gam dena nanji Yesus qa nanjo areqalo singilateb.

²⁸ Apolos a tamo ungasari nanjo namdamuq di Juda nanjo anjam singila na gotranjoqnej. A Qotei aqa anjam nenjrenjq di so qaji dena nanji endegsi osornjrej, Yesus a bole Kristus.

19

Pol a Efesus qureq di Qotei aqa anjam palontoqnej

1-2 Apolos a Korin di sonaqa Pol a Esia sawa yambaŋ naŋgo qure qureq di walweloqnej. A walwelosi aisiq Efesus qureq di brantosiqqa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji naŋgi sonab itnjrsiqqa endegsi nenemnjrej, “Niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo siŋgilatosib bati deqa niŋgi Mondor Bole eb e?” Onaqa naŋgi na saideb, “Eo. Mondor Bole unu kiyo sai kiyo di iga nami quosaiqnem.” ³ Onaqa Pol na olo nenemnjrej, “Niŋgi anjam kiye qusib yanso eb?” Onaqa naŋgi na minjeb, “Jon yansnjro qaji aqa anjam segi iga qusim dena yanso em.”

⁴ Onaqa Pol na olo minjrej, “Jon na tamo uŋgasari naŋgi endegsi minjroqnej, ‘Niŋgi are bulyibqa e na yansŋgwai.’ Osiqa minjroqnej, ‘Niŋgi tamo ijo qoreq na bqas qaji a qa nuŋgo areqalo siŋgilatij.’ Tamo Jon aqa qoreq na bqajqa maroqnej qaji agi Yesus.”

⁵ Onaqa naŋgi Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Tamo Koba Yesus aqa ñam na yanso eb.

⁶ Yanso onabqa Pol a naŋgo gateq di aqa baŋ atnaqa Mondor Bole naŋgoq aisiq meŋ bulyetnjrnaqa bati qujai deqa naŋgi qure utru segi segi naŋgo anjam mareleŋoqneb. Osib naŋgi Qotei aqa medabu osib anjam palontoqneb.

⁷ Bati deqa tamo 12 naŋgi Mondor eb.

⁸ Pol a bai qalub Efesus dia Juda naŋgo Qotei tal miligiq giloqnsiqqa Qotei aqa anjam minjroqnej. Qotei na aqa segi tamo uŋgasari naŋgi taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqas anjam di aqa utru Juda naŋgi geregere poinjrqaqqa deqa Pol a siŋgila na minjroqnej.

⁹ Degyeqnaqa Juda qudei naŋgi Pol aqa anjam di qusibqa naŋgi a qa ugeosib aqa anjam dauryqa

urateb. Osib nambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji di misilinyosib tamo ungasari nanği endegsib minjroqneb, “Yesus aqa gam di uge.” Deqa Pol a nanği uratnjrsiqa tamo ungasari Yesus qa nanžo areqalo singilateb qaji nanği segi joqsiqa tamo bei aqa ñam Tiranus aqa skul kobaq gileb. Gilsib dia Pol a bati gaigai Qotei aqa anjam plaltoqnej.

¹⁰ Pol a wausau aiyel degyoqnej. Deqa tamo ungasari kalil Esia sawaq di soqneb qaji Juda ti Grik ti nanği Tamo Koba aqa anjam quoqneb.

Skeva aqa njiri 7 nanği mondor uge nanği winjrqa-jqa wauoqneb

¹¹ Qotei a Pol aqa ban na manwa gargekoba babtoqnej.

¹² Deqa tamo qudei na nanžo gara ñenği oqn-sib Pol aqa jejamuq di betertoqnsib gara di olo osi giloqnsib tamo mainjro qaji nanžo jejamuq di ateqnab nanžo ma saioqnej. Tamo mondor uge ti so qaji nanžo jejamuq di dego gara ñenği ateqnab mondor uge nanği jaraiyoqneb.

¹³ Juda tamo qudei nanği dego sawa sawaq di walweloqnsibqa mondor uge nanği winjrib jaraiqajqa wauoqneb. Nanği silali oqajqa deqa marsib wau di yoqneb. Onaqa bati bei nanği qudei Tamo Koba Yesus aqa ñam na mondor uge bei wiyqa osib mondor uge endegsib minjeb, “Iga Yesus agi Pol a deqa anjam palonteqnu qaji aqa ñam na ni mermonum, ni tamo di uratosim ulan.”

¹⁴ Juda nanžo atra tamo koba Skeva aqa njiri 7 nanği kumbra di degyeb.

15 Deyonabqa mondor uge na nanği kamba minjrej, “E Yesus qalie. E Pol dego qalie. Ariya ninği tal qabe?”

16 Onaqa tamo mondor uge ti so qaji a singila na prugosiq nanço qawarq di awoosiq nanği ñumougetnjrsiq jejamu niñaqyetnjrej. Osiqa nanço gara bumbranjetnjrnaqa nanği tal uratosib yosi jaraiyeb.

17 Onaqa tamo unğasari kalil Juda ti Grik ti Efesus qureq di soqneb qaji nanği kumbra deqa qusibqa ulaugeteb. Osib nanği Tamo Koba Yesus aqa ñam tulan soqtoqneb.

18 Bati deqa tamo unğasari gargekoba nanği Yesus qa nanço areqalo singilatoqneb. Deqa nanği boqnsib nanço kumbra uge uge nami yoqneb qaji di tamo kalil nanço ñamdamuq di ubtoqneb.

19 Tamo unğasari gargekoba quñam qaloqneb qaji nanği dego boqnsib nanço quñam qalo qaji buk kalil koroiyoqnsibqa tamo unğasari nanço ulatamuq di koitelenjoqneb. Buk di nami silali na awaiyo qaji. Awai sisiyeb 50,000 kina.

20 Nanği kumbra degyeb deqa Tamo Koba aqa anjam tulan kobaoqnsiqa sawa sawaq gileqnaqa tamo unğasari gargekoba nanği quoqneb.

Efesus nanği Pol qa minjin oqetnjrnaqa murqumyoqneb

21 Efesus qureq di Pol a Qotei aqa wau yoqnsiq koboonaqa Qotei aqa Mondor na Pol areqalo yon-aqa a endegsi marej, “E Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia walweloqnsiyqa dena aisiy Jerusalem di brantqai.” Osiqa marej, “Di koboamqa e Jerusalem uratosiy gilsiy Rom qure dego unqai.”

²² Pol a degsi marsiqa tamo aiyel a koba na wauo qaji Timoti Erastus wo nanji qarijnjrnaqa namoosib Masedonia sawaq gileb. Pol a segi Esia sawaq di soqnej. A bunuqna Masedonia sawaq gilqa marsiqa nanji aiyel namoqna qarijnjrnaq gileb.

²³ Bati deqa Efesus dia tamo qudei nanji nambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji deqa njirin kobaoqneb.

²⁴ Nango njirin aqa utru agiende. Tamo bei aqa ñam Demitrius a silva oqnsiq dena inji inji gereiy-oqnej. A na gisañ qotei bei aqa ñam Artemis aqa atra tal sigitoqnsiqa atra tal sulum kiñilala silva na gereiy-oqnej. Gereiyeqnaqa tamo ungasari nanji awaiyeqnaqqa tamo qudei a koba na wauo qaji nanji a ti dena silali koba oqneb.

²⁵ Bati bei Demitrius a na aqa wau qujai nanji ti tamo qudei wau deqaji yoqneb qaji nanji ti koroinjrsiqa endegsi minjrej, “Ningi quiy. Gago wau endena iga silali koba eqnum.

²⁶ Ariya Pol a gago wau endi ugeteqnu. Agi a gam endena ugeteqnu. A na tamo ungasari gargekoba nango are tigeltetnjroqnsiqa minjre-qnu, ‘Tamo nanji ban na qotei gereiy-o qaji di qotei bolesai. Di gisañ qotei.’ Yeqnaqa nanji aqa anjam di dauryoqnsib qotei Artemis qoreiy-oqnsib Artemis aqa atra tal sulum dego awaiyqa urate-qnub. Pol aqa kumbra di ningi uneqnu. Aqa anjam dego ningi queqnu. Aqa kumbra di a Efesus endia segi yosai. Esia sawa keretoqnsiqa dia dego a kumbra di yeqnu.

²⁷ Pol aqa kumbra dena gago silali wau endi ulonqas. Di segi sai. Gago qotei koba Artemis aqa

atra tal aqa ñam dego ugeqas. Amqa tamo ungasari kalil nanği Artemis aqa ñam soqtqa uratqab. Ningi qalie, Esia sawaq endi tamo ungasari nanği Artemis aqa ñam soqtoqnsibqa a qa loueqnub. Sawa sawa kalilq di dego tamo ungasari nanği Artemis aqa ñam soqteqñub. Pol aqa anjam mareqñu qaji dena Artemis aqa ñam koba di torei ulontqas.”

²⁸ Onaqa sulum gereiyo tamo nanği anjam di qusib minjin ani oqetnjrnaqa tulan murqumyoqnsib maroqñeb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja.”

²⁹ Nanği deqsib murqumyeqñabqa tamo ungasari kalil Efesus di soqñeb qaji nanği qusibqa nanği dego murqumyoqñeb. Osib Masedonia tamo aiyel Pol dauryosib beb qaji agi Gaius Aristarkus wo nanği ojob. Ojsib nanği aiyel girinjrñsib qure deqa gate kokba nanžo ulatamuq di tigeltñjrqa marsib gurgurosib koro sawaq joqsib gileb.

³⁰ Onaqa Pol a deqa qusiqa tamo ungasari nanžo are latetñjrqa marsiqa nanžo ambleq aiqa laqnaqa tamo ungasari Yesus dauryeb qaji nanği na saidyeb.

³¹ Rom tamo kokba qudei Esia sawa taqatoqñeb qaji nanği Pol qalieeb deqa nanği dego anjam qarinyosib minjeb, “Ni koro sawa miligiq gilaim.”

³² Tamo ungasari tulan gargekoba nanği koro sawaq di koroosib murqumyoqñeb. Utru kiye qa nanği bosib koroeb di nanği qaliesai. Utru bei bei qa maroqnsibqa laña laña murqumyoqñeb.

³³ Onaqa Juda qudei nanği na tamo ungasari nanžo are latetñjrqa marsib Juda tamo bei

aqa ñam Aleksander osib koro sawa ambleq di atnabqa tamo ungasari nanği a unsib mareb, “Tamo di aqa une qa kiyo iga bosim koroonum?” Onaqa Aleksander a tamo ungasari nanği anjam bei minjrqa osiq tigelej. Tigelosiqa nanği kiriqa osiq aqa ban soqtej.

³⁴ Ban soqtonaqa nanği kiriosai. Nanği poinjrej, Aleksander a Juda tamo. Deqa nanği kalil olo murqumyoqnsib maroqneb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja.” Nanği anjam qujai di tulan wainoqnsib sokobaiyeb.

³⁵ Onaqa Efesus nanžo gate bei a kamba tamo ungasari nanği anjam minjrqa osiq tigelej. Tigelosiqa nanği kiriqa osiq aqa ban soqtonaqa nanği kirieleñonabqa minjrej, “O Efesus tamo ungasari ninği quiy. Efesus endia ninği na qotei koba Artemis aqa atra tal taqateqnub. Artemis aqa sulum nami lan goge na uloñosiq mandamq aiyej qaji di dego ninği na taqateqnub. Tamo ungasari kalil nanği di qalie.

³⁶ Deqa tamo bei na anjam di gotranyqa keresai. O ijo was, ninği grotosib une bei yaib deqa ninği mati lawo na sosib geregere are qaliy.

³⁷ Tamo aiyel Gaius Aristarkus wo nanği une saiqoji. Ninği na nanği lanja joqsib bonub. Nanği gago atra talq dena inği bei bajinosai. Nanği gago qotei Artemis aqa ñam misilinjosai dego.

³⁸ Deqa Demetrius aqa wau qujai nanği ti tamo qudei qa anjam bei soqnimqa joqsib Rom gate kokba nanžo ulatamuq di tigeltjnrsib anjam marqab.

³⁹ Ninği dego tamo qudei qa anjam bei soqn-

imqa bati atibqa Rom gate kokba nanġi koroosib nunġo anjam gereiyqab.

⁴⁰ Bini iga laġa ħiriġ tigeltonum utru saiġoġi. Deqa Rom gate kokba nanġi bosib koro endeqa utru nenemgibqa iga na kamba anjam bei min-jrqa keresaiġo uġe.”

⁴¹ Tamo gate dena tamo unġasari nanġi anjam degsi minjrsiqa nanġi winjrnaq jaraiyeb.

20

Pol a Masedonia sawa ti Grik sawa ti dia walweloqnej

¹ Onaqa tamo unġasari nanġo murqumyo ko-boonaqa Pol na Kristen nanġi metnjrnaqa aqa areq di koroonaqqa nanġi sinġilatnjrej. Osiqa nanġi uratnjrsiqa Masedonia sawaq ġilej.

² Ġilsiq sawa dia walweloqnsiqa Kristen nanġi itnjroqnsiqa Qotei aqa anjam gargekoba min-jroqnej. Minjreqnaqa aqa anjam dena nanġi sinġilatnjroqnej. Onaqa a sumsiq Grik nanġo sawaq di brantej.

³ Brantosiqa sawa dia bai qalub sosiqa dena qobuġ na Siria sawaq aiqa laqnaqa Juda tamo qudei na Pol qalsib moiyoqqa mareqnaq qusiqa endegsi are qalej, “E olo puluosiy sinġa na Masedonia sawaq oqsiy dena Siria sawaq aiqai.”

⁴⁻⁵ A degsi are qalsiqa tigelosiq Masedonia sawaq oqwa osiqa tamo qudei nanġi joqsiqa koba na oqeb. Tamo di nanġo ñam aġi marqai. Bei Sopater. A Pirus aqa ħiri. A Beria qure qaji. Tesalonaika tamo aiyel Aristarkus Sekundus wo. Bei Gaius. A Derbe qure qaji. Bei Timoti. Esia tamo

aiyel Tikikus Trofimas wo. Tamo kalil nanği di Pol ombla Masedonia sawaq oqsib dia iga Pol koba na uratgosib namo aisib Troas qureq di branteb. Brantosib dia iga qa tariñoqneb.

⁶ Onaqa Juda nanço bem tiyosai qaji uyqa bati koboonaqa iga Filipai qureq di qobun bei gogetosim qobun na aisim bati 5 koboonaqa Troas qureq di tiryem. Tiryosim dia tamo nanği iga qa tariñoqneb qaji nanği itnjrsimqa bati 7 nanği koba na soqnem.

Yutikus a ulonosiq moinaqa Pol na olo tigeltej

⁷ Onaqa Juda nanço yori bati koboonaqa nebeonaq qolo iga Kristen nanği koroinjrsimqa nanği koba na bem gentosim uyoqnem. Bem uyeqnamqa Pol na Qotei aqa anjam minjroqnej. A anjam olekoba mareqnaq qolo jigeej. Di kiyaaqa? Nebeamqa a nanği uratnjrsim aiqas.

⁸ Nanği koroesonabqa warum goge dia wanjal gargekoba pumblonqneb.

⁹ Angro wala bei aqa ñam Yutikus a siranme kiñala dadan gogeqsi aqa areq di awesoqnej. Onaqa Pol a anjam tulan olekoba mareqnaqa Yutikus a urnamyonaqa tibiboqnej. Osiq qambumtosiqa warum goge dena ulonosiq mandamq aiyej. Onaqa nanği kalil mandamq aisib Yutikus osib soqteb a moiyej.

¹⁰ Pol a dego mandamq aisiqa angro wala di soqonyej. Soqonyonaqa a olo nambile ej. Deqa Pol na tamo ungasari kalil nanği minjrej, “Ninği are gulbeinğaiq. A nambile unu.”

¹¹ Pol a nanği degsi minjrsiqa olo warum gogeq oqsıq dia bem ginğenyonaqa nanği uyeb. Uyn-

abqa Pol na olo anjam olekoba nanġi minjreġnaqa nebeej. Nebeonaqa Pol a nanġi uratnjrsiqa aiqa osiqa endegsi minjreġ, “O ijo was niġi quiy. E aiyeqnum. Deqa niġi bole soqniy.”

¹² Anġro walà di a nambile soqnej deqa aqa was nanġi tulaġ areboleboleinjrnaqa a osib nanġo talq gileb.

Pol a Troas qure uratosiqa Miletus qureq aiyej

¹³ Ariya iga na Pol uratosim namoosim qobuġ bei gogetosim aisim Asos qureq di tiryem. Di kiyaaqa? Pol a nami iga endegsi mergej, “Niġi namooiy. E bunuqna siġa na walwelosiy aisiy Asos qureq di niġi itnġwai. Osiy dena niġi koba na qobuġ gogetosim aiqom.” Pol a iga degsi mergej deqa iga namo qobuġ na aisim Asos qureq di tiryosim Pol qa tariġoqnem.

¹⁴ Bunuqna Pol a Asos qureq bosiq dia iga itgonaaqa iga koba na qobuġ gogetosim aisim Mitilini qureq di tiryem.

¹⁵ Nebeonaqa iga dena qobuġ na aisim Kios nui qalaq di tigelosim nerenem. Olo nebeonaqa iga qobuġ na aisim Samos nui qalaq di tigelosim njiem. Olo nebeonaqa iga aisim Miletus qureq di tiryem.

¹⁶ Pol na iga endegsi mergej, “Iga Efesus qure bunyosim urur Jerusalem aiqom. Aisim di soqnimqa Juda nanġo inġi meli bunuj otero bati ñam Pentikos di brantim unqom. E Esia sawaq endi bati olekoba sqasai.” Pol na iga degsi mergej.

Pol a Efesus nanġo Kristen gate nanġi anjam minjreġ

17-19 Iga Miletus qureq di tiryonomqa Pol na tamo qudei nanği qarijnırnaqa nanği sinğa na gilsib Efesus di brantosib Kristen gate nanği endegsi minjreb, “Ninği Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroabqa a na ninği anjam bei merıgwas.” Onaqa Kristen gate nanği tigelosib Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroonabqa a na nanği anjam endegsi minjrej,

“O Kristen gate ninği quiy. E Esia sawaq di branto ıasiti e nunęoq bosim ninği koba na soqnem. Sosimqa e bati gaigai Tamo Koba aqa anjam ninği merıgoqnem. E ijo segi ńam soqtqajqa are qalosaioqnem. Ijo kumbra di ninği qalie. E ninği koba na sosimqa gulbe gargekoba itoqnsim akamoqnem. Bati gargekoba Juda nanği na e lub-sib moiyoıbqa mareqnab dena e are gulbekobai-boqnej.

²⁰ Ninği qalie, e bati gaigai nunęo koro sawaq di, nunęo segi segi talq di are sinęilatetıgıwajqa anjam merıgoqnem. E anjam deqaji ninği merıgıwajqa uratosaiioqnem.

²¹ E bati gaigai Juda tamo ti Grik tamo ti nanği sinęila na endegsi minjroqnem, ‘Ninği are bulyosib Qotei aqaq bosib gago Tamo Koba Yesus qa nunęo areqalo sinęilatiy.’ E degsi minjroqnem.

²² Deqa ninği quiy. Qotei aqa Mondor na ijo are tigeltetbej deqa e Jerusalem aiyeqnum. Dia kumbra kiye ijoq di brantqas di e qaliesai.

²³ E qure qureq di laqnamqa Mondor Bole na e endegsi merbeqnu, ‘Ni Jerusalem dia tonto talq aisim gulbe koba oqam.’ Deqa e qalieonum, kumbra di ijoq bqas.

24 “Di unḡum. E ijo segi jejamu qa are qalo-saieqnum. Wau kalil Tamo Koba Yesus na ebej qaji di e yosiy kobotqajqa are qaleqnum. Wau di endegsi unu. E singila na Yesus aqa anjam bole tamo unḡasari nanḡi minjre minjre laqnqai. Yesus aqa anjam bole di aqa damu agiende. Qotei a tamo unḡasari nanḡi qa are boleiyeqnu.

25 “Deqa ninḡi quiy. E nami nunḡo ambleq di sosimqa anjam endegsi palontoqnem, ‘Qotei na aqa segi tamo unḡasari nanḡi taqatnjrsim nanḡo Mandor Koba sqas.’ Ariya bini e qalieonum, e ninḡi uratḡgitqa ninḡi ijo ulatamu olo unḡasai.

26-27 Bati e nunḡo ambleq di sosimqa e Qotei aqa areqalo kalil ubtosim ninḡi mernḡekritem. E wau di uratosaiognem. Deqa tamo bei a nunḡo ambleq di padalqas di ijo une na sai.

28 O Kristen gate, ninḡi nunḡo segi segi so gegerere taqatosib Qotei aqa tamo unḡasari nanḡi dego gegerere taqatnjroqniy. Qotei aqa tamo unḡasari nanḡi di kaja du du bul. Qotei na aqa Njiri Yesus Kristus aqa leḡ aiyej qaji dena nanḡi awainjrej. Deqa ninḡi nanḡo gate bole sosibqa nanḡi gegerere taqatnjroqniy. Wau di Mondor Bole na ninḡi enḡej.

29 E qalie, e ninḡi uratḡgitqa gisan anjam maro tamo qudei nanḡi nunḡo ambleq aisib Qotei aqa tamo unḡasari nanḡi ugeugeinjroqnqab. Baun juwan na kaja nanḡi ugeugeinjreqnub dego kere.

30 Nunḡo ambleq dena dego tamo qudei nanḡi tigelosib Qotei aqa anjam bole olo bubulyoqnsibqa gisan anjam maroqnqab. Nanḡi degyqab. Di kiyaya? Tamo unḡasari Yesus dauryeqnub qaji nanḡi qusibqa Qotei aqa anjam bole ulontosib olo

gisarj tamo nanği di daurnjrqaqqa deqa.

³¹ Deqa ninği geregere nam atoqniy. Osib ijo anjam e bati gaigai ninği merņgoqnem qaji deqa are qaloqniy. Agi wausau qalub e ninği koba na sosimqa qolo ti qanam ti Qotei aqa anjam ninği merņgoqnsim akamoqnem. E wau di uratosaiioqnem. Ninği ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.

³² “Bini e ninği Qotei aqa banq di atitqa a na ninği geregere taqatņgwas. Qotei a ninği qa are boleiyej anjam di ninği singila na ojesoqniqbqa anjam dena ninği singilatņgwas. Amqa inği bole bole Qotei a nami aqa segi tamo unğasari nanği enjrqa marej qaji di ninği oqab.

³³ “E silali qa ti gara qa ti tamo bei nįlyosaiioqnem.

³⁴ Ninği qalie, e inği bei qa truquoqnsimqa e segi wauoqnsim ijo inği awaiyoqnem. Osim tamo nanği e koba na soqnem qaji nanği dego inği anainjroqnem.

³⁵ Kumbra kalil e nunęo ambleq di yoqnem qaji di ninği segi unoqneb. Kumbra di ninği dauryosib yoqniy. Kumbra agiende. Ninği waukobaoqnsibqa tamo unğasari singila saiqoji unub qaji nanği aqaryainjroqniy. Ninği Tamo Koba Yesus aqa anjam nami marej qaji deqa are qaloqnsib degsib wauoqniy. Agi Yesus a segi nami endegsi marej, ‘Tamo bei na tamo bei inği yqas di tamo inği oqas qaji a areboleboleiyqas. Ariya tamo dena inği yqas qaji a olo tulan areboleboleiyqas.’ ”

³⁶ Pol na Efesus Kristen gate nanği anjam degsi minjrsiq koboonaqa sinęa pulutosiqqa nanği koba na Qotei pailyeb.

³⁷ Pailyo koboonaqa gate nanği akamkobaoqn-sib Pol soqonjyosib kundoqyoqneb.

³⁸ Pol na minjrej, “Ninği ijo ulatamu olo unqasai.” Aqa anjam deqa nanği are tulañ gulbeinjrej. Onaqa nanği na iga suweigonab iga alile aisim nanği uratnjrsim qobuñ gogetosim aiyem.

21

Pol a qobuñ na Jerusalem aiyoquej

¹ Iga qobuñ na aisim Kos nui bunjyosim nebeonaqa Rodes nuiq di tiryonam olo nebeej. Nebeonaqa iga Rodes nui uratosim aisim Patara qureq di tiryem.

² Dia qobuñ bei Fonisia sawaq aiqa laqnaqa iga qobuñ di gogetosim aiyem.

³ Iga qobuñ na aisim Saiprus nui jojomyosim bañ qonañq waiyosim bunjyosim aiyem. Aisim Siria sawa bunjyosim Tair qureq di tiryem. Tiryonamqa tamo qobuñq di wauo qaji nanği na inği inği kalil wañgarosib mandamq di ateleneb.

⁴ Qure dia iga Yesus aqa tamo unğasari nanği itnjrsimqa bati 7 nanği koba na soqnem. Sonamqa Qotei aqa Mondor na anjam ubtosiqa nanği endegsi minjrej, “Pol a Jerusalem dia gulbe koba itqas.” Degsi minjrnaq qusibqa Pol wainjyoqneb, “Ni Jerusalem aiyaim.” Onaqa Pol na kamba minjroqnej, “Sai. E Jerusalem aiqai.”

⁵ Onaqa bati 7 koboonaqa iga Pol koba na qure di uratosim qobuñ gogetqa marsim alile aiyem. Yesus aqa tamo kalil nanço uña ti angro ti nanği na iga suweigosib alile aisim dia iga koba na sinğa pulutosim Qotei pailyem.

⁶ Pailyo koboonaqa iga nanġi baŋ ojsimqa min-jrem, “Niŋgi bole soqniy.” Onaqa nanġi na iga mergeb, “Niŋgi aiyiy.” Degsib mergonab iga qobuŋ gogetonamqa nanġi olo puluosib nanġo qureq gileb.

Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a anjam bei Pol minjej

⁷ Ariya iga qobuŋ na Tair qure uratosim aisim Tolemes qureq di tiryem. Tiryosim dia Yesus aqa tamo uŋgasari nanġi itnjrsimqa bati qujai nanġi koba na soqnem.

⁸ Nebeonaqa iga Tolemes qure uratosim walwewosi aisim Sisaria qureq di brantem. Brantosim Yesus aqa anjam maro tamo Filip aqa tal gogetosimqa a ombla soqnem. Nami Jerusalem dia tamo ⁷ nanġi inġi jeiyo wau enjreb deqaji bei agi Filip.

⁹ Filip aqa anġro sebiŋ qolqe nanġi a ombla soqneb. Nanġi Qotei aqa medabu o qaji uŋa.

¹⁰ Bati qudei iga Sisaria qureq di sonamqa Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a Judia sawaq dena walwewosiq gagoq bej.

¹¹ Bosiq Pol aqa alalag yayyosiq qombilgej. Qombil aqa utru agiende. Agabus na Pol aqa alalag osiq aqa segi baŋ ti siŋga ti alalag dena qosej. Osiqa mergej, “Mondor Bole na e endegsi merbqo, ‘Jerusalem dia Juda nanġi na tamo alalag endi tigeqnu qaji aqa siŋga ti baŋ ti endegsib qosqab. Qosisib a osi gilsib tamo Juda sai nanġo baŋq di atibqa nanġi na a ugeugeiyqab.’ ”

12 Onaqa iga Agabus aqa anjam di qusimqa tamo ungasari qudei qure dia soqneb qaji nanği iga ti Pol minjoqnem, “Ni Jerusalem aiyaim.”

13 Onaqa Pol na iga mergej, “Niği kiyaca akamoqnsib are gulbetetbeqnu? E Tamo Koba Yesus aqa ñam qa tonto talq di waibqab di kere. Aqa ñam qa e lubib moiqai di kere. E gulbe di uratqasai. E itqai.”

14 Pol a degsi gago anjam quqwa uratosiq mergonaqa iga na olo saidyosai. Iga marem, “Unğum. Pol a Tamo Koba aqa areqalo dauryosim Jerusalem aiyem.”

Pol a Jerusalem di brantej

15 Bati qudei koboonaqa iga Jerusalem aiqa marsimqa gago inği inği kalil gereiyosim tigelosim aiyem.

16 Aiqa yeqnam Sisaria tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanği na iga suweigosib koba na aisim Jerusalem di brantem. Brantosim nanği na iga tamo bei aqa ñam Nason aqa talq di uratgeb. Deqa iga Nason ombla aqa talq di soqnem. Nason a nami koba Yesus dauryoqnsiq soqnej. Aqa qure utru Saiprus.

17 Iga Jerusalem di brantonamqa Yesus aqa tamo ungasari dia soqneb qaji nanği na iga nugsibqa tulan areboleboleinjrnaqa iga osib geregeregeb.

18-19 Nebeonaqa iga Pol dauryosim Jems unqajqa gilem. Gilsim Kristen gate kalil nanği Jems koba na koroesonabqa Pol a nanği kaiyeinjrej. Osiqa wau kalil Qotei a Pol aqa ban na sawa bei

beiq di tamo ungasari nanngo ambleq di yoqnej qaji deqa nanngi sainjrej.

Kristen gate nanngi na Pol minjeb, “Ni atra tal miligiq gile”

²⁰ Onaqa Kristen gate nanngi Pol aqa anjam di qusibqa tulan areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Osib Pol minjeb, “O gago was Pol, ni qalie, Juda tulan gargekoba nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateqñub. Nanngi Moses aqa dal anjam dauryqajqa dego singilaeqñub.

²¹ Deqa tamo qudei na Juda nanngi endegsib minjreqñub, ‘Pol na Juda tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanngi Moses aqa dal anjam dauryqa saidnjreqñu. Osiqa nanngi endegsi minjreqñu, “Nunngo angoro nanngi mulun breinjraib. Kumbra kalil Moses a nami ningi dauryqa merngej qaji di uratij.” ’ O Pol, tamo qudei na Juda nanngi degsib minjreqñub.

²² Juda nanngi quqwab, ni Jerusalem bonum. Deqa iga kiyerqom?

²³ Od, iga qalieonum. Iga ni endegsi mermim ni degye. Gago ambleq endi Juda tamo qolqe unub. Nanngi nami gago Juda kumbra dauryosib Qotei pailyqa osib nanngo gate banqa ti me junqum ti urateb unub.

²⁴ Deqa ni nanngi joqsim atra tal miligiq gilsim une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanngi koba na dauryosib yiy. Osim wagme awaiyetnjrimqa nanngi na Qotei atraiyosib nanngo gate banqa ti me junqum ti joqwab. Ni degyimqa Juda tamo kalil nanngi ino kumbra di unsib endegsib qalieqab, ‘Bole, Pol a dego Moses aqa dal

anjam dauryo qaji tamo. Anjam nanği a qa mareqñub qaji di bolesai.’

²⁵ Ariya Pol, ni qalie, iga nami anjam bei nengrenyosim sawa bei bei qaji nanğoq qarinyem. Nanği di Yesus qa nanğo areqalo sinğilateb qaji. Iga anjam endegsim qarinyem, ‘Ninği gisan qotei atrainjro qaji inği bei uyoqnaib. Wagme leñ ti uyoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrñab moreñeb qaji di uyoqnaib. Sambala kumbra dego yoqnaib.’ Iga nami anjam degsim qosisim nengrenyosim nanğoq qarinyem.”

²⁶ Onaqa Pol na tamo qolqe nanği di joqsıqa nebeonaqa atra tal miligiq gilsiq une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanği koba na dauryosib yeb. Osiqa atra tamo nanği minjrej, “Une kobotqajqa bati koboamqa iga gago segi segi wagme osim Qotei atraiyqom.”

Juda tamo qudei nanği atra tal miligiq di Pol ojob

²⁷⁻²⁸ Une kobotqajqa bati 7 di koboqa laqnaqa Juda tamo qudei Esia sawaq dena beleneb qaji nanği Pol a atra tal miligiq di sonaq unsibqa a ojob. Ojsib lelenoqnsib tamo unğasari kalil nanğo areqalo ugetetnrqqa marsibqa Pol aqa jejamuq di une qamsib minjreb, “O Israel tamo unğasari, ninği kalil bosib iga aqaryaigiy. Pol a sawa sawa kalilq di iga Juda qa ti Moses aqa dal anjam qa ti atra tal qa ti misilın anjam mareqnaqa tamo unğasari kalil nanği queqñub. Di segi sai. A dego Grik tamo qudei nanği joqoqnsıqa koba na atra tal miligiq gileqñub. Aqa kumbra dena a na Qotei aqa atra tal ugeteqnu.”

²⁹ Nanği degsib mareb. Di kiyaaqa? Nami Efesus tamo bei aqa ñam Trofimus a Pol ombla Jerusalem dia laqnaabqa unjrsib are qaleb, “Pol a tamo di osiqa atra tal miligiq gilej.”

³⁰ Onaqa tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanği anjam di qusibqa minjin oqetnjrnaqa gurgur ti koroosib Pol ojeb. Ojsib girinyosib atra tal oqeq atsib atra tal aqa siranme kalil kabuteleneb.

Rom qaja tamo nanği bosib Pol olo eb

³¹ Onaqa nanği Pol moiyoatqa marsibqa ban na qaloqneb. Qaleqnaabqa Rom qaja tamo nanço gate koba a anjam endegsi quej, “Jerusalem endia tamo ungasari kalil nanği minjin ani oqetnjreqnu.”

³² A degsi qusiqa aqa qaja tamo qudei nanço gate nanği ti joqsiqa gurgurosib tamo ungasari nanço ambleq ainabqa unjrsibqa Pol qalqa urateb.

³³ Onaqa qaja tamo nanço gate koba a bosiqqa Pol ojsiqa aqa qaja tamo nanği minjrej, “Sil siñgila kokba aiyel osi bosib a tontiy.” Onaqa nanği bosib Pol tontonabqa qaja tamo nanço gate koba a na tamo ungasari kalil nanği endegsi nenemnjrej, “Tamo endi yai? A une kiye yqo deqa ninği a qaloqnaab?”

³⁴ A nanği degsi nenemnjrnaqa nanği olo lelenkobaoqnsib anjam utru segi segi marelenjoqneb. Qudei nanği anjam bei maroqneb. Qudei nanği anjam bei maroqneb. Nanği degsib marelenjoqnsib ariya nanği Pol aqa une gegerere ubtosib marqa keresai. Deqa qaja tamo nanço

gate koba a na aqa qaja tamo nan̄gi minjrnaqa nan̄gi Pol osib nan̄go n̄eio talq osi gileb.

³⁵⁻³⁶ Osi giloqnsib nan̄go n̄eio tal jomyeqnabqa tamo un̄gasari kalil nan̄gi minjin̄ ani oqetnrnaqa nan̄gi daurnjroqnsib murqumyoqnsib maroqneb, “Nin̄gi na Pol qalsib moyotiy.” Nan̄gi degsib maroqneb deqa qaja tamo nan̄gi na Pol soqtosib nan̄go qawarq di atsib osi giloqneb.

Pol a tigelosiq̄a Yesus aqa anjam palontej

³⁷ Nan̄gi Pol osi giloqnsib nan̄go n̄eio tal gogeq di atqa laq nabqa Pol a Grik anjam na qaja tamo nan̄go gate koba endegsi nenemyej, “E ni anjam bei merm̄qa kere e?” Onaqa minnej, “Ni Grik anjam qalie e?”

³⁸ E endegsi are qalonum. Ni Isip tamo bei nami Rom ti qotqa marsiq̄a tigelosiq̄ qaja tamo 4,000 joqsiqa wadau sawaq di laqnej qaji agi ni edegonum.”

³⁹ Onaqa Pol na minnej, “E tamo di sai. E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a qure kobaquja. A Silisia sawaq di unu. Deqa ni mare. E na tamo un̄gasari kalil endi anjam bei minjrqa kere e?”

⁴⁰ Onaqa qaja tamo nan̄go gate koba a na Pol odyonaqa tetaq di tigelosiq̄a aqa ban̄ soqtonaqa tamo un̄gasari kalil nan̄gi kiri kirionabqa Hibru anjam na endegsi minjrej,

22

¹ “O ijo was ti ijo abu ti e kamba anjam bei mern̄git quiy.”

² Pol a Hibru anjam na nan̄gi degsi minjrnaqa nan̄gi torei kiri kiriosib sonab olo endegsi minjrej,

³ “E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a Silisia sawaq di unu. E dia n̄ambabonam ijo ai abu nan̄gi na e Jerusalem osi bonabqa e endia tamo kobaqujaem. Kobaqujaosimqa Gamaliel aqa skul kobaq di soqnem. Sonamqa Gamaliel na gago moma nan̄go dal anjam gegerere plaltosiq osorboqnej. Deqa e Qotei aqa kumbra dauryqajqa tulan̄ siŋgilaoqnem. Agi bini nin̄gi Qotei aqa kumbra dauryqajqa siŋgilaeq̄nub dego kere.

⁴ E na tamo un̄gasari Yesus aqa gam dauryoq̄neb qaji nan̄gi moyotn̄jrqa maroq̄nsim nan̄gi tulan̄ ugeugein̄roq̄nsim tontn̄jroq̄nsim tonto talq di breinjroq̄nem.

⁵ Nin̄gi na Juda tamo kokba ti atra tamo gate a ti nan̄gi nenem̄n̄jribqa ijo kumbra deqa nin̄gi saiŋwab. Agi e atra tamo gate endegsi minjem, ‘Ni anjam bei nengren̄yosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda gate kokba nan̄gi en̄jrqi. En̄jritqa nan̄gi na anjam di sisiyosib e odbibqa tamo un̄gasari Yesus qa nan̄go areq̄alo siŋgilateq̄nub qaji nan̄gi ojelen̄osiy joq̄siy bosiy Jerusalem endia tonto talq di breinj̄rqi.’ E degsim atra tamo gate minjem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

⁶⁻⁷ “Deqa e walwelosi gilsim Damaskus jojomyeq̄namqa qanam jige pulon̄ siŋgila koba minjal ti lan̄ goge na aisiq ijo ulatamuq di tulan̄ rian̄onaqa e ulon̄osim mandamq di n̄eiem. Neiesosim kakro bei brantonaq̄ quem. A endegsi merbej, ‘O Sol, ni kiyaaqa e ugeugeibeq̄num?’

⁸ Onaqa e na kamba minjem, ‘O Tamo Koba, ni yai?’ Onaqa merbej, ‘E Yesus Nasaret qaji agi ni na ugeugeibeqnum.’

⁹ Tamo e ombla soqneb qaji nanği dego puloŋ di uneb. Ariya anjam Yesus na merbej qaji di nanği poinjrosai.

¹⁰ “Onaqa e na olo Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, e wau kiye yqai?’ Onaqa Tamo Koba a na merbej, ‘Ni tigelosim Damaskus gilsim dia tamo bei itqam. Wau e ni emqai qaji di a na ubtosim mermqas.’

¹¹ Puloŋ di tulaŋ rianjosiq ŋam qamotbonaqa e ŋam ambruibonaqa ŋam atqa keresai. Deqa tamo nanği e ombla soqneb qaji nanği ijo baŋ ojsib e babanbosib Damaskus osi gileb.

¹² “Damaskus dia tamo bei soqnej aqa ñam Ananias. A Qotei aqa dal anjam dauryoqnej qaji. Juda tamo unğasari kalil Damaskus di soqneb qaji nanği a qa maroqneb, ‘A tamo bolequja.’

¹³ E Damaskus gilsim di sonamqa Ananias na e itbosiqa ijo areq di tigelosiq merbej, ‘O ijo was Sol, ino ŋamdamu olo poimeme.’ Degsi merbonaqa bati qujai deqa ijo ŋamdamu poibonaqa e olo ŋam atsim Ananias aqa ulatamu unem.

¹⁴ Onaqa Ananias na olo merbej, ‘Gago moma nango Qotei a ni gilmqo. Ni aqa areqalo qalieosim Yesus unsim aqa medabuq na anjam bei quqwa-jqa deqa ni gilmqo. Yesus a kumbra bole tıntın yeqnu qaji tamo.

¹⁵ Deqa ni aqa anjam mare mare laqnsimqa kumbra ni unem qaji ti anjam ni quem qaji deqa ti tamo unğasari kalil nanği sainjroqne.

¹⁶ Deqa ni tariŋaim. Ni urur tigelosim yanso

ame. Osim Yesus aqa ñam metosim pailye. Yimqa Qotei na ino une kalil kobotetmqas.’ Ananias na e degsi merbej.

Pol a nami sawa bei bei qaji nanjoq gilej deqa saej

¹⁷⁻¹⁸ “Bati bei e olo Jerusalem bosimqa atra tal miligiq di Qotei pailyoqnsimqa e ñeio bulosim Yesus unem. Yesus unnamqa merbej, ‘Ni Jerusalem endia ijo anjam maroqnqam di Juda nangi ni quetmoqnqasai. Deqa ni Jerusalem endi saim. Ni urur tigelosim Jerusalem uratosim gile.’

¹⁹⁻²⁰ Onaqa e na Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, Juda nangi qalie, nami e nanjo Qotei tal miligiq giloqnsimqa tamo ungasari ni qa nanjo areqalo singilatoqneb qaji nangi ojelenoqnsim toqon na ñumoqnsim tonto talq di breinjroqnem. Nangi ino wau tamo Stiven meniñ na qaleqnabqa e jojom di tigelosim tamo nangi a qaloqneb qaji nanjo gara jugo taqatesosim endegsi minjroqnem, “Niñgi keretosib Stiven qalonub moiqa.” Ijo kumbra di Juda nangi qalie.’

²¹ Onaqa Yesus na e olo merbej, ‘Ni gile. E ni qarimmitqa ni sawa isaq gilsim dia sawa bei bei qaji nangi ijo anjam minjroqnqam.’ ”

Pol a na qaja tamo nangi minjrej, “E Rom tamo”

²² Pol a tamo ungasari nangi anjam degsi minjroqnsiq a sawa bei bei qaji nanjoq gilqa marnaqa anjam qujai di nangi qusib minjin ani oqetnjrnaqa tulan lelenoqnsib maroqneb, “Pol a qalib moiym. Tamo deqaji mandamq endi olo saiq.”

²³ Nangi degsib maroqnsib murqumyoqnsib nanjo gara jugo piqtelenosib nanjo ban na wi ramboiyosib breiyeq nab goge oqoqnej.

24 Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a na aqa qaja tamo nanngi minjrej, “Ninngi Pol osib nunngo neio tal miligiq di bu toqon na kumbainyiy. Kumbainyosib nenemyibqa aqa une kiye qa tamo ungasari nanngi murqumyoqnsib a qalib moiqajqa mareqnub di a na geregere merbimqa e quqwai.”

25 Onaqa qaja tamo nanngi Pol sil na tontosib kumbainyqa laqnabqa a na qaja tamo gate bei jojom di tigelesoqnej qaji di minjej, “E Rom tamo. Deqa ninngi ijo une mati qalieosaiosib e laja kumbainbqab di kumbra bole kiyo?”

26 Onaqa qaja tamo gate dena Pol aqa anjam di qusiqa a qaja tamo nanngo gate koba aqa areq gilsiq nenemyej, “Pol a Rom tamo. Deqa ni a kiyeryqam?”

27 Degsi nenemyonaq qusiqa Pol aqa areq gilsiq minjej, “Ni merbe, ni bole Rom tamo e?” Onaqa Pol na minjej, “Od. E Rom tamo.”

28 Degsi minjnaqa qaja tamo nanngo gate koba dena olo Pol minjej, “E silali kobaquja waiyonamqa deqa nanngi na e Rom tamo ateb.” Onaqa Pol na kamba minjej, “E silali waiyosai. Ijo ai abu nanngi Rom qaji deqa e Rom tamo tintin.”

29 Onaqa qaja tamo nanngi Pol aqa anjam di qusib a kumbainyqa urateb. Qaja tamo nanngo gate koba a dego Pol aqa anjam di qusiq a ulaej. Di kiyayaqa? A na aqa qaja tamo nanngi minjrnaqa Pol sil na tonteb deqa.

Pol a Juda tamo kokba nanngi anjam minjrej

30 Onaqa nebeonaqa Juda nanngi na une kiye Pol aqa jejamuq di qametoqneb di qaja tamo nanngo gate koba a qalieqa marsiqa Pol osiq sil

palontetosiq atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti nanği metnjrnaq bosib koroona bqa Pol osiqa nango ulatamuq di tigeltej.

23

¹ Onaqa Pol a Juda tamo kokba nanği koqnjr siqa endegsi minjrej, “O ijo was ninği quiy. E nami Qotei aqa namgalaq di kumbra bole bole yoqnem agi bini yoqnsim unum. Deqa e are gulbe saiqoji.”

² Onaqa atra tamo gate aqa nam Ananaias a Pol aqa anjam di qusiqa tamo nanği Pol aqa areq di tigelesoqne b qaji nanği minjrej, “Ninği Pol aqa medabuq di qaliy.”

³ Onaqa Pol na Ananaias minjej, “Qotei na ni dego lumqas. Ni namtañ babanq di nam qaq na limo bul. Deqa ino uno boledamu ariya ino are miligi jigat. Agi ni Moses aqa dal anjam dauryosim ijo une qalieqajqa tigeltbonum. Osim ni olo Moses aqa dal anjam gotranjosim nanği ijo medabuq di lubqajqa minjronum. Di kumbra uge.”

⁴ Onaqa tamo nanği Pol aqa areq di tigelesoqne b qaji nanği aqa anjam di qusibqa minjeb, “Ni kiyafa Qotei aqa atra tamo gate degsi misilinyonum?”

⁵ Degsib minjnabqa Pol na minjrej, “O ijo was, tamo endi a atra tamo gate di e qaliesai. Deqa e anjam grotonum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ninği nungo gate koba a anjam uge minjaib.’ ”

⁶ Juda tamo kokba awesoqne b qaji nango ambleq di Sadyusi tamo ti Farisi tamo ti soqne b. Pol a di qalieosiq deqa lelenosiq minjrej, “O ijo was ninği quiy. E Farisi tamo. Ijo abu a dego Farisi

tamo. Deqa e endegsi are qalonum, tamo kalil moreno qaji nanği mondon olo subq na tigelqab. E anjam deqa ijo areqalo tulan şingilateqnum. Anjam deqa qujai nanği na e ojsib nunço namdamuq di tigeltbonub.”

⁷ Pol na nanği degsi minjrnaqa Farisi ti Sadyusi ti nanği poelenosib nirişkobaeb.

⁸ Di kiyaaqa? Sadyusi nanği mareqnum, “Tamo moreno qaji nanği olo subq na tigelqasai. Lan anğro saiçoji. Mondor dego saiçoji.” Ariya Farisi nanği mareqnum, “Tamo moreno qaji nanği subq na tigelqab. Lan anğro unub. Mondor nanği dego unub.”

⁹ Deqa nanği kalil poelenosib nirişkobaosib murqumyoqneb. Onaqa Farisi nanço dal anjam qalie tamo qudei nanği tigelosib şingila na mareb, “Iga Pol aqa anjam quonum di a une saiçoji. Mondor bei na kiyo lan anğro bei na kiyo anjam minjçoqa a degsi março.”

¹⁰ Nanği degsib marnabqa qoto anjam tulan kobaej. Onaqa qaja tamo nanço gate koba a di unsiqa are qalej, “Nanği Pol aqa jejamu tulan ugeugeiyqab.” A degsi are qalsiqa ulaosiq aqa qaja tamo nanği metnrnaqa bosib Juda nanço banq dena Pol yainjsib nanço neio talq olo osi gileb.

¹¹ Gilsib di sonab nebeosiq olo qoloonaaqa Tamo Koba a bosiq Pol aqa areq di tigelosiq minjej, “Ni are şingilatime. Ulaaim. Ni Jerusalem endia ijo anjam şingila na mareqnum dego kere ni Rom gilsim dia ijo anjam minjroqnqam.”

Juda tamo qudei nanği Pol qalsib moiyoqajqa

anjam qoseb

¹² Onaqa olo nebeonaqa Juda tamo qudei nanği koroosibqa are qujaitosib anjam endegsib qoseb, “Iga Pol qalsim moiyoṭqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyoṭosaisosimqa iga inği ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyoṭosimqa bati deqa iga olo inği ti ya ti uyqom.”

¹³ Juda tamo 40 nanği anjam degsib qoseb.

¹⁴ Osib Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti nanğoq gilsib minjreb, “Iga anjam endegsi qosonum. Iga Pol qalsim moiyoṭqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyoṭosaisosimqa iga inği ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyoṭosimqa bati deqa iga olo inği ti ya ti uyqom. Iga anjam degsi qosonum.

¹⁵ Deqa ninği ti Juda tamo kokba kalil nanği ti endegyi. Ninği na qaja tamo nanğo gate koba a minji, ‘Ni Pol osau. Osbamqa iga olo koroosimqa aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.’ Ninği na qaja tamo nanğo gate koba a degsib minjibqa a Pol osi bosim nunğoq di brantosaisoqnimqa gamq di iga Pol qalsim moiyoṭqom.”

¹⁶ Onaqa Pol aqa jaja aqa niri a nanğo anjam di qusiqa tigeloqujatosiq qaja tamo nanğo n̄eio talq gilsiq anjam di Pol minjej.

¹⁷ Minjnaq qusiqa qaja tamo gate bei metonaq aqa areq bonaq minjej, “Ni anğro wala endi osim nunğo gate koba aqa areq osi aiyimqa a na anjam bei minjqas.”

¹⁸ Onaqa qaja tamo gate dena anğro wala di osiqa aqa gate koba aqa areq osi aisiqa minjej,

“Tonto tamo Pol a na e merbqo, ‘Ni angro wala endi osi aiye.’ Degbqo deqa agi ino areq osi bonum. A ni anjam bei mermqas.”

¹⁹ Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a na angro wala di ban titosiqa kiñala sasalosiqqa nenemyej, “Ni anjam kiye merbqam?”

²⁰ Onaqa minnej, “Juda tamo kokba nanji anjam bei kereteb. Nanji na ni endegsib mermqab, ‘Nebe ni Pol gagoq osau. Osbamqa iga koroosim aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.’ Nanji ni degsib mermqab.

²¹ Deqa ni nanngo anjam di quetnjraim. Tamo 40 nanji anjam endegsib qosisib maronub, ‘Iga Pol qalsim moyotqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moyotosaisosimqa iga inji ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moyotosimqa bati deqa iga olo inji ti ya ti uyqom.’ Nanji anjam degsib qosonub. Deqa bini nanji gamq di tariñeqnub. Ni na Pol osi aiyocnimqa gamq di nanji Pol qalsib moyotqab.”

²² Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a angro wala aqa anjam di qusiqa minnej, “Ni gile. Ni anjam degsi merbonum di tamo qudei minjraim. Torei tent.”

Nanji na Pol qarinyonabqa Rom nanngo gate Feliks aqaq gilej

²³ Osiqa a na aqa qaja tamo gate aiyel nanji metnjrnaqa aqa areq bonab minjrej, “Ningi na qaja tamo 200 singa na walwelo qaji nanji ti qaja tamo 200 an osi laqnub qaji nanji ti qaja tamo 70 hos na walwelo qaji nanji ti minjribqa nanji bini qolo sen bati 9 Pol osib Sisaria qureq gilqab. Ningi

na endegsib minjriy, ‘Nunngo walwelqajqa inği inği gereiyosib soqniy.’ ”

²⁴ Osiqa olo nanği aiyel minjrej, “Niği Pol aqa hos qudei dego gereiyib soqnem. Pol a hos goge di awoamqa niği na geregere taqatosib osi gilsib Rom nanngo gate Feliks aqa talq di brantiy.” Qaja tamo nanngo gate koba a na nanği aiyel degsi minjrej.

²⁵ Osiqa anjam bei endegsi nenğrenyej,

²⁶ “O Gate Koba Feliks, ijo ñam Klodius Lisias. E qaja tamo nanngo gate koba. Ijo anjam endi ni sisiyqajqa deqa e nenğrenyosim inoq qarinyonum. O kaiye.

²⁷ Tamo agi inoq osi bonub qaji aqa ñam Pol. Juda nanği na a ojsib moiyoṭṭa laqnabqa e ijo qaja tamo nanği ti aisim Juda nanngo baṅq dena yainjrem. E qalieem, Pol a Rom tamo. Deqa e na a aqaryaiyosim nanngo baṅq dena yainjrem.

²⁸ Nanği Pol aqa jejamuq di une kiye qametoqneb di e qalieqa osimqa Pol osi aisim Juda tamo kokba nanngo ulatamuq di tigelttem.

²⁹ Tigeltonamqa nanği anjam gargekoba mareleneq nabqa e qusimqa endegsi poiḃej, Juda tamo kokba nanği nanngo segi dal anjam qa maroqnsib deqa Pol aqa jejamuq di une qametoqneb. Nanği Pol aqa une kobaquja bei babṭosai. Deqa e na a laṅa moiyoṭṭa keresai. Tonto talq di laṅa waiyqa keresai dego. E degsi poiḃej.

³⁰ Ariya bini e quonum, nanği Pol qalsib moiyoṭṭajqa anjam qosonub. E di qusim deqa agi Pol inoq qarinyonum. E na tamo nanği Pol aqa jejamuq

di une qameteqñub qaji nañgi endegsi minjrñai, ‘Niñgi Sisaria qureq gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa une geregere minjib a quqwas.’ ”

³¹ Qaja tamo nañgo gate koba a anjam degsi nengrenyej. Onaqa aqa qaja tamo nañgi aqa med-abu dauryosib qolo Pol osib Antipatris qureq osi gilsib dia ñereñeb.

³² Nebeonaqa qaja tamo siñga na walwelo qaji nañgi ti qaja tamo añ osi laqñeb qaji nañgi ti Antipatris qureq dena olo puluosib Jerusalem aisib nañgo ñeio talq di soqñeb. Onaqa qaja tamo hos na walwelo qaji nañgi segi Pol suweiyosib torei Sisaria qureq osi gileb.

³³ Osi gilsibqa nañgo gate koba aqa anjam nengrenyej qaji di Feliks yosib Pol osib aqa ulatamuq di tigelteb.

³⁴ Onaqa Feliks a anjam di sisiyosiqa Pol nene-myej, “Ni sawa qabe qaji?” Onaqa Pol na minnej, “E Silisia sawa qaji.”

³⁵ Degsi minjnaqa Feliks na olo minnej, “Tamo nañgi ino jejamuq di une qameqñub qaji nañgi babqa e ino anjam geregere quqwai.” Osiqa qaja tamo nañgi minjrnaqa nañgi na Pol osib tamo koba Herot aqa talq di waiyosib taqatoqñeb.

24

Juda nañgi Pol aqa jejamuq di une qametoqñeb

¹ Bati 5 koboonaqa atra tamo gate Ananaias a ti Juda gate qudei ti nañgo anjam taqyo tamo bei aqa ñam Tertulus a ti Sisaria qureq gileb. Gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosibqa Pol aqa jejamuq di une qametoqñeb.

² Onaqa Feliks na Pol metonaq warum miligiq bosiq aqa ulatamuq di tigelesonaqa Tertulus a Pol aqa jejamuq di une qametqa osiqa Feliks minjej, “O Gate Koba Feliks, ni gago sawa endi geregere taqateqnum deqa bini iga bole unum. Iga qoto saiyoji. Ni iga geregere aqaryaigoqn-simqa gago gulbe kalil kobotetgeqnum.

³ Deqa iga ni qa tulan areboleboleigeqnaqa ino ñam soqteqnum.

⁴ “E anjam olekoba ni mermqasai. Ni asgimo uge. Deqa ni gago anjam truquyala endi que.

⁵ Iga tamo endi uneqnum, a tamo uge. A kumbra uge uge yoqnsiqa Juda tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo ambleq di qoto tigelteqnu. Osiqa nanji pupoinjroqnsiqa minjre-qnu, ‘Ninji gago Juda kumbra uratosib olo Nasaret tamo a dauryiy.’

⁶⁻⁷ A na gago atra tal dego ugeteqnu. Deqa iga a ojsim gago segi dal anjam na aqa une qa pegiyqa laqnamqa qaja tamo nanjo gate koba Lisias a bosiq aqa anjam gentosiqa gago banq dena Pol singila na yaigej.

⁸ Yaigosiq mergej, ‘Ninji Pol qa anjam bei soqn-imqa gilsib Rom nanjo gate Feliks aqa ulatamuq di mariy.’ Deqa iga bosim ino ulatamuq endi Pol aqa une agi mermonum. Deqa Gate Koba Feliks, ni segi na Pol nenemyimqa une kalil iga aqa jejamuq di qameqnum qaji di bole kiyo sai kiyo di a segi na mermimqa ni quqwam.” Tertulus a anjam degsiqa Feliks minjej.

⁹ Onaqa Juda tamo kalil nanji tigelosib Tertulus aqa anjam di singilatosib mareb, “Aqa anjam di bole.”

Pol a kamba Feliks aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹⁰ Onaqa Feliks a Pol aqa anjam quqwjqa osiq aqa ban soqtosiq Pol metonaqa a kamba tigelosiq Feliks minjej, “E qalieonum, ni wausau gargekoba sawa endi taqatesoqnem agi bini taqatejunum. Deqa e kamba ijo anjam mermqai.

¹¹ Ya ya endi e Qotei louqajqa Jerusalem aiyem. E aiyem bati 12 gilqo. Ni segi na Juda nanji nenemnjrimqa degsib mermqab.

¹² E Jerusalem aisim di sosimqa e anjam na qotosaioqnem. Qoto tigeltosaioqnem dego. E qoto bei tigelteqnam Juda nanji e nubosai. E atra talq di, Juda nanjo Qotei talq di, qure ambleq di dego lawo na soqnem. E kumbra uge bei yosaioqnem.

¹³ Deqa une kalil Juda nanji ijo jejamuq di qameqnuq qaji di bolesai. Nanji ijo une bei ubtosib marqa keresai.

¹⁴ “Ijo une qujai agiende. E Yesus aqa gam dauryeqnum. Juda nanji endegsib mareqnuq, ‘Yesus aqa gam bunuj dena tamo ungasari nanji poeleneqnuq.’ O Gate Feliks, gam di qujai e dauryoqnsimqa gago moma nanjo Qotei qa loueqnum. Osim Moses aqa dal anjam kalil qa ti Qotei aqa medabu o tamo nanjo anjam kalil nami nengrenjoqneq qaji deqa ti ijo areqalo singilateqnum.

¹⁵ Mondonj Qotei na tamo bole ti tamo uge ti nanji olo subq na tigeltjrqas. Qotei qujai deqa e ijo areqalo singilateqnsim subq na tigelo bati qa tarijoqnsim unum. Juda nanji dego degyeqnuq.

¹⁶ E subq na tigelo bati qa tarijeqnum deqa e

bati gaigai Qotei aqa ɲamgalaq di, tamo uɲgasari kalil naŋgo ɲamgalaq di kumbra bole bole yoqnsim laqnum. Deqa e are gulbe saiqoji unum.

17 “E sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqn-sim wausau qudei koboonaqa agi ya ya endi e Jerusalem aiyem. E silali qudei osi aisim Juda Kristen naŋgi mam soqneb deqa enjrem. Silali qudei dego osim Qotei atraiyem.

18 Bati deqa e atra tal miligiq gilsim dia une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di dauryosim yeqnamqa Juda naŋgi na e nubeb. E tamo uɲgasari gargekoba joqsim atra tal miligiq gilosai. Osim qoto bei tigeltosai dego.

19 Ariya Juda tamo qudei Esia sawaq dena Jerusalem aiyeb qaji naŋgi na e ojob. Deqa tamo naŋgi di e qa anjam bei soqnimqa bosib ino ulatamuq endi tigelosib ijo une marqab.

20 Naŋgi bɔqasai di ni na Juda tamo agi endia tigelejunub qaji naŋgi nenemnjure. Nenemn-jrimqa e Jerusalem dia Juda tamo kokba naŋgo ulatamuq di tigelesonam une kiye ijo jejamuq di iteb di ni mermqab.

21 Bole, ijo anjam qujai endeqa naŋgi na ijo jejamuq di une qametbeb. E naŋgo ulatamuq di tigelosim lelenosim endegsi minjrem, “Tamo kalil moreŋo qaji naŋgi mondoŋ olo subq na tigelqab. Anjam deqa qujai niŋgi na e tigeltbonub.” Pol a Feliks degsi minjej.

22 Feliks a nami tamo uɲgasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji naŋgo kumbra qalieej. Deqa a na Juda naŋgi endegsi minjrej, “Nuŋgo anjam di mati soqnem. Qaja tamo naŋgo gate koba Lisias

a bamqa ninġi olo anjam di maribqa e qusiy gereiyqai.”

²³ Osiqa qaja tamo gate bei minjej, “Ni na Pol osim tonto talq di waiyosim taqatesoqne. A gulbe bei yaim. Aqa was nanġi a unqa bosib inġi inġi qa aqaryaiyqa maroqribqa ni na saidnjraim.”

Pol a tonto talq di sonaqa wausau aiyel koboej

²⁴ Bati qudei koboonaqa Feliks aqa njaun Drusila wo tonto talq di brantosibqa Feliks na Pol metonaq aqa areq bej. Drusila a Juda unqa. Pol a bosiqqa tamo nanġi Kristus Yesus qa nanġo areqalo sinġilatqajqa kumbra qa Feliks minjnaq quej.

²⁵ Kumbra bole tintin dauryqajqa ti tamo nanġo segi segi so geregere taqatqajqa ti Qotei na mondon tamo nanġo une qa peginjraqajqa ti Pol na Feliks minjnaq quej. Qusiqqa ulaosiq Pol minjej, “Ni mati aisim ino warumq di soqne. Bunuqna e bati atsiy ni metmit bosim anjam di olo plaltim e quqwai.”

²⁶ Feliks a bati gargekoba Pol aqa anjam quqwa-jqa metoqnej. Aqa anjam quqwajqa deqa segi metosaijoqnej. A endegsi are qaloqnej, “E Pol metit a bosim silali ebimqa e tonto talq dena a uratqajqa deqa kiyo merbqas?” Osiq deqa metoqnej.

²⁷ Wausau aiyel koboonaqa Feliks a Judia sawa taqato wau di uratonaga tamo bei aqa nam Porsius Festus a kamba Feliks aqa wau osiqqa Judia sawa taqatesoqnej. Feliks na Juda nanġo are boletet-njraqajqa deqa a Pol tonto talq di uratonag soqnej.

25

Pol a marej, “E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai”

¹ Festus a Judia sawaq aisiq Sisaria qureq di soqnej. Bati qalub koboonaqa a dena tigelosiqa Jerusalem aiyej.

²⁻³ Aisiq di sonaqa atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti nanği bosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa jejamuq di olo une qamoqneb. Osib Festus minjeb, “Ni anjam qarinyim qaja tamo nanği Sisaria qureq dena Pol osib Jerusalem osi beb. Osbab gago are boleqas.” Nanği degsib Festus minjeb. Di kiyaaqa? Nanği nami anjam endegsib qoseb, “Qaja tamo nanği Pol osi boqnbqa gamq di iga Pol qalsim moiyoqom.”

⁴ Onaqa Festus na kamba minjrej, “Pol a Sisaria dia tonto talq di unu. Bati qudei koboamqa e segi olo Sisaria gilqai.

⁵ Deqa ninği Pol qa anjam bei soqnimqa ninği na tamo ñam ti qudei giltjrib nanği e daurbosib koba na Sisaria gilqom. Gilsim dia nanği ijo ulatamuq di tigelosib Pol aqa une bei ubtosib merbib e quqwai.”

⁶ Festus a bati 8 o 10 Jerusalem di sosisqa olo puluosiq Sisaria gilej. Juda tamo qudei nanği a dauryosib gileb. Nebeonaqa Festus a aqa awo jaram kobaq di awoosiqa aqa qaja tamo nanği minjrej, “Ninği Pol osi boiy.” Minjrnaqa nanği na Pol osi bosib Festus aqa ulatamuq di tigelteb.

⁷ Onaqa Juda tamo Festus dauryosib Jerusalem dena beb qaji nanği Pol kalilyosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib une gargekoba Pol aqa jejamuq di qamelenoqneb. Nanço anjam di utru saiqoji.

⁸ Onaqa Pol a kamba marej, “E Juda gago dal anjam bei gotranjyosaiqnem. E gago atra tal qa an-

jam uge bei marosaiognem. E Rom nanngo mandor koba Sisar a dego kumbra uge bei yosaiognem. Deqa e une saiqoji.”

⁹ Pol a degsi marnaqa Festus a Juda nanngo are boletetnrqajqa deqa Pol endegsi nenemyej, “Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?”

¹⁰ Onaqa Pol na minnej, “E bini Sisar aqa awo jaram namoq endi tigelejunum. Endia ijo anjam marqai. Ni qalie, e Juda nanngi qa une bei yosai.

¹¹ Une kobaquja bei ijo jejamuq di soqnmqa unqum e moiqai. Ariya une kalil Juda nanngi ijo jejamuq di qameqnub qaji di bolesaiamqa tamo bei na e laja osim nanngo banq di atqa keresai. Deqa e Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.”

¹² Pol na Festus degsi minjnaqa a warumq dena oqedosiqa Rom tamo kokba qudei nanngi koba na anjam qairosib olo warum miligiq gilsiqqa Pol minnej, “Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqa maronum deqa e ni qariñmitqa Sisar aqaq gilqam.”

Festus na Agripa nenemyej, “Ni Pol kiyeryqam?”

¹³ Onaqa bati qudei koboonaqa Rom nanngo mandor bei aqa ñam Agripa aqa jaja Bernaisi wo Festus unqajqa marsib Sisaria aiyeb.

¹⁴ Aisib bati gargekoba yala Sisaria di sonabqa Festus na Agripa minnej, “Tamo bei aqa ñam Pol a nami Feliks na tonto talq di waiyej unu.

¹⁵ Deqa e Jerusalem di sonamqa Juda gate nanngi ti atra tamo kokba ti nanngi na Pol aqa jejamuq di une qamsib endegsib merbeb, ‘Ni Pol aqa une qa

marsim ojsim ino qaja tamo nanjo banq di atimqa nanji na qalib moiye.’

¹⁶ Onaqa e na kamba endegsi minjrem, ‘Iga tamo bei laja ojsim qaja tamo nanjo banq di atqa keresai. Rom gago kumbra degsi sosai. Tamo qudei nanji tamo bei qa anjam soqnimqa nanji mati aqa une ubtib qusimqa a kamba aqa anjam marqas di kere.’

¹⁷ “E na Juda nanji degsi minjrnmaq nanji e daurbosib Sisaria beb. E tarijosai. Nebeonaqa nanji koroesonabqa e ijo awo jaramq di awoosim ijo qaja tamo nanji minjrnmaq nanji Pol osi bosib ijo ulatamuq di tigeltib.

¹⁸ Onaqa Juda nanji tigelosib Pol aqa jejamuq di une gargekoba qamelenoqneb. E nami are qalem, nanji une kokba Pol aqa jejamuq di qamqab. Nanji degyosai.

¹⁹ Nanji nanjo segi louqa kumbra qa njirinoqnsib Pol ombla anjam titoqneb. Osib tamo bei qa dego anjam titoqneb. Pol a maroqnej, ‘Tamo di a moiyej olo nambile unu. Aqa ñam Yesus.’

²⁰ Onaqa e nanjo anjam deqa utru itqa yonam keresaiibonaqa Pol nenemyem, ‘Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?’

²¹ E degsi Pol nenemyonamqa a saidosiq merbej, ‘E mati tonto talq endi sqai. Sosiy bunuqna e Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Pol na e degsi merbonaqa e ijo qaja tamo nanji minjrem, ‘Ninji Pol osib tonto talq di waiyosib taqatesoqniy. Bunuqna e Pol qarinyitqa Sisar aqaq gilqas.’ ”

²² Festus a Agripa degsi minjnaqa Agripa na minjej, “E dego Pol aqa anjam quqwai.” Onaqa Festus na minjej, “Nebe ni aqa anjam quqwam.”

²³ Nebeonaqa Agripa Bernaisi wo gara wala boledamu jigsib koro sawaq beb. Qaja tamo nanjo gate kokba ti tamo ñam ti kalil nanji dego bosib koro sawaq di koroeb. Onaqa Festus na aqa qaja tamo nanji minjrnaqa nanji Pol osi bosib Agripa aqa ulatamuq di tigeltib.

²⁴ Tigeltonab Festus na Agripa minjej, “O Mandor Agripa, Pol agi osi bonub. Ni unime. Ninji koroonub qaji dego Pol uniy. E Jerusalem di sonamqa Juda kalil nanji murqumyoqnsib endegsib merboqneb, ‘Pol a moiym. A olo mandamq endi saiq.’ Nanji bosib Sisaria endia dego anjam degsib merboqneb.

²⁵ E Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai deqa e a laña moiyoṭṭa keresai. Ariya Pol na merbej, ‘E Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Onaqa e na Pol minjem, ‘Di kere. E ni qarinqmitqa Rom gilqam.’

²⁶ O Mandor Agripa, e Pol aqa jejamuq di une bei unosai. Deqa e a qa anjam kiye nenḡrenyit gago Tamo Koba Sisar aqaq gilqas? Laña qarinqqai di Sisar a nḡrinqas. Deqa e Pol osi bosim ino ulatamuq endi tigeltonum. Ni segi na Pol nenemyimqa aqa une bei babtım ninji kalil qusib merbibqa une deqa nenḡrenyit Sisar aqaq gilqas.

²⁷ E are qalonum, tamo a une saiqoji soqnımqa e laña qarinqyit Sisar aqaq gilqas di kumbra bolesai.”

26

Pol a Agripa aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹ Onaqa Agripa na Pol minjej, “Ni kamba ino anjam marimqa e quqwai.” Degsi minjnaqa Pol na aqa ban soqtosiq endegsi marej,

² “O Mandor Agripa, bini e ino ulatamuq endi tigelejunum. Une kalil Juda nanqi ijo jejamuq di gameqñub qaji di bolesai. Deqa e na kamba ijo anjam marit ni que. Yim e areboleboleibqas.

³ Gago Juda kumbra kalil di ni qalie. Iga gaigai anjam titeqñum qaji di ni dego qalie. Deqa ni ijo anjam endi quime. Ni asgimaiq.

⁴ “Juda kalil nanqi e qa qalie unub. E angro wala qa Judia sawa ti Jerusalem qure ti dia soqñem.

⁵ Nanqi nami koba ijo kumbra qaliesoqñeb. Nanqi ni degsi mermqa are soqñimqa mermqab. Nanqi qalie, e angro wala qa Farisi nango ambleq di sosimqa nango kumbra dauryoqñem. Farisi nango kumbra di siñgila koba. Kumbra dena gago Juda kumbra kalil tulan bunyejunu.

⁶ Bini e iñgi bole bole Qotei a nami gago moma nanqi enjrqa marej qaji di oqajqa tariñoqñsim unum. Utru deqa e ino ulatamuq endi tigelejunum.

⁷ Gago moma nanqi di agi Jekop aqa angro 12 nango moma. Nanqi e ti koba na iñgi bole bole di oqajqa tariñoqñsim qolo ti qanam Qotei qa loueqñum. O Mandor Agripa, utru deqa Juda nanqi ijo jejamuq di une qametbeqñub.

⁸ Kiyaqa ninḡi qudei endegsib are qaleqñub, ‘Qotei na tamo moreño qaji nanḡi olo subq na tigeltñjrqsai?’

⁹ “Bole, e segi nami Yesus Nasaret qaji aqa ñam ugeugeiyoqnsim jeutosim laqñem.

¹⁰ E Jerusalem dia kumbra uge di yoqñem. Atra tamo kokba nanḡi na e odbeqñabqa e Qotei aqa tamo unḡasari nanḡi ojelenoqñsim tonto talq di breinjroqñem. Osim Juda gate nanḡi koba na areqalo qujaitosim maroqñem, ‘Nanḡi ñumsib moiyoñnjriy.’

¹¹ E bati gargekoba Juda nanḡo Qotei tal kalil miligiq giloqñsimqa dia Yesus aqa tamo unḡasari nanḡi ojelenoqñsim ugeugeinjroqñem. E endegsi are qaloqñem, ‘E nanḡi jaqatiñ koba enjritqa nanḡi ulaosib Yesus qoreiyosib aqa ñam misiliñyqab.’ Degsi are qaloqñsim nanḡi ugeugeinjroqñem. E nanḡi qa minjiñ ani oqetbeqñaqqa nanḡi daurnjroqñsimqa qure isa isaq giloqñsim dia nanḡi itñjroqñsim ugeugeinjroqñem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

¹²⁻¹³ “O Mandor Agripa, e degyeqñamqa bati bei atra tamo kokba nanḡi na e qarññbonabqa Damaskus qureq gilem. E gileqñamqa qanam jige pulonñ singila koba minjal ti lañ goge na ijoq ainaq unem. A tulañ rianñosiqa tamo e koba na walweloqñem qaji nanḡi ti iga suwantgej. Aqa rianñ di senñ ti keresai. Rianñ dena senñ aqa rianñ tulañ bunyej.

¹⁴ Suwantgonaqa iga kalil ululoñosim mandamq di ñerenñem. E ñeiesosimqa tamo bei aqa

kakro quem. A Hibru anjam na e endegsi merbej, ‘O Sol, ni kiyaa e ugeugeibeqnum? Ni e ugeugeibeqnum dena ino segi jejamu dego ugeugeiyeqnum. Ni qaja na ino jejamu qoruyqam dego kere.’

¹⁵ Onaqa e na minjem, ‘O Tamo Koba, ni yai?’ Onaqa a na merbej, ‘E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum qaji.

¹⁶ Deqa ni tigel. E ni giltmonum deqa ni ijo wau tamo sosimqa kumbra ni bini unonum qaji ti kumbra bunuqna osormoqnqai qaji ti deqa mare mare laqnqam.

¹⁷ Bunuqna e ni qarinqmitqa ni Juda nanqi ti sawa bei bei qaji nanqi ti nanqoq giloqnqam. Deqa ni nanqi qa ulaaim. E ni taqatmesoqnitqa nanqi ni moiyyotmqasai.

¹⁸ Ni nanqoq giloqnsim ijo anjam minjroqnmqa nanqi e qa poinjroqnm ambru uratosib suwanqoq boqnqab. Ni na nanqi are bulyetnjroqnmqa nanqi Satan aqa singila uratosib Qotei aqaq boqnqab. Amqa e na nanqo une kalil kobotetnjritqa inji bole bole e nami enjrqa marem qaji di nanqi oqab. E na nanqi ti tamo ungasari kalil e qa nanqo areqalo singilateqnub qaji nanqi ti Qotei aqa segi kumbra boleq di atelenit sqab.’

Pol a nami Qotei aqa anjam palontoqnej a deqa Agripa saiej

¹⁹ “Deqa Mandor Agripa, lan goge dena pulon ainaqa e unsimqa anjam Yesus na merbej qaji di dauryem. E gotranjosai.

²⁰ E aqa anjam di dauryosim tigelosim Damaskus qureq gilem. Gilsim dia Qotei aqa

anjam plaltoqnsimqa tamo ungasari nanği endegsi minjroqnem, ‘Ninği are bulyosib Qotei aqaq boiy. Bosib kumbra bole yoqnibqa tamo ungasari nanği na ninği nungsib merngwab, “Bole, ninği are bulyonub.”’ E Jerusalem dia, Judia sawaq di, sawa bei beiq di dego tamo ungasari nanği anjam di minjroqnem.

²¹ Utru deqa Juda tamo qudei na atra tal miligiq di e ojsib moiyoqbqa maroqneb.

²² Ariya nanği e moiyoqbosai. Qotei na e taqat-boqnej deqa bini e ino ulatamuq endi tigelosimqa ni ti tamo kokba ti tamo lanaj ti Qotei aqa anjam palontosim merngeqnum. E anjam bei palonto-saieqnum. Nami Moses a ti Qotei aqa medabu o tamo nanği ti kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosib maroqneb. Nango anjam di segi e bini palonteqnum.

²³ Nango anjam di aqa utru agiende. Kristus a jaqatinj koba osim moiqas. Osim a tamo kalil qa namoosim subq na tigelosim Juda nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti anjam minjroqnimqa nanği suwanjoq boqnqab.”

Pol na Agripa minjej, “Ni Kristus qa ino areqalo singilat”

²⁴ Pol a anjam degsi mareqnaqa Festus na aqa anjam gentosiq lelenosiq minjej, “Pol, ni nanarionum. Ino qalie kobaquja dena ni tulan nanaritmgo.”

²⁵ Onaqa Pol na minjej, “O Gate Koba Festus, e nanariosai. Ijo anjam endi bole. E areqalo bole na anjam mareqnum.

²⁶ Mandor Agripa a ijo anjam endi aqa utru nami qalieosiq soqnej. Deqa e na minjqqa ulaosai. Yesus aqa kumbra kalil endi uli na brantosaiognej. A boleq di unu.

²⁷ O Mandor Agripa, ni kiyersi are qalonum? Qotei aqa medabu o tamo nanqo anjam nami nengrenyeb qaji di bole e? Od, e qalieonum, ni maronum, di bole.”

²⁸ Onaqa Agripa na Pol nenemyej, “E sokiñala Kristen tamo brantqai ni degsi are qalonum e?”

²⁹ Onaqa Pol na minjej, “Ni sokiñala Kristen tamo brantqam di kere. Sokobaiyosim Kristen tamo brantqam di kere. Ariya e na Qotei endegsi pailyeqnum, ‘O Abu, tamo bini ijo anjam queqñub qaji nanqi ti Mandor Agripa a ti nanqi e unum degsib soqnebe. Ariya e sil na tontbeb unum nanqi degsib sqajqa e ni pailmosai.’ ”

³⁰⁻³¹ Onaqa Agripa Bernaisi wo tamo kalil awesoqneb qaji nanqi ti Festus koba na tigelosib warumq dena oqedeb. Oqedosib endegsib qairosib mareb, “Iga Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai bole sai. Deqa iga a qalsim moiyoqqa keresai. A tonto talq di waiyqa keresai dego.”

³² Nanqi degsib marsibqa Agripa na Festus minjej, “Pol a Sisar aqa ulatamuq di tigelqa marosai qamu ni na endego a tonto talq dena uratonum oqedqo qamu.”

27

Pol a qobuñ na Rom qureq giloqnej

¹ Onaqa iga qobun na Itali sawaq gilqajqa anjam qosisib Pol tamo qudei ti tonto talq dena joqsib qaja tamo nango gate bei aqa ñam Julius aqa banq di ateb. Julius a Rom tamo. ² A na iga Pol ombla tonto tamo nangi ti joqsiqu Adramitium qure nango qobun bei Esia sawaq gilqa laqnaqa iga qobun di gogetosim koba na gilem. Aristarkus a iga koba na gilem. Aristarkus aqa qure utru Tesalonaika agi Masedonia sawaq di unu. Qobun di yuwal qala qalaq na dauryosim qundun kalil aiga mareb.

³ Iga gilsim nebeonaqa Saidon qureq di tiryem. Tiryonamqa Julius a Pol qa dulosiq odyonaqa qobun uratosiq aqa Kristen was qudei nangi itnjrnaqa nangi na ingi ingi qa aqaryaiyeb.

⁴ Onaqa iga Saidon qure uratosim gileqnamqa jagwa na gotranqonaqa iga Saiprus nui taqyosim gilem.

⁵ Gilsim yuwal gentosim Silisia sawa ti Pamfilia sawa ti di brantosim yuwal qala qalaq na dauryosim gilsim Lisia sawaq di brantosim Maira qureq di tiryem.

⁶ Dia Julius a Aleksandria qure nango qobun bei Itali sawaq gilqa laqnaqa unsiqa a na iga Pol ombla tonto tamo nangi ti joqsiqu qobun di gogetem.

⁷ Gogetosim jingga na gileqnamqa bati gargekoba koboej. Onaqa jagwa na gotranqonaqa iga singila na gilsim Nidas qure jojomyem. Dena jagwa na olo gotranqonaqa iga gilqa keresaiigonaqa qobun bulyosimqa Krit nui aqa luwi bei ñam Salmone di tinjyosim oqem.

⁸ Oqsim luwi di bunjyosimqa tamo qobunq di

wauo qaji nanği waukobaosib oqsib Krit nui qoreq di beterosib qala qalaq na gileb. Iga gilsim sawa bei aqa ñam Qundun Boledamu di Lasea qure jojom di brantem.

⁹⁻¹⁰ Iga bati gargekoba uratem deqa Juda nanžo qurienjo bati koboej. Yuwal ugeqa batiej deqa Pol na tamo qobunq di wauo qaji nanği endegsi minjrej, “Ninği quiy. E qalieonum, iga qobun na gilqom di iga gulbe koba itqom. Qobun aqa inği inği gargekoba loumqas. Qobun dego tugwas. Qobun a segi sai. Iga tamo kalil dego padalqom.”

¹¹ Pol a nanği degsi minjrnaqa qobun kuñi ojo tamo wo qobun aqa abu wo nanği aiyel na Pol aqa anjam di dauryqa uratosib gilqa mareb. Julius a dego Pol aqa anjam dauryqa uratosiqa nanžo aiyel anjam taqyej.

¹² Deqa iga qobun na gilem. Qundun iga soqnem qaji di jagwa bati qa qobun beteqajqa qundun bolesai. Deqa tamo gargekoba nanği mareb, “Jagwa bati brantqa jojomqo deqa iga qundun endi uratosim gilsim Finiks qundunq di jagwa bati qa beterosim sqom.” Finiks a Krit nuiq di unu. Dia jagwa bati qa beteqajqa qundun bolequja.

Jagwa koba bonaqa yuwal ugeej

¹³ Onaqa jagwa lawo guta na bonaqa tamo qobunq di wauo qaji nanği mareb, “Jagwa endena iga puygim gilsim Finiks qundunq di tiryqom.” Degsib marsib anka titosib qobun miligiq di atsib dena iga Krit nui aqa qala dauryosim gilem.

¹⁴⁻¹⁵ Gileqnamqa manaq dena meli jagwa koba bosiq gotranğonaqa gilqa keresaiğonaqa iga loo goge oqsim di sonamqa jagwa na segi osi laqnej.

16-17 Onaqa iga nui kiñala bei aqa ñam Kauda aqa qoreq di otosim sonamqa nui dena jagwa geten-tonaqa yuwal kiñala laej. Deqa tamo qobunq di wauo qaji nanqi waukobaosib qobun du soqtosibqa qobun ani gogeq di atsib sil na qoseb. Qobun du ulonaim deqa sil na qoseb. Osib olo sil bei osib qobun ani yuwal na paraparaaim deqa sil na kainyosib singilateb. Qobun ururosिम Afrika sawa jojomyosim dia sargum gogetosim paraaim deqa ulaosib qobun rer qalnab aiyej. Nanqi degyeb deqa jagwa na segi osi laqnej.

18 Nebeonaqa iga loo goge di sonam jagwa tulan kobaosiq iga gotranqonaqa yuwal ugeonaqa qobun tuqepatej. Deqa tamo qobunq di wauo qaji nanqi inji inji qudei breinjrnabqa yuwalq aiyej.

19 Olo nebeonaqa nanqi qobun aqa parara ti oyo ti osib breinjrnab yuwalq aiyej.

20 Bati gargekoba iga sen ti bongar ti unosai. Iga namoqna are qalem, “Iga padalqasai.” Ariya jagwa singila koba boqnsiqa iga gotranqoqnej deqa gago areqalo namij di iga uratosim marem, “Iga padalqom. Jagwa endi koboqasai.”

21 Bati gargekoba tamo qobunq di so qaji nanqi inji uyosai. Deqa Pol a nanqo ambleq di tigelosiqa minjrej, “O tamo ninqi quiy. E nami mernqem, ninqi Krit nui uratosib gilaib. Ninqi ijo anjam di dauryosai deqa agi iga gulbe koba itonum. Ninqi uniy. Qobun aqa inji inji gargekoba loumelenqo.

22 Deqa e ninqi olo endegsi mernqwai. Ninqi are laeme. Tamo bei padalqasai. Iga kalil bole sqom. Qobun segi padalqas.

23-24 Ya qolo ijo Qotei agi e bati gaigai a qa loueqnum qaji aqa lan anqro bei bosiq a ijo areq

di tigelosiq merbej, ‘O Pol, ni ulaaim. Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqam. Deqa Qotei na ni taqatmim ni padalqasai. Tamo kalil ni ombla qobuŋ na gileqnuŋ qaji nanŋi dego Qotei na taqatnjrim nanŋi padalqasai.’ Lan anŋro na e degsi merbej.

²⁵ Deqa ninŋi ulaaib. E qalieonum, Qotei aqa anjam qolo merbej qaji di a dauryosim degyqas.

²⁶ Ariya ninŋi quiy. Iga qobuŋ na gilsim nui beiq di sargum gogetim qobuŋ a ojotqas.”

²⁷ Pol na nanŋi degsi minjrnaqa iga Meditere-nian yuwalq di otosim sonamqa jagwa na segi osi laqnej. Yori aiyel koboonaqa qolo jige yuwal a mandam qaleqnaq anjam ateqnaq tamo qobuŋq di wauo qaji nanŋi qusibqa are qaleb, “Iga nui bei jojomyonum kiyo?”

²⁸ Nanŋi degsib are qalsibqa yuwal aqa robu qalieqajqa deqa sil waiyonab ainaq uneb di tarag yala, 40 mita. Dena iga gilokiñalayosimqa nanŋi olo sil waiyosib uneb di tulan taragej, 30 mita.

²⁹ Degsib unsibqa are qaleb, “Iga gilsim nuiq di sargum gogetim qobuŋ a ojotqas.” Degsib are qalsibqa ulaosib mareb, “Iga anka waiyonamqa qobuŋ tigelqas.” Degsib marsibqa qobuŋ bunuq dena anka qolqe waiyonab yuwalq aiyej. Onaqa nanŋi endegsib wainoqneb, “Urur suwaneme.”

³⁰ Onaqa tamo qobuŋq di wauo qaji nanŋi endegsib are qaleb, “Iga qobuŋ uratosim qobuŋ du na jaraiqom.” Nanŋi degsib are qalsibqa gisanosib tamo nanŋi minjreb, “Iga qobuŋ namoq dena anka waiyqom.” Degsib minjrsib qobuŋ du uli na osib qobuŋ ani aqa namoq na gaintonabqa yuwalq aiyej.

³¹ Degyeq nabqa Pol a di unsiqa qaja tamo nanği ti nanço gate Julius a ti endegsi minjrej, “Tamo qobunç di wauo qaji nanği jaraiqa mareqñub. Nanği jaraiqab di ninği kalil padalqab.”

³² Onaqa qaja tamo nanği qobun du aqa sil gentonabqa jagwa na osi ulañej.

³³ Nebeqa laqnaqa Pol na tamo kalil nanği endegsi minjrej, “Ninği inği uyiy. Bati olekoba ninği inği uyosai. Nunço are ñeiosai dego. Agi yori aiyel gilqo.

³⁴ Deqa e singila na endegsi mernğwai, ninği inği uysib dena ninği singilaqab. Osib ninği kalil bole sqab. Bei padalqasai.”

³⁵ Pol na tamo kalil nanği degsi minjrsiqa bem bei osiq nanço ulatamuq di Qotei pailyosiqa bem gentosiq uyej.

³⁶ Degonaqa tamo kalil nanği areboleboleinjrnaqa nanği kamba dego bem elenşosib uyeb.

³⁷ Iga tamo qobunç di soqnem qaji kalil 276.

³⁸ Tamo kalil nanği inği uynab menetnjrnaqa qobun otqajqa marsibqa bem sum osib waiyelenonabqa yuwalq aiyej.

Qobun paraparaej

³⁹ Onaqa nebeonaqa nanği ñam atsib mandam bei uneb. Nanği mandam di poinjrosai. Nanği qundun bei dego uneb. Qundun di aqa alile bolequja ulul ti. Unsib are qaleb, “Iga alile dia qobun tiryqom.”

⁴⁰ Degrşib are qalsibqa anka nami waiyeb qaji sil serie na ginğenşosibqa anka yuwalq di urateleñeb. Osib kuñi tonteb qaji sil di palontosib kuñi ojsib rer girşosib alile di tiryqajqa aiyeb.

⁴¹ Aisib qobuŋ namoq sargum bei gogetosiq dia ojotonaq soqnej. Onaqa yuwal kokbayosiq qobuŋ bunuq di qalnaqa paraparaej.

⁴² Onaqa qaja tamo naŋgi mareb, “Tonto tamo naŋgi qawainosib jaraiyaib deqa iga na ñumnam moreŋqab.”

⁴³ Degsib marnabqa naŋgo gate Julius a are qalej, “Naŋgi Pol dego qalib moiyaime deqa e na naŋgi saidnjqai.” Degsi are qalsiq naŋgi minjrej, “Tonto tamo naŋgi ñumaib.” Osiq tamo qawaino qalie naŋgi minjrej, “Niŋgi namo prugosib yuwalq aisib qawainosib alile di patiy.”

⁴⁴ Osiq tamo qawaino qaliesai qaji naŋgi minjrej, “Qobuŋ paraparaqo qaji aqa sarqei niŋgi na elenosib bileq atsib dena otosib aisibqa alile di patiy.” A degsi minjrnaqa naŋgi degyosib iga kalil koba na alile dia gegerere patelenem.

28

Pol a Malta nuiq di soqnej

¹ Iga kalil alile dia patonamqa nui di aqa ñam Malta degsi mergonab quem.

² Onaqa tamo ungasari nui dia soqneb qaji naŋgi kumbra tulaŋ boledamu dauryosib iga gegereregeb. Osib awa boqnej deqa iga yorgonaqa ñam tuŋguyosib mergeb, “Niŋgi bosib ñamyuwo areq endi awooiy.” Degsib mergonabqa iga ñamyuwo areq di awoonam jejamu kaŋkaŋgej.

³ Onaqa Pol a ñam koroiyosiq ñamyuwoq di atnaqa amal uge ñam miligiq di soqnej qaji kaŋkaŋyonaqa oqedosiq Pol aqa baŋq di uñiyosiq gaiŋesoqnej.

⁴ Onaqa nui deqaji tamo ungasari nanği amal uge Pol aqa banq di uñiyosiq gainesonaqa unsibqa segi segi maroqneb, “Tamo endi a lej ojo tamo kiyo? A yuwalq di moiyoşai deqa gago qotei na a kambatosıqa amal uge qarınıyoqa a uñıyo. Deqa a moişas.”

⁵ Onaqa Pol na aqa ban butuyonaqa amal ulonşosıqa nıamyuwoq aınaqa Pol a bole soqnej. Aqa jejamu yala gulbe bei osai.

⁶ Onaqa nanği Pol koqyoqneb. Aqa jejamu sunyşas kiyo a moişim ulonşoqujatşas kiyo deşsib marsıbqa tarınkobaeb. Tarınonab tarınonab Pol aqa jejamuq di gulbe bei brantosai. Deqa nanği areqalo bei osıb mareb, “Tamo endi a qotei bei.”

⁷ Nui deqaji tamo bei aqa ñam Publius a soqnej. A tamo kobaquja. A na nui di taqatoqnej. Aqa tal jojom di soqnej deqa a na ıga joşsıqa aqa talq gılsıqa dia bati qalub ıga geregereigoqnej.

⁸ İga aqa talq di sonamqa aqa abu makobaiyon-aqa neiesoqnej. Aqa jejamu tulan kanşanşosıqa bi mormantej. Deqa Pol na aqa areq gılsıqa Qotei pailyosıq aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma ko-boosıq olo boleej.

⁹ A degyonaqa nui deqaji tamo ungasari mainjrej qaji nanği qusıbqa Pol aqa areq beq nabqa a na nanği kalil boletnjroqnej.

¹⁰ Ariya nui deqaji tamo ungasari nanği na ıga geregereigoşsıb kumbra tulan boledamu ego-qneb. Bunuqna ıga nui di uratqa laqnamqa inği inği kalil ıga saıgelenej qaji di nanği na olo egelenonab gago inği inği kereeş.

Pol a Rom qureq di brantej

11 Iga nui dia bai qalub soqnem. Di koboonaqa iga qobuñ bei gogetosim gilem. Qobuñ di jagwa bati qa nui dia beterosiq soqnej. Qobuñ di Aleksandria qure qaji. Qobuñ aqa namoq di qotei bei aqa ñam Sus aqa angro aiyel nanjo sulum gereiyosib atnab soqnej.

12 Iga qobuñ na gilsim Sirakyus qureq di tiryosimqa bati qalub di soqnem.

13 Dena qobuñ na gilsim Regium qureq di tiryosim ñeiem. Nebeonaqa jagwa guta na bonaqa iga qobuñ na gileqnam qoloej. Olo nebeonaq iga gilsim Puteoli qureq di tiryem.

14 Dia iga Yesus aqa tamo ungasari qudei nanji itnjrem. Itnjrnámqa nanji na metgonabqa iga bati 7 nanji koba na soqnem. Sosimqa nanji olo uratnjrsimqa sinja na walwelosim Rom qureq di brantqa marsim gilem.

15 Rom dia Yesus aqa tamo ungasari qudei nanji iga beqnam qusibqa gamq di iga turqajqa marsib walwelosib aiyeb. Nanji aiyeq nabqa iga giloqn-sim gam qalaq di qure ñam Apius Ingi Qarinjo Qure dia nanji qudei turem. Olo gilsimqa qure ñam Nereño Tal Qalub dia nanji qudei turem. Tur-osim unjrsimqa Pol a tulan areboleboleiyonaqa Qotei binjyosiq aqa are sinjilakobaiyej.

16 Ariya iga gilsim Rom di brantem. Brantonam Rom nanjo gate nanji odonabqa Pol a aqa segi talq di soqnej. Qaja tamo qujai na a taqatoqnej.

Pol a Rom dia Yesus aqa anjam bole maroqnej

17 Bati qalub koboonaqa Pol na Juda tamo gate nanji metnjrnaqa bosib aqa areq di koroona minjrej, “O ijo was ninji quiy. Jerusalem dia Juda

nanği e laņa ojsib Rom nanęo banę di atnab nanęi na e tonto talę di waibeb. E Juda gago kumbra bei ugeugeiyosaiqnem. Gago moma nanęo kumbra bei dego gotraņyosaiqnem.

¹⁸ Deęa e Rom gate kokba nanęo ulatamuę di tigelosim ijo anjam marnamęa nanęi qusibęa ariya nanęi une kobaęuja bei ijo jejamuę di unosai. Deęa nanęi e laņa moiyoťbęa uratosib tonto talę dena e uratim oęedęajęa mareb.

¹⁹ Marnabęa Juda nanęi na Rom gate kokba nanęo anjam di gotraņyeb. Deęa e gam bei saięoji. E marem, 'E Sisar aęa ulatamuę di tigelęai. Yim a ijo anjam quęwas.' E deęsi marem. Ariya e Juda nanęi ęa anjam bei yala sosai.

²⁰ O ijo was, e niņęi nuņęsiy ijo anjam merņęwajęa deęa metņęonum. E iņęi bole bole Qotei a nami Israel gago moma nanęi enjřęa marej ęaji di oęajęa tariņęoęnsim unum. Utru deęa e sil kokba endena tontbonub." Pol a deęsięa Juda tamo gate nanęi minjrej.

²¹ Onaęa nanęi na Pol minjeb, "Judia sawaę di tamo ęudei nanęi ni ęa anjam bei nenęreņyosib gagoę ęariņyosai. Juda tamo bei na bosiq ni ęa anjam uęe bei mergosai dego.

²² Deęa ni segi na ino anjam mergim ięa quęwom. Ięa ęalieonum, sawa sawa kalilę di tamo uņęasari nanęi mareęnub, 'Yesus aęa gam bunuj di uęe. Gam dena tamo uņęasari nanęi poelenęnub.' " Juda tamo gate nanęi na Pol deęsib minjeb.

²³ Ariya nanęi olo koroęajęa bati ateb. Koro bati di brantonaęa Juda gargekoba nanęi nobęolo bosib Pol aęa talę di koroeb. Koroonabęa Pol a

tigelosiqqa anjam utru atsiq anjam olekoba nanği minjreqnaq gilsiq bilaqtej. Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrsim nanço Mandor Koba sqas anjam di aqa utru plaltosiqqa minjroqnej. Moses aqa dal anjam na ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanço anjam na ti anjam mutu quja quja elenqnsiqqa nanço are qametnjrimqa nanği Yesus qa nanço areqalo singilatqajqa deqa singila na minjroqnej.

²⁴ Minjreqnaqa Juda qudei nanği Pol aqa anjam di qusib mareb, “Anjam di bole.” Onaqa nanği qudei Pol aqa anjam qusib quosaibulosib mareb, “Anjam di bolesai.”

²⁵ Nanği degsib areqalo aiyeltosib tigelosib jaraiqa laqnabqa Pol na anjam qujai endegsi minjrej, “Mondor Bole a kere Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa medabuq na gago moma nanği anjam endegsi minjroqnej,

²⁶ ‘Ninği dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru poinqoqnqasai. Ninği nam atoqnqab di ijo anjam aqa damu dego poinqoqnqasai.’ Agi Qotei na Aisaia minjej, ‘Ni nançoq giloqnsimqa anjam degsi minjroqne.

²⁷ O Aisaia, tamo unğasari di nanço are miligi getenjnrejunu. Nanço dabkala na ijo anjam quqwa-jqa asginjreqnu. Nanği nam brunejunub. Deqa nanço namdamu na ijo kumbra unqa keresai. Nanço dabkala na ijo anjam qusib utru poinjrqa keresai. Nanği are bulyosib ijoq bqa keresai dego. Deqa e na nanği boletnjrqasai.’ Qotei na Aisaia degsi minjej.”

²⁸⁻²⁹ Osıqa Pol a olo Juda nanği minjrej, “O ijo was ninği endegsi poinqem. Qotei na sawa bei

bei qaji nanđi elenqa marsiqa anjam qarinyonaqa nanđoq gilej. Nanđi qusib dauryqab.”

³⁰ Onaqa Pol aqa segi tal awaiyoqnej qaji dia wausau aiyel soqnej. Sonaqa tamo unđasari nanđi a unqajqa beq nabqa a na nanđi kalil joqoqnsiqa aqa talq di koba na awooqnsib qairoqneb.

³¹ Qotei na aqa segi tamo unđasari nanđi taqatnjr-sim nanđo Mandor Koba sqas anjam di aqa utru Pol na plaltoqnsiqa nanđi sainjroqnej. Tamo Koba Yesus Kristus qa dego anjam plaltosiq sainjroqnej. Pol a anjam deqaji marqajqa ulaosaioqnej. A anjam deqaji mareqnaqa tamo bei na saidyosaioqnej.

Yesus Aqa Anjam Bole 2000
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2000 edition
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini,
2000

Copyright © 2000 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2001-01-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

6bd977a8-0139-583b-a367-c04faf6223cc